KÁDÁR EDIT

A romániai magyar nyelvtudomány (2002–2013)

Különlenyomat a ***Magyar tudományosság Romániában 2002–2013 között***
(szerk.: Péntek János, Salat Levente, Szikszai Mária) című tanulmánykötet
I. kötetének 29–93. oldalairól

Kolozsvár, 2015

A romániai magyar nyelvtudomány (2002–2013)

KÁDÁR EDIT

1.1. A tudományterület jelenlegi helyzete

A tudományterület helyzetét egy alapvető kettősség jellemzi: egyrészt meg kell felelnie a tisztán szakmai igényeknek és mércének, ugyanakkor lehetőség szerint eleget kell tennie a nemzeti közösség elvárásainak (vagyis a tudományterület hazai művelőinek tevékenysége hatásos, eredményes kell hogy legyen a helyi közösség nyelvhasználatának bátorításában, kétnyelvű és más szótárakkal, kézikönyvekkel, napi közönségszolgálattal kell támogatnia minden olyan igényt, amely a nyelvhasználattal kapcsolatos).

Hazai viszonylatban ’90 után szakmai intézmények alakultak (újra) – az Erdélyi Múzeum-Egyesület, a kolozsvári egyetem Nyelvészeti Tanszéke, a bukaresti Hungarológiai Tanszék, az Anyanyelvápolók Erdélyi Szövetsége, a Szabó T. Attila Nyelvi Intézet, a Kolozsvári Akadémiai Bizottság és szakbizottságai, a Bolyai Társaság, a Kolozsvári Magyar Egyetemi Intézet – és szervezésükben konferenciák, emlékülések (a jelentősebbeket – 1989–2001 között – l. Péntek 2002: 17–18), programok valósultak meg. Az intézmények viszonylagos biztonságából azonban máig hiányzik egy lényeges elem: a források biztonsága. Normatív támogatás nélkül csupán pályázati és bizonytalan időre szóló, egyéni ösztöndíj jellegű támogatásokkal ugyanis lehetetlen a hosszú távú tervezés, státusok meghirdetése stb., s a fiatalok egzisztenciális biztonságának hiánya fő állású kutatóként nem segíti az itthon maradást. Továbbá ez a hiány okozza elsősorban, hogy fontos programok lelassulnak, vagy el is akadhatnak (mint például a kisebbségi oktatás nyelvi vonatkozásainak folyamatos vizsgálata, a magyar földrajzi nevek sztenderdizálása távlati program keretében).

A ’90-es évek óta elkezdődött az intézményi kapcsolatok kiépítése, majd kiterjesztése, hivatalossá tétele az MTA-val és intézeteivel, egyetemi és főiskolai tanszékekkel, a Magyar Nyelvtudományi Társasággal. A határtalanítási program egyik fontos lépéseként megalakult a Termini Kárpát-medencei kutatóhálózat (mely a külső régiók nyelvi kutatóállomásait kapcsolja össze), és az MTA Nyelvtudományi Intézetével is többszálú intézményes kapcsolatok jöttek létre. Erdélyi kutatók is bekapcsolódhattak a Nemzetközi Magyarságtudományi (korábban Magyar Filológiai) Társaság és az Anyanyelvi Konferencia (A Magyar Nyelv és Kultúra Nemzetközi Társasága) tevékenységeibe. Akadémiai ösztöndíjakkal (noha ez mára már gyakorlatilag csak a Domus- és Bolyai-ösztöndíjakra korlátozódik) és különböző szintű együttműködési programok révén (pl. azáltal, hogy OTKA-pályázatokban

munkatársként külföldiek is részt vehettek) egyre több lehetőség adódott elsősorban magyarországi könyvtári és kutatói munkára, továbbképzésre, konferenciákon és munkacsoportokban való részvételre, személyes szakmai kapcsolatok kialakítására és ápolására.

1990 után gyarapodtak a publikációs fórumok is: a Román Tudományos Akadémia patronálása alatt működő *Nyelv- és Irodalomtudományi Közlemények* (NyIrK) továbbra is megjelenik, újraindult az Erdélyi Múzeum-Egyesület Bölcsészet-, Nyelv- és Történettudományi, valamint Jog-, Közgazdaság- és Társadalomtudományi Szakosztályainak közlönye, illetve az EME kiadványsorozata (Erdélyi Tudományos Füzetek), az Anyanyelvápolók Erdélyi Szövetségének kiadványai (AESZ-füzetek), a Szabó T. Attila Nyelvi Intézet Kiadványai stb. Ugyanakkor a hazai tudományos eredmények – megfelelő szakmai nyilvánosság hiányában – sokszor Magyarországon (vagy általánosabban: külföldön) legitimizálódnak.

1.2. A tudományterület legfontosabb erdélyi/romániai magyar teljesítményei/megvalósításai

Az 1990 utáni korszakot a nagy szintézisek (atlaszok, szótárak, monográfiák) folytatása és elkészülése jellemzi. Az alapkutatások és eredményeik összefoglalását az 1989 és 2001 közötti időszakra vonatkozóan Péntek 2002 tartalmazza. Az ezt követő időszakban is általánosságban a 2001-ig mutatkozó tendenciák folytatódnak: az általános, elméleti és a tisztán nyelvi rendszerre irányuló kutatások továbbra is alulreprezentáltak, illetve hiányzik hozzájuk a tudományos közeg, nyilvánosság (vö. Péntek 2010b).

Néhány területen egy-egy kutatóhoz köthetően látunk áttöréspróbálkozásokat. Ilyen például a ***pszicholingvisztika*** interdiszciplináris területe, amelyen egy egyetemi jegyzet (Bakk-Miklósi 2006) és egy doktori disszertáció (Bakk-Miklósi 2007) született, noha a 2000-ben indult *Erdélyi Pszichológiai Szemlé*nek is – melynek szerzői között jelentős külföldi szakembereket is találunk – szerepe lehet az interdiszciplináris kutatások ösztönzésében. Az ***elméleti nyelvészet*** eredményei felől megközelített mondattannak sincsenek hazai hagyományai. A CEU-CRC támogatásával Kádár Edit vezette be először a kolozsvári Magyar Nyelvészti Tanszék curriculumába a generatív mondattant (2003–2004-es tanév), 2007-től pedig mondattan-elméleti bevezető kurzust és a magiszteri programban grammatikaelméletet is oktat. Ezek hatására indult el elméleti nyelvészeti pályán Németh Boglárka (Németh 2007), aki már a kolozsvári egyetem doktoraként és a nyelvészeti tanszék tanársegédeként külföldön is hivatkozott elméleti nyelvészeti kutatásokat folytat (Németh 2012a, 2012b; Kiefer–Németh 2012). Kádár Editnek is több publikációja jelent meg elméleti nyelvészeti témában (Kádár 2006a/2011, 2007a, 2009, 2011; l. még Kádár–Németh 2009, 2010; Kádár–Peredy 2014), illetve a – hazai kutatásokban továbbra is negligált – ***leíró nyelvészet*** területén (Kádár 2002c, 2004, 2007b).

Hasonlóan egyetlen kutatóhoz/oktatóhoz köthető a ***fonológia*** területe; noha itt is kimagasló eredményt mutathat fel a hazai szakma (Szilágyi 2004a), ennek sincs sem hagyománya, sem iskolája itthon.

Ami húzóerőt jelent a 2002-vel kezdődő időszakban is, az a ***szociolingvisztika***, ***kontaktológia***, ***kognitív nyelvészet***. Ezeknek a részleteire alább az alapkutatások számba vétele során térünk ki.

Már itt meg kell említenünk azonban az ebben az időszakban elkészült monumentális szótári vállalkozásokat, az *Erdélyi magyar szótörténeti tár* 14 kötetének a megjelenését (SzT. 2002–2014) és az akadémiai magyar–román nagyszótárt (Kelemen–Szász szerk. 2010–2011), valamint *A romániai magyar nyelvjárások atlasza* (RMNyA.) 11 kötetének 2010-ben befejeződött kiadását, mely a legjelentősebb erdélyi nyelvföldrajzi munka. Szintén jelentősek az ebben az időszakban elkészült bibliográfiák: a moldvai csángók kutatásának nyelvészeti, illetve teljes bibliográfiája (Tánczos 2004; Ilyés–Pozsony–Tánczos szerk. 2006) és az 1990–2002 között megjelent romániai magyar élőnyelvi tanulmányok bibliográfiája (Szabó T. Attila Nyelvi Intézet, Péntek János munkája, vö. Benő–Péntek szerk. 2011).

1.2.1. Nyelvtörténet

Az erdélyi nyelvtörténeti kutatások legnagyobb eredménye a Szabó T. Attila által elkezdett *Erdélyi magyar szótörténeti tár* (SzT.) szerkesztési munkálatainak befejezése és a XIV. (Vas–Zs) kötet megjelenése 2014 márciusában. A tár első négy kötete 1978 és 1985 között jelent meg a Kriterion gondozásában. A rendszerváltást követően a kötetek kiadásába a bukaresti Kriterion Kiadó mellé a budapesti Akadémiai Kiadó is bekapcsolódik, így láttak napvilágot 1993-ban az V. (He–Jü) és a VI. (K–Ki), 1995-ben a VII. (Kl–Ly) és 1996-ban a VIII. (M–Meg) kötetek. A IX. kötettől (Megy–Op), amely 1997-ben jelenik meg, a Kriterion Kiadó helyett a kolozsvári Erdélyi Múzeum-Egyesület (EME) vállalja magára az Akadémiai Kiadóval karöltve a kiadást. A X. (Or–P) kötet 2000-ben lát napvilágot. Vámszer Márta, aki Szabó T. Attila halála után, a VIII. kötettől vállalta a szerkesztői közösség vezetését és a főszerkesztői munkát, már nem érhette meg a XI. (R–Száj) kötet 2002-es megjelenését. A XII. kötet (Szák–Táv) munkálatait kezdetben a legrégebbi szerkesztők közül Kósa Ferenc és Zsemlyei János vállalta magára, majd Zsemlyei professzor halála után a főszerkesztő munkatársa Fazakas Emese lett, aki a 2009-ben megjelenő XIII. (Te–Var) kötettől főszerkesztővé válik. (Az SzT. szerkesztéséről és történetéről l. Fazakas 2007a.) A XIV. kötet idei megjelenésével nem ér véget a szerkesztés. Mivel Szabó T. Attila az SzT. szerkesztése közben is kitartóan gyűjtött a levéltárakból, és mivel előre összeállított címszójegyzék nem állt a szerkesztők rendelkezésére, így szerkesztés közben kerültek elő olyan értékes adalékok, amelyekben be nem szerkesztett, nyelvtörténetileg és kultúrtörténetileg fontos címszavak találhatók, egy XV., pótkötetet is tervez a szerkesztői közösség. Ebbe

ezeket a kimaradt címszavakat vennék be, illetve egy olyan mutató megszerkesztésére vállalkoznának, amely megkönnyíti az egyes szókapcsolatok, a különböző alakváltozatok visszakeresését. Ennek összeállításában és az SzT. digitalizált változatának elkészítésében a Tár közössége az EME-vel és a budapesti Geolingvisztikai Műhely (ELTE) munkatársaival is együtt dolgozik (l. még az 1.4.1.2. alfejezetet).

Az SzT. gazdag anyagot nyújt több szempontú vizsgálódásra is, így az idők folyamán a kötet szerkesztői több olyan tanulmányt jelentettek meg, amelyek a Tár anyagára támaszkodtak. Ezek között találhatunk helyesírási kérdésekkel foglalkozó, az egyes szócsaládokat bemutató, a színneveket feldolgozó, különböző nyelvtani kategóriákat vizsgáló (lexikális-morfológiai, szemantikai stb.) tanulmányokat, de olyanokat is, amelyek egy-egy korszak példaanyagából kísérelnek meg rekonstruálni korabeli nyelvi-nyelvhasználati normákat, regisztereket stb. A szerkesztőkön kívül a szélesebb szakmából is egyre többen használják nyelvtörténeti kutatásaik során a Tárba beszerkesztett anyagot (a sajtófogadtatásról l. Lőrinczi 2001; a Tár anyagából készült legfontosabb tanulmányok összefoglalóját B. Gergely 2008 tartalmazza). Az SzT. hatalmas anyagából az egyetemi hallgatók szakdolgozatok sorát írták és írják, és többen doktori értekezéseik korpuszát is innen merítették (a könyv formájában is megjelent disszertációkra példaként l. T. Szabó 2003; Fóris-Ferenczi 2005; Fazakas 2007b; Zsemlyei 2011).

2006 folyamán, Szabó T. Attila születésének 100. évfordulója alkalmából több olyan rendezvény megszervezésére került sor, ahol nemcsak nyelvtörténészek mutathatták be az SzT.-nek a nyelvészetben, illetve más szakterületeken való hasznosíthatóságának, felhasználásának lehetőségeit. A *Magyar Tudomány Napja* keretén belül a Magyar és Általános Nyelvészeti Tanszék, valamint az EME rendezésében került sor *Az Erdélyi magyar szótörténeti tár interdiszciplináris felhasználhatósága* címet viselő konferenciára, amelyen nemcsak hazai, hanem magyarországi előadók is részt vettek. Az elhangzott előadások címei jól mutatják ezt a sokrétűséget: Vekov Károly: *Interdiszciplináris kutatások és a Szótörténeti tár*; Nagy-Tóth Ferenc: *Az Erdélyi magyar szótörténeti tár az élettudományok múltjának kutatásában*; Kovács András: *Ágyúöntés a Szótörténeti tárban*; A. Molnár Ferenc: *Szabó T. Attiláról és az Erdélyi magyar szótörténeti tárról két tételben*; B. Gergely Piroska: *A Szótörténeti tár felhasználása az újabb nyelvtörténeti kutatásokban* (vö. B. Gergely 2008); Kiss Gábor: *Okuláré – pápaszem – szemüveg. A Szótörténeti tár mint szinonima-sorok forrása*; Csomortáni Magdolna: *Interdiszciplináris törekvések és a Szótörténeti tár* (vö. Csomortáni 2008b); ifj. Szabó T. Attila: *Digitális törekvések és a Szótörténeti tár*.

A 2011-ben Kolozsváron tartott *VII. Nemzetközi Hungarológiai Kongresszus* egyik szekciójának az SzT. volt a központi témája, ahol kolozsvári és magyarországi nyelvtörténészek ismertették kutatási eredményeiket. Az előadások szövegei kötetbe szerkesztve is megjelentek (Fazakas–Juhász–T. Szabó–Terbe szerk. 2014).

Az erdélyi nyelvtörténeti irányú kutatások különlegessége és egyedisége nemcsak abban áll, hogy a kutatók többnyire az SzT. anyagát dolgozzák fel, hanem abban is, hogy a klasszikus értelemben vett történeti grammatikai és szemantikai feldolgozások mellett (T. Szabó 2001, 2003, 2004) kognitív nyelvészeti (Fazakas 2003a, 2007b), nyelvföldrajzi és szociolingvisztikai szempontokat is bevonnak a kutatásokba (Zsemlyei 2003, 2007, 2011), illetve az anyanyelv-pedagógia szemszögéből is közelítenek a kutatást képező korpuszhoz (Fóris-Ferenczi 2005).

Természetesen számos olyan nyelvtörténeti jellegű tanulmány is született az elmúlt években, amelyek nem a Tár anyagára támaszkodnak (pl. Fazakas 2004, 2005; Kádár 2012a; Kósa 2008; részben Murvai 2006), valamint elkészült két egyetemi jegyzet is (Fazakas 2007c, 2008) – nemcsak – a kolozsvári bölcsészkar hallgatói számára (utoljára 1978-ban került sor egy nyelvtörténeti tárgyú egyetemi jegyzet kiadására B. Gergely Piroska tollából). A kolozsvári nyelvtörténeti kutatások eredményeiről a kutatók külföldi fórumokon is beszámoltak: Fazakas Emese francia nyelven közölt tanulmányokat (Fazakas 2010, 2011), Zsemlyei Borbála pedig 2013-ban az Amerikai Magyar Tanárok Egyesülete által szervezett konferencián, a Rutgers University-n (New Brunswick, NJ) számolt be az SzT. munkálatairól.

Ugyanakkor hazai fórumot is teremtettünk a dialógusnak: a nyelvtörténeti kutatások elméleti-módszertani vonalához tartozik az a konferencia, melyet 2010-ben rendezett a Babeş–Bolyai Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar (BBTE BTK) Magyar és Általános Nyelvészeti Tanszéke a Kolozsvári Akadémiai Bizottság Nyelvtudományi szakbizottságával közösen, főként magyarországi nyelvészek részvételével. A konferencia a szinkrón nyelvleírásnak a diakróniával való kapcsolatát tematizálta (a mai magyar nyelv leírása terén elért újabb eredmények hogyan kapcsolhatók össze a nyelvtörténeti folyamatok ismert magyarázataival; mennyire illeszthető össze ez a két különböző szempontú megközelítés; illetve milyen tanulságokkal járhat mind a mai nyelv modern szempontú vizsgálata, mind a történeti nyelvészet számára a két perspektíva összekapcsolása). A konferenciakötet szövegei (Kádár–Szilágyi szerk. 2011) vagy a kétféle szempontú nyelvleírás közötti illeszthetőség szükségességének (avagy szükségtelenségének) elméleti és módszertani kérdéseivel foglalkoznak, vagy valamilyen nyelvi jelenség szinkrón és diakrón értelmezésének összekapcsolásával, esettanulmány formájában járulnak hozzá a téma tisztázásához.

Említést kell tennünk a tudománytörténeti kutatásokról is, melyek ebben az időszakban három nagy tudománytörténeti jellegű konferencia köré összpontosultak: (1) Brassai Sámuel halálának 100. évfordulóján, 1997. május 22–23-án *A nyelvész Brassai élő öröksége* címmel közös emlékülést tartott a kolozsvári egyetem Magyar Nyelv és Kultúra Tanszéke és az MTA budapesti Nyelvtudományi Intézete. Mint azt a közreadott előadásszövegek is bizonyítják (Péntek szerk. 2005), Brassainak a mondat szerkezetére vonatkozó felismerései legalább egy évszázaddal megelőzték nem csupán a magyar, de az egyetemes nyelvtudomány korabeli színvonalát is.

(2) 2004 áprilisában *A magyarul megszólaló tudomány* címmel az Anyanyelvápolók Erdélyi Szövetsége, a Bolyai Társaság és a BBTE Magyar Nyelvészeti Tanszéke tartottak interdiszciplináris szakmai konferenciát Apáczai Csere János *Magyar Enciklopédiája* megjelenésének 350. évfordulója alkalmából. A konferencia előadásai kötetben is megjelentek (Péntek szerk. 2004). (3) 2006-ban az EME *centenáriumi évet* szervezett, és egész rendezvénysorozattal tisztelgett Szabó T. Attila születésének 100. évfordulóján. A centenáriumi év záró rendezvényeként 2006 novemberében konferenciát szervezett az *Erdélyi magyar szótörténeti tár hasznosíthatósága a különböző tudományterületeken* címmel.

1.2.2. Névtan

A **helynévtan** vonatkozásában elsősorban a történeti anyag adattári feltárása terén jelentek meg publikációk (Bura 2007, 2011; Asztalos 2004), és elkezdődött Szabó T. Attila *Erdélyi történeti helynévgyűjtés*e hét kötetének kiadása (Szabó T. 2001–2007). Hajdú Mihály irányításával befejeződött az erre alapuló, *Erdélyi Helynévtörténeti Adattár*ként (EHA) is emlegetett cédulaanyagnak a közzététele az ELTE-n. A történeti helynevek az erdélyi vármegyék szerint csoportosítva kerültek egy-egy kötetbe, az adatok településenként, időrendben követik egymást (Alsófehér, Háromszék, Kis- és Nagyküküllő, Szilágy, Torda-Aranyos, Udvarhelyszék, Maros-Torda, Csík-Gyergyó és Kászonszék, Szolnok-Doboka, Kolozs, Erdély peremvidéke). Ezen belül Háromszék történeti helyneveinek informatizálása a Geolingvisztika című NKFP-projektben, Hajdú Mihály irányításával 2005–2006-ban valósult meg. Ebben „a betűhíven rögzített, denotátumfajták szerint minősített helynevek, helynevet tartalmazó körülírások megőrzik kapcsolatukat eredeti szövegkörnyezetükkel, illetve forrásuk alapján településhez rendelhetők, térképezhetők” (*http://geolingua.elte.hu/index_hu.html*).

A mai élő helynevek kutatásában Péter Sándor 2007-ben megvédett doktori dolgozatának a közlése (Péter 2008), a mai élő helynevek gyűjtésében, adattári feltárásában Bura László (Bura 2008b), illetve Csomortáni Magdolna munkái (pl. Csomortáni 2004, 2005a, 2005b, 2006, 2007, 2008a, 2009a) kiemelendők. Több olyan elemzés is született, amely a helynevek lexikális-morfológiai, valamint etimológiai kérdéseivel foglalkozik (csak néhány közülük: Csomortáni 2008c, 2009b; Sántha 2010, 2012). Janitsek Jenő is folytatja saját korábbi helyszíni és levéltári gyűjtéseinek (125 település szinkrón és diakrón helynévanyaga és ezek felének személynévanyaga) sajtó alá rendezését (néhány fontosabbat említve: Janitsek 2004, 2005, 2008; Janitsek–Farkas 2008, 2009, 2010, 2011, 2012; Janitsek–Szőcs 2002). A helynévkutatásban új irányt képvisel Hochbauer Mária doktori dolgozata, amelyben a szerző kognitív nyelvészeti szempontokat érvényesít (Hochbauer 2012). Ebben az időszakban jelent meg kodifikációs igénnyel az *Erdélyi helységnévszótár* második kiadása is (Szabó M.–Szabó M. 2003).

A **személynévtan**ban a történeti személynévtani kutatások (B. Gergely 2003) mellett a mai élő személynevek monografikus feltárása is folytatódott ebben az időszakban is (B. Gergely 2005; l. még Janitsek Jenő fentebb említett munkáit). 2010-től Vörös Ferenc szombathelyi kutatócsoportjával együttműködve elkezdődött a román eredetű magyar családnevek kontaktológiai és nyelvföldrajzi vizsgálata (Benő 2011d, 2012a, 2012b). Névtan és népi természetismeret a témája Zsigmond 2005-nek, amely a szerző doktori értekezésének könyvváltozata.

A **névtudományi ismeretterjesztés** körébe Murádin László helynévtani (Murádin 2003, 2007) és személynévtani (Murádin 2005), Kovácsné József Magda személynévtani (K. József 2005), valamint Bura László gyűjteményes kötetei (Bura 2005, 2013) tartoznak.

Jelentős, több éve indult, névtani vonatkozású kutatási projekt a **Kárpát-medencei magyar helységnevek és tájnevek kodifikációja**. A Szabó T. Attila Nyelvi Intézet és társintézetei által több évre tervezett kodifikációs tevékenység három nagyobb fázisban valósul meg: **a.** Először kodifikálni kell az egyes régiókon belüli helységneveket, a területi adminisztratív egységek nevét, valamint a legfontosabb tájneveket (beleértve ebbe az illető régió nem magyar, de magyar névvel is megjelölt helységneveit, valamint a nem latin betűs nevek átírását). **b.** Másodszor egyeztetni kell a külső régiókban használt neveket a névadás, névhasználat, névforma szempontjából. **c.** Harmadszor össze kell vetni és lehetőség szerint egyeztetni kell mindezeket a magyarországi hivatalos nevekkel, névadási és névhasználati elvekkel és gyakorlattal. A kutatóállomásokon kívül ebben a programban folyamatosan részt vesz a magyar Földrajzinév-bizottság, az MTA Nyelvtudományi Intézete és a Debreceni Egyetem Magyar Nyelvészeti Tanszéke. A távlati munkálatok kutatási tervének elkészítését a Debreceni Egyetem Magyar Nyelvészeti Tanszéke vállalta. A projekt keretében 2006-ban elkezdődött az erdélyi település- és tájnevek rendszeres gyűjtése.

1.2.3. Dialektológia, nyelvföldrajz

Az elmúlt évtized dialektológiai és nyelvföldrajzi kutatásainak legjelentősebb eredményeiként a befejezett, illetve a végükhöz közeledő atlaszkiadások említhetők:

2010-ben fejeződött be a legjelentősebb erdélyi nyelvföldrajzi munka, *A romániai magyar nyelvjárások atlasz*a (RMNyA.) 11 kötetének 1995-től kezdődött kiadása (Murádin László munkája, a Magyar Nyelvtudományi Társaság adta ki Juhász Dezső szerkesztésében).

2010-ig tartott az a szociolingvisztikai szempontokat is szem előtt tartó kutatás, mely az *Új magyar nyelvjárási atlasz* terepmunkálatait jelentette. Mivel ez érinti a határtalanítás programját, a gyűjtési munkálatokat a Szabó T. Attila Nyelvi Intézet is segítette lehetőségeihez mérten (l. még az 1.4.1.1. alfejezetet).

A moldvai csángó nyelvjárás atlasza (CsángNyA.) I. és II. kötete (a 3–608. térképlap) már 1991-ben megjelent Budapesten. A III. kötet kézirata azonban csak

akkor került elő, amikor Szabó T. Attila örököse a könyvtár anyagát az Erdélyi Múzeum-Egyesületnek adományozta, és a könyvtár elszállítására is sor került. Az így 900 térképlapra kiegészülő 3 kötetnyi kéziratnak a digitalizálását a budapesti Geolingvisztikai Műhely 2005-ben fejezte be, és CD-n adta közre. Ugyanakkor ez az atlasz az első olyan geolingvisztikai vállalkozás, amely követéses vizsgálatként két eltérő időpontban – 50 év különbséggel – felvett nyelvi adatok összehasonlítására nyelvföldrajzi keretben nyújt lehetőséget. A kutatás során a korábbi moldvai atlasz címszóanyagát felhasználva 250 kérdésből álló, hangtani és alaktani-mondattani jelenségeket vizsgáló kérdőívvel keresték fel azokat a moldvai településeket, amelyeken a magyarul beszélő lakosság számaránya meghaladja a helyi katolikus népesség 20 százalékát. A kérdőívben a nyelvi kérdések mellett az adatközlők szociológiai, szociolingvisztikai adataira vonatkozó kérdések is helyet kaptak. A feladat megvalósítása 2004-ben kezdődött el, és 2007-ig tartott. A kutatás vezetője Bodó Csanád volt, a kutatási koncepció kialakításában közreműködött Heltai János Imre és Eris Elvira, a Geolingvisztikai Műhely munkatársai. A terepmunka nagy részét a kolozsvári Babeş–Bolyai Tudományegyetem hallgatói végezték a Kriza János Néprajzi Társaság szervezésében, Pozsony Ferenc irányításával.

A számítógépes dialektológia terén 2010-ben a Magyar és Általános Nyelvészeti Tanszék archívumában található anyagok felhasználásával, az MTA HTMTÖK és a Geolingvisztikai Műhely munkatársai támogatásával elkészült a szamosháti nyelvjárás digitális szójegyzéke, illetve a Vöő István-féle hangoskönyvek. Az atlasz 22 kérdőfüzetének feldolgozását Gál (Fazakas) Noémi végezte Hochbauer Mária segítségével, Kolozsváron; a feldolgozás folyamatáról és a feldolgozott anyag felhasználásáról több tanulmány is megjelent (Gál–Hochbauer 2012; Hochbauer 2013; Gál 2013). A szamosháti nyelvjárás digitális szójegyzékét integrálták a Geolingvisztikai Műhely adatbázisába, így a legújabb digitális nyelvjárási térképekre is felkerült. A hangoskönyvek kutathatók az alábbi címen: *http://www.bihalbocs.hu/hkonyv_kolozsvar/felsotorja/index.html*.

A Geolingvisztikai Műhely több hazai gyűjtésű atlasz és adattár informatizálását is elvégezte mostanra (*A romániai magyar nyelvjárások atlasza* V–VIII. kötete; a *Székely nyelvföldrajzi szótár* (SzNySz.); a *Szilágysági nyelvatlasz* 200 térképlapja (SzilA.); illetve részben a *Hétfalu nyelvjárási atlasza* (HétfA.)), és Cs. Nagy Lajos irányításával folyamatban van a *Háromszéki nyelvatlasz* (HszA.) informatizálása is.

Ami a CsángNyA. informatizált változatából is kimaradt, az a kolozsvári Babeş–Bolyai Tudományegyetem Magyar és Általános Nyelvészeti Tanszékén található meg kicédulázva, és – más moldvai kutatások szóanyagával együtt – a készülő csángó szótár (*A moldvai magyar nyelv szótára*) adatbázisának részeként feldolgozás alatt áll (l. Péntek 2004a). A 2003-ban Péntek János irányításával tanszéki munkaként elkezdett szótár szerkesztésének folytatása a Szabó T. Attila Nyelvi Intézet égisze alatt zajlik.

Az erdélyi nyelvjárástani kutatások fontos mozzanataként emelhető még ki ebből a periódusból Péntek János nyelvjárástani akadémiai székfoglalója (Péntek 2005a). Ebben az időszakban folytatódik továbbá a nyelvjárási szókincsfeltárás is (pl. Bura 2008a; Rancz 2007; Lajos 2008). Az *Erdélyi Tudományos Füzetek*, 257. köteteként Gálffy Mózes Marosmagyaróról szóló nyelvjárástani tanulmányait közli (Gálffy 2005); részben nyelvjárástani cikkeket tartalmaz Péntek 2003, Bura 2013; a csángókutatást összegzi Benő–Murádin 2002, Tánczos 2011; csángó nyelvjárási adatokhoz az elméleti nyelvészet módszereivel nyúl Kádár–Németh 2009, 2010. A csángó atlasz- és szótári munkálatok nyomán készült publikációk is gyarapodnak (vö. Péntek 2006a, 2007b, 2010a, 2012a). Hasonlóképpen atlaszmunkák „mellékterméke" Murádin 2010, mely az erdélyi magyar nyelvjárásokat bemutató két atlasz (a 136 kutatóponton 3300 címszóval felgyűjtött RMNyA., valamint a 30 kutatóponton gyűjtött, egyenként 878 szócikket tartalmazó *Aranyosszéki tájnyelvi atlasz*) anyagának vizsgálatából készült 41 tanulmányt tartalmazza.

1.2.4. Nyelvi kölcsönhatás

A nyelvi kölcsönhatás vizsgálata az ezredforduló utáni időszakban is jelentős eredményeket felmutató kutatási témának bizonyult. Hazai viszonylatban intézményesen a 2001-ben alakult Szabó T. Attila Nyelvi Intézet vállalta fel a magyar–román kétnyelvűségi kutatások és nyelvi érintkezés vizsgálatának koordinálását. Ebben a témakörben a korpusztervezéssel is összefüggő lexikográfiai (erről l. Benő 2009a, illetve a lexikográfiával foglalkozó összegzést alább) és korpusznyelvészeti (vö. a Termini kutatóhálózat közös adatbázisa: *http://ht.nytud.hu/htonline*) munkák sora keletkezett vagy van folyamatban; konferenciák, rendezvények zajlottak; cikkek, tanulmánykötetek jelentek meg. Az Anyanyelvápolók Erdélyi Szövetségének gondozásában, a Szabó T. Attila Nyelvi Intézet Kiadványai sorozatában nyolc olyan kötet jelent meg eddig, melyek a nyelvi kölcsönhatás tényezőivel, formáival, kontextusával, nyelvi és jogi stb. vonatkozásával foglalkoznak (Péntek–Benő 2003c; Péntek–Benő szerk. 2005; Benő–Szilágyi szerk. 2006; Benő–Fazakas–Szilágyi szerk. 2007; Bálint–Péntek szerk. 2009; Gál 2010; Bálint 2013; Sorbán 2014).

Az élőnyelvi kutatások fő fóruma az *Élőnyelvi konferencia*-sorozat és az ehhez kapcsolódó kiadványok. A 13. *Élőnyelvi konferenciá*nak Kolozsvár volt a színhelye 2004-ben, a Szabó T. Attila Nyelvi Intézet és a Tanszék szervezésében (megjelent kötete: Benő–Szilágyi szerk. 2006).

A kontaktológia a kolozsvári tanszéken egyetemi tantárggyá is vált, és több értékes szak- és mesteri dolgozat született már ezen a területen: Járai Eszter (2003) szakdolgozata például a lehetséges román nyelvi mintát vizsgálja sajtónyelvi terjengős kifejezések mögött (*Terjengős kifejezések a Szabadság c. napilapban*), Veinberger Melinda (2005) magiszteri dolgozata a sváb–magyar kontaktusra fókuszál (*A sváb nyelv helyzete Csanálos és Mezőterem területén*). Szintén a sváb–magyar nyelvi érintkezések lexikai formáit vizsgálja Mátyás Csilla szakdolgozata (*Sváb–magyar*

kontaktusok Csanáloson, 2010). A lexikai kölcsönzések alaktani integrálódását elemzi egy szak-, illetve egy magiszteri dolgozat (László Erika: *Kölcsönelemek alaktani integrálódása*, 2012; Már Orsolya: *Igei és melléknévi kölcsönszók jellegzetességei a felvidéki és az erdélyi nyelvhasználatban*, 2011).

A kontaktológia egyetemi oktatásához 2008 óta oktatási segédletként Benő Attila jegyzete szolgál (Benő 2008); általánosabb kérdéseket tárgyal Péntek 2001. A nyelvi kontaktusok és etnikai folyamatok kapcsolataival Kádár 2006b, Péntek 2008a, Tánczos 2012a, Peti–Tánczos 2012 foglalkozik.

Kontaktológia témában több doktori dolgozat is született ebben az időszakban: Benő Attila a kölcsönszó jelentésvilágát vizsgálja (Benő 2004a), Bálint Emese két Fehér megyei szórvány kétnyelvű lakosainak körében végzett kutatásokat (Bálint 2013), Sófalvi Krisztina történeti sajtóanyagon vizsgált kontaktológiai jelenségeket (Sófalvi 2009). A doktori képzésben, a doktori iskolák programjában volt némi együttműködés román és magyar nyelvészek között; 2007-ben készült el Mircea Borcilă és Péntek János irányításával Szász István doktori disszertációja: *Interferenţe şi transfer în bilingvismul român–maghiar din Uriu* (Szász Ş. 2008).

2010-től Vörös Ferenc szombathelyi kutatócsoportjával együttműködve elkezdődött a román eredetű magyar családnevek kontaktológiai és nyelvföldrajzi vizsgálata (Benő 2011d, 2012a, 2012b).

A kontaktológiai vizsgálatok nyelvelméleti keretben való bemutatását tűzi ki célul a *Nyelvelmélet és kontaktológia* c. konferenciasorozat, melyet a Pázmány Péter Katolikus Egyetem munkatársai (É. Kiss Katalin és Hegedűs Attila) szerveznek háromévente. Ezen erdélyi nyelvészek is részt vettek, és újabb, román–magyar vonatkozású kontaktológiai jelenségeket mutattak be (Benő 2010; Kádár 2010; Benő 2013a). Szintén nyelvelméleti keretben, szintaktikai és aspektuális-szemantikai szempontból vizsgálja a moldvai magyar kétnyelvű beszélők nyelvváltozatának egy konstrukciótípusát Kádár–Németh 2009 és 2010. Ugyanez a nyelvváltozat adja Benő 2004c tanulmányának adatait is. Analógiás keretben szintén történtek kísérletek kontaktológiai témák tárgyalására (Benő 2013b). Kontaktológiai (és tágabban a kétnyelvűséggel összefüggő) kérdésekkel többen oktatáspolitikai és anyanyelvpedagógiai szempontból foglalkoznak (pl. Kádár 2002a; Péntek 2009a; l. még az 1.2.8.1. alfejezetet).

1.2.5. Szociolingvisztika

A 90-es években zajló, Kontra Miklós vezette Kárpát-medencei szociolingvisztikai felmérés alapján elkészültek az egyes határon túli régiókra vonatkozó szintézisek. A hazai felmérések eredményei azonban nem álltak össze kötetté, így ezen a területen egyelőre csak résztanulmányokkal rendelkezünk (pl. Szilágyi 2002b; Benő–Szilágyi 2005; Szilágyi 2007b; l. még Kontra–Péntek–Szilágyi 2010, 2011). E kutatás más szempontú folyatatásának tekinthető az a szociológiai és szociolingvisztikai kérdőíves felmérés, melyet 2009-ben a kolozsvári Nemzeti

Kisebbségkutató Intézet (*http://ispmn.gov.ro/hu/*) végzett a romániai magyarok körében, reprezentatív mintán *Demográfia, rétegződés, nyelvhasználat* címen. A több mint 4000 erdélyi magyar adatközlőt kikérdező kutatás olyan felmérés, amelynek adatai szociológiai értelemben a lehető legnagyobb mértékben megbízhatóak. Az empirikus felmérés adataiból több tanulmány készült (Benő 2011a, 2011b, 2011c; Horváth 2011; Sorbán 2011).

A szociolingvisztikai kutatások, akárcsak a kontaktológiaiak, intézményesen elsősorban a Szabó T. Attila Nyelvi Intézet (SZTANYI) égisze alatt zajlanak (l. még az 1.4.1.1. alfejezetet), illetve ezen felül szakmai hátteret számukra a kolozsvári nyelvészeti tanszék biztosít. A Tanszéken ugyanakkor nemcsak kutatások zajlanak, hanem oktatás is: a néprajz és nyelvészeti tanszékek korábbi, közös szocioetnolingvisztikai magiszteri programját a nyelvészeti tanszék saját programjaként működő antropológiai nyelvészet mesteri váltotta fel. Ez idő alatt több szociolingvisztikai témájú magiszteri dolgozat és publikáció született (pl. Kádár 2002a). A felsőoktatási rendszer átalakítása nyomán 2009-től sajnálatos módon már nyelv- és irodalomtudományi összevont magiszteri program indult csupán, ami hátrányosan befolyásolta a szociolingvisztikai képzést is.

2012-ben angol nyelvű, szintetizáló jellegű tanulmánygyűjtemény jelent meg a csángó nyelvjárás szociolingvisztikai kérdéseiről (Peti–Tánczos 2012; l. még Péntek 2010a). A nyelvi jogok és a nyelvi státus- és korpusztervezés témájában is több tanulmány, sőt konferenciakötet született az elmúlt időszakban (pl. Benő 2007b; Gál 2011a, 2011b; Gál–Szabó-Demeter 2007; Gál–Furu 2008; Horváth–Tódor szerk. 2008; Katona 2012, 2013a, 2013b; Kontra–Szilágyi 2002; Péntek–Benő 2003a; Péntek–Benő 2003b; Péntek–Benő szerk. 2005; Péntek 2005b, 2013a; Szilágyi 2004b, 2005; súlyozottan skandináv kitekintéssel Molnár-Bodrogi 2005, 2007a, 2008a). Az erről a kérdéskörről folyó kutatásokról alább a Szabó T. Attila Nyelvi Intézet tevékenysége kapcsán szólunk részletesebben (1.4.1.1. alfejezet). Itt említjük azonban azt a SZTANYI és a kolozsvári Tanszék által szervezett *13. Élőnyelvi konferenciá*t (2004), amelynek *Nyelvhasználat és nyelvi jogok* volt a címe (a konferencia anyagát l. Benő–Szilágyi szerk. 2006).

Egy másik, a hazai szakirodalomban jól képviselt irány a nyelvi attitűdvizsgálat, valamint a nyelvi és etnikai folyamatok irányainak kutatása (pl. Bálint 2013; Biró 2013; Kádár 2006b; Péntek 2007d, 2013b; Rancz 2011; Tánczos 2012b). A kétnyelvűség nyelvelsajátítással, nyelvtanulással összefüggő aspektusait Bakk-Miklósi 2009, Biró 2012a, oktatáspolitikai és/vagy anyanyelv-pedagógiai vonatkozásait pedig többek között Tódor 2005a, Tódor–Irimiaș 2005, valamint Horváth–Tódor szerk. 2009, 2010, 2011 kötetek tanulmányai tárgyalják.

1.2.6. Kognitív nyelvészet, szemantika, szemiotika

Az 1990-es évek elejétől datálódik a kognitív nyelvészet tantárgyként való bevezetése az egyetemi oktatásba, és ez jelzi a Szilágyi N. Sándor nevéhez fűződő

„kolozsvári iskola” kezdeteit is. A kognitív nyelvészeti kutatások kezdetben az értékjelentések alapján szerveződő térstruktúrákra irányultak; erről a témáról diákok több figyelemreméltó, új tudományos eredményeket felmutató szakdolgozatot írtak, például Bagdi Zsuzsa a vertikális dimenzióról (1992), Fazakas Emese a nyelvi világmodell idejéről (1994).

A kutatás egy másik iránya a kognitív folyamatokkal közvetlenül összefüggő jelentéstartományok részletesebb elemzése volt (Szilágyi 1996, 2006). Ebből a témakörből is több értékes szakdolgozat született: Koszta Imola a látással (1997), Szilágyi Franciska a beszéddel (1998), Szabó Judit az ésszel és gondolkodással kapcsolatos szó- és kifejezéskészlet szemantikai vizsgálatát végezte el (2003), Weisz Éva Erika nagy korpusz alapján vizsgálta meg a *nyelv* szó jelentéseit és használatát (2000), Hohl Anikó Lilla a vizualitással kapcsolatos igék szemantikáját elemezte részletesen (2003), Salamon (Szántó) Bíborka pedig szakdolgozatában (2005) az ízleléssel, majd magiszteri dolgozatában (2006) a többi érzékterülettel kapcsolatos szavak szemantikáját elemezte. Ez lett a kiindulópontja 2011-ben megvédett doktori értekezésének (Szántó 2011a; l. még Szántó 2011b, 2013). Biró Enikő 2006-ban a minőséghordozókról írt szakdolgozatot (ennek egy része tanulmányként jelent meg, l. Biró 2007).

A legátfogóbb kutatás a különböző (főleg tér-) relációk szemantikájának vizsgálata volt, ami szinte teljesen új kutatási terület volt a magyar nyelvészetben, és tágabban a metaforikusság vizsgálatába illeszkedett. Ennek keretében 1995–2006 között tizennégy, eredeti kutatáson alapuló szakdolgozat és magiszteri dolgozat készült el: Galaczi Árpád a *RAJTA* (1995), Páll László a *BENNE* (1998, majd a kutatást a *ki* igekötős igék vizsgálatára is kiterjesztve magiszteri dolgozatként: 1999), Andor Enikő az *el* igekötővel kifejezett relációk (1999), Dénes Hajnal a birtokviszony (1999), Epli Hajnalka az *ÖSSZE/SZÉT* (1999), Imre Attila az *ÁT* (1999), Kuti Noémi a magyar és angol *BENNE* (1999), Somkereki József az *ALATT/FÖLÖTT* (1999), Zsombori Ibolya az angol *RAJTA* (1999), Szabó Csilla a magyar és német *ÖSSZE/SZÉT* (2000), Kún Réka Orsolya az *ELŐTT/UTÁN/MÖGÖTT* (2004), Pál Emőke a *meg* igekötő (2004), Székely Zita pedig a *-val/-vel* viszony szemantikáját dolgozta ki (2006). Az említett szakdolgozatok közül több is elérhető az interneten, némelyikre a szakirodalom is hivatkozik. (A dolgozatok egy része letölthető innen: *http://mnytud.arts.klte.hu/szilagyi/*). A témában cikkek (Fazakas 2007d, 2010; Imre 2012), valamint doktori disszertációk is születtek (Fazakas 2007b; Guttmann 2012; Hochbauer 2012).

A metaforakutatás azonban nem csak a téri metaforákra korlátozódott (Máthé 2002; Szilágyi 2002a; Benő 2004b; Imre 2010), és később a metafora mellett a metonímiára is kiterjedtek a vizsgálatok, ennek eredménye Bencze Ildikó szakdolgozata (*A metonímia értelmezései a kognitív nyelvészetben*, 2006), majd magiszteri dolgozata a metonímia és poliszémia viszonyáról (2007).

A magyar nyelvészetben úttörő kezdeményezés volt a kognitív szemlélet alkalmazása a helynévanyag vizsgálatában, ebbe a kutatásba illeszkedik Heinrich

Andrea szakdolgozata (*Szaniszló helynevei kognitív nyelvészeti megközelítésben*, 2000), majd Hochbauer Mária magiszteri dolgozata (*Helyzetviszonyító elemek a barcasági Hétfalu helynévrendszerében*, 2007; l. még Hochbauer 2012).

Az említett kutatásokban részt vevők közül többen is doktori témájukként folytatták ezt a munkát: Fazakas Emese 2006-ban (vö. Fazakas 2007b), Imre Attila 2009-ben (vö. Imre 2010), Szántó (Salamon) Bíborka 2011-ben, Hochbauer Mária 2012-ben védte meg az értekezését, Bencze Ildikó pedig doktoranduszként is diákkori témáját folytatta.

A kognitív megközelítés a nyelvtörténeti kutatásokban (Fazakas 2007b), a nyelvi érintkezés vizsgálatában (Benő 2000; Szilágyi 2007a) és a fonológiában (Szilágyi 2004a) is jelentős eredményeket hozott.

A kognitív szemantika mellett (Szilágyi 2006) a legjellemzőbben az antonímiakutatás (Máthé 2011d, 2013), a szókölcsönzés és kontaktológia jelentéstani kérdéseinek vizsgálata (Benő 2004a, 2007a), valamint az aspektus szemantikájának kutatása (Németh 2012a, 2012b, 2013) van képviselve. Az egyetemi képzés segédanyagaként szemantikai jegyzet is született (Máthé 2009c).

A szemiotika egy igen újfajta megközelítésével találkozunk Szilágyi N. Sándor munkásságában: a *Jelek és szimbólumok. A szimpatikus ember- és viselkedéstudomány alapjai* oktatási anyagként multimediális könyv formátumban érhető el (*http://mnytud.arts.klte.hu/szilagyi/szimp_embertud/index.html*). A hagyományos szemiotikai témákat és megközelítéseket ebben az időszakban Suba 2009 és Simonffy 2010 képviseli.

1.2.7. Stilisztika, szövegtan, retorika

Az iskolateremtő Szabó Zoltán az 1990-es években a stílustörténet-elmélet irányába fejlesztette tovább stilisztikai munkásságát, mely több önálló publikációban körvonalazódott, de tanítványaival közös köteteket is szerkesztett, az utolsót 2002-ben (Szabó szerk. 2002). Irányítása alatt 2002 után is több disszertáció született (pl. Máthé 2005; Demény 2013). Részben ennek az iskolának a hagyományát folytatja a Tanszéken Máthé Dénes, aki doktori dolgozatában összekapcsolja a stílustörténeti nézőpontot a szemiotikával, de a formalista-strukturalista alapállás helyett egy pragmatikai alapvetésű nyelvszemiotika felvázolásával próbálkozik meg (Máthé 2005). Ennek a folytatását jelenti az a retorikai egyetemi jegyzet, amely a ’régi új’ retorika századvégi reneszánsza nyomában a beszédhelyzet szereplőit helyezi a textológia középpontjába (Máthé 2006a). A leíró stilisztika mellett (pl. Szabó 2005) az 1990-es évektől megjelenik a kognitív stilisztika is (pl. Máthé 2009b, 2011a, 2011b).

A Tanszék stilisztikai tevékenységében új tendenciaként említhető a **stilisztikatörténet**i kutatás is, melynek célja elsősorban a XX. századi magyar stilisztika irányzatainak, iskoláinak, köztük a ’kolozsvári iskola’ képviselőinek a bemutatása az európai nyelvészet és stilisztika kontextusában (Máthé 2006b, 2007a, 2008, 2009a, 2010a, 2012a; Szabó 2006a, 2006b).

A **szemiotikai textológia** szintén jelen volt az utóbbi évek szövegtani irányzatai között (l. Máthé 2012b). A korábban Petőfi Sándor János vezette, a Debreceni Egyetem keretében működő szövegnyelvészeti kutatócsoport munkáiban több hazai nyelvész is részt vett az elmúlt években. Publikációikat az *Officina Textologica* sorozat tartalmazza (Szabó 2002, 2003; Murvai 2002; Kádár 2002b).

A szövegtan kolozsvári hagyományához kapcsolódik Kabán Annamária *A szövegvizsgálat útjain* című kötete (Kabán 2009), mely a nemzetközi és a magyar szövegtani kutatások történetének legfontosabb paradigmáit, szakaszait, kutatóit ismerteti, majd a szövegtan, a retorika és a stilisztika viszonyára irányítja a figyelmet (l. még Máthé 2007b, 2010b, 2011c; Murvai–Balázs 2002). Pupp Réka *Bevezetés a szövegtanba* című munkája (Pupp 2010) a kutatás *moduláris* vonulatához sorolható, mely egyben a multimediális szövegek kérdésével, a szóbeli és az írásbeli szövegek jellemzőivel is foglalkozik.

A nyelvközpontú stilisztikák mellett szintén az 1990-es évektől kialakult a **multimediális vagy intermediális stilisztika** (a képvers, a film stilisztikája). Hazai viszonylatban ez utóbbit legkiemelkedőbben Pethő Ágnes és Sándor Katalin műveli. Az ISIS (International Society for Intermedial Studies) a 2013-as konferenciája helyszínéül Kolozsvárt választotta, így Sándor Katalin Pethő Ágnes irányításával (aki 2009-től már a Sapientia Tudományegyetem oktatója) részt vett a rangos nemzetközi tanácskozás szervezésében is (*http://film.sapientia.ro/hu/konferenciak/rethinking-intermediality-in-the-digital-age*). Noha Pethő Ágnes és a köré szerveződő iskola kutatásainak nagy része az intermedialitás elméleteire, kép és szöveg kapcsolatára, az önreflexivitásra a filmművészetben, a modern és a posztmodern film poétikájára stb. fókuszálnak, ezek részben a nyelvi stilisztikához is kapcsolódnak. A *Képátvitelek* című kötet (Pethő szerk. 2002) több Pethő Ágnes által irányított államvizsgadolgozat tanulmány változatát tartalmazza; a kutatási programok, konferenciák eredményeként született írásokból szerkesztett későbbi kötetei (Pethő szerk. 2003b, 2007, 2008, 2012), valamint önálló kötetei (Pethő 2003a, 2011) az intermedialitás elméleteivel és a filmművészet intermedialitásának kérdéskörével foglalkoznak. Sándor Katalin kutatásai az intermedialitáselméletek, a kép–szöveg kapcsolatok, a vizuális költészet, az irodalom, fotográfia, film viszonya (Sándor 2002, 2003, 2006a, 2006b, 2007, 2009, 2010a, 2010b, 2012, 2013), újabban pedig a térpoétika és a kulturális földrajz kérdései felé is kiterjednek. Doktori dolgozatát 2011-ben publikálta *Nyugtalanító írás/képek. A vizuális költészet intermedialitásáról* címen (Sándor 2011).

1.2.8. Az alkalmazás területei

1.2.8.1. Anyanyelv-pedagógia

Az anyanyelv-pedagógia vonatkozásában az előző korszakhoz képest is visszalépés tapasztalható. Ez (oktatás)politikai, intézményszervezési, valamint szakmai kérdésekkel is összefügg. Az általános kép nagyfokú átgondolatlanságról árulkodik.

Például a közoktatás elkönyvelhet egy tantervi reformot egyrészről (az új, 2009-től érvényes V–VIII. osztályos tanterv deklaráltan a szövegértési és szövegalkotási kompetenciaterületbe integrálja a nyelvi ismereteket és az irodalmat egyaránt, és készség- és képességfejlesztésre fókuszál), másrészről azonban ehhez a szemléletváltáshoz a tanároknak sem szakmai (elsősorban nyelvészeti), sem módszertani fogódzót nem nyújt; nemcsak tankönyvek, de a tantervet értelmező módszertani segédletek sincsenek, továbbá oktatásszervezési szinten fel sem merül a tömb és a szórvány régiók különböző szükségleteihez alkalmazkodó tantervek és tananyagok fejlesztésének gondolata. Ráadásul az oktatáskutatásnak és az anyanyelv-pedagógiai kutatásoknak ma sincs önálló intézménye, így a potenciális tankönyv-, munkafüzet-, tanterv- vagy feladatlapírók is jobbára önjelöltek. A szakmai megalapozás folyamatosságát biztosítani tudó országos szakmai háttérintézménynek, valamint a megfelelő (hozzáértő) minisztériumi felügyeletnek a hiánya nemcsak a magyar nyelv és irodalom tantárgynak, hanem a magyar oktatás egészének a hatékonyságát, eredményességét és versenyképességét is minimalizálja. Sem a központi hatóság által a legfőbb szakmai testületnek tekintett magyar szakos szakfelügyelők, sem a feladatait társadalmi munkában ellátó ún. Országos Szakbizottság intézménye nem alkalmas egy szakmai háttérintézmény pótlására, mely nemcsak az oktatási folyamat kompetens szakmai megalapozásának, hanem a felelősségrevonhatóságnak is biztosítéka lenne. Hiányzik ugyanakkor a szakmai önszerveződés is, illetőleg a Romániai Magyar Pedagógusok Szövetsége (RMPSZ) és más szakmai szervezetek hatékony együttműködése. A RMPSZ szakmai működése gyakorlatilag továbbképző tanfolyamok szervezésére, szórványosan iskolai versenyek támogatására szűkült.

A tankönyvkiadás terén is gazdasági szempontok (és érdekek) érvényesülnek a szakmaiak rovására. Az 1993-ban létrejött (hatósági jogkörrel nem rendelkező), majd ellehetetlenített Erdélyi Tankönyvtanács az utolsó időszakban már csak arra szorítkozhatott, hogy megalapozott szakértői vélemények alapján jelezze, melyek azok a frissen megjelent oktatási anyagok, amelyeket alkalmatlannak vagy károsnak tart a magyar oktatásban, és ismételten felhívja a figyelmet a megoldandó problémákra.

A fentiekben vázoltak, a kritika „nemzetrombolónak” minősítésével párosulva, az oktatás minőségének folyamatos romlását vonják maguk után (Mandel–Papp Z. szerk. 2007; Péntek 2004b, 2004c, 2005c, 2007a, 2009c; Bálint–Péntek szerk. 2009; Kádár 2012b; más megközelítésben l. Málnási 2012). Természetesen mind a szakmai, mind a szakmán kívüli okok vonatkozásban a diagnosztizálás újabb és újabb köreit látjuk, de igen kevés példa van a diagnosztizálás utáni hatékony, problémamegoldó, alkotó lépésekre.

A diagnosztizálás fázisának munkáiból kiemelendő a 2011-ben Budapesten megjelent (de egy, évekkel korábban, a Termini keretében elkezdett és elvégzett), az oktatás nyelvi helyzetét felmérő kutatásösszegzés (Bartha–Nádor–Péntek szerk. 2011), melyben a romániai közoktatás nyelvi vonatkozásairól a Fóris-Ferenczi–Péntek szerzőpáros ír (Fóris-Ferenczi–Péntek 2011). Meg kell említenünk továbbá

a kolozsvári Nemzeti Kisebbségkutató Intézet és a Sapientia Egyetem három közös konferenciáját a kétnyelvű oktatás kérdéseiről (2008: *Neveléspolitika és pedagógiai gyakorlat a többnyelvűség kontextusában*, 2009: *Nyelv, identitás, többnyelvű lét és oktatáspolitikák*, 2010: *Kisebbségek nyelvi helyzete Romániában és a Kárpát-medencében*), melyek anyaga meg is jelent Horváth István és Tódor Erika szerkesztésében (Horváth–Tódor szerk. 2008, 2009, 2011). Pletl Rita is több országos felmérést végzett az anyanyelvoktatás helyzetéről, valamint az iskolai írásos közléskultúráról (Pletl 2010, 2011).

A diagnosztizálásokkal párhuzamosan a szakma négy anyanyelv-pedagógiai egyetemi jegyzetet könyvelhet el (Fóris-Frenczi 2007; Antal 2008; Demény 2009; Bakk-Miklósi 2010), illetve a BBTE Pedagógia és Alkalmazott Didaktika Intézetének gondozásában *Gyakorlatközelben* címmel didaktikai sorozat indult (eddig három kötete jelent meg, l. Demény szerk. 2012; Szabó-Thalmeiner szerk. 2012; Ambrus–Péter–Stark szerk. 2013). Az Intézet éves konferenciáinak is van anyanyelv-pedagógiai szekciója. A kolozsvári egyetem nyelvészeti tanszékén a magiszteri program és műhelytáborok keretében folynak néhány éve tananyagfejlesztő kísérletek Kádár Edit vezetésével, valamint a Tanszék oktatói tanártovábbképző tanfolyamok szervezésével, azokon való előadói részvétellel próbálnak a felmerülő igényekre válaszolni.

Egy másik, a sajátos nyelvi helyzetből fakadó feladat azoknak a nyelvpedagógiai problémáknak a vizsgálata és megoldása, amelyek a román nyelv oktatásával kapcsolatosak. A tét az, hogy *Nyelvoktatássá válik a román nyelv tanítása, vagy megmarad eredménytelen „anyanyelv-pedagógiának”* – ahogy Péntek János fogalmaz egyik cikkének címében (vö. Péntek 2009b). Ebben a témakörben is több problémafelvető, diagnosztikus vagy helyzetelemző munka született (pl. Balázs–Szilágyi 1999; Tódor 2005a, 2011; Biró 2012b; Benő 2009b; Bálint–Péntek szerk. 2009; Horváth–Tódor szerk. 2011; Péntek 2011), és nyelvészeti-módszertani eredmények is vannak (pl. Tódor 2004, 2005b, 2007, 2009a, 2009b).

1.2.8.2. A magyar mint idegen nyelv oktatása

A magyar mint idegen nyelv oktatása 1998-ig kizárólag a bukaresti hungarológiai tanszéken folyt. 1989 után ott több nyelvtanulási segédlet is megjelent Murvai Olga tollából (Murvai 1997, 2000, 2003). 1998 után a kolozsvári Babeș–Bolyai Tudományegyetem Bölcsészettudományi Karán is megindult a magyar idegen nyelvként való oktatása, ahol e tantárgyat Fazakas Emese oktatta és oktatja napjainkig. A tantárgyat, fakultatív jellegénél fogva, nemcsak a bölcsészkari hallgatók, hanem más karok hallgatói is felvehetik. A magyar nyelv iránt érdeklődő nem magyar anyanyelvűek évente átlagban 6–8-an vesznek részt az oktatásban. Köztük nemcsak román anyanyelvűek vannak, hanem egyre nagyobb számban olyan külföldi, áthallgató diákok is, akik egyetemünkön fél évet, évet tanulnak. A kis létszámú csoportok ellenére felmerült az igény egy olyan nyelvkönyvre, amely partikulárisan a

román anyanyelvűek számára könnyítené meg a magyar tanulását. Ennek érdekében 2001–2002-ben az Arany János Közalapítvány támogatásával Fazakas Emese és Kádár Edit kezdett el egy nyelvkönyv-előkészítő munkát. A pályamunka elkészítése és az oktatás során szerzett tapasztalatokat Fazakas Emese továbbvitte, és egy – 2004 novembere és 2006 februárja között zajló – Socrates-program keretében hasznosította. A programban együttműködés alakult ki a budapesti, Koháry Ilona által vezetett Hungarian Language School – Magyar Iskola, a kolozsvári Bölcsészettudományi Kar, a Szabó T. Attila Nyelvi Intézet, a Heltai Gáspár Közalapítvány, a bécsi egyetem Finnugor Intézete és a stuttgarti Magyar Kulturális Intézet között. Ennek a programnak a keretében született meg a *Magyar iskola Romániában* (Koháry–Fazakas 2006) címet viselő kötet, amelyben a Koháry Ilona összeállította anyag mellett szerepelnek román és magyar nyelvű nyelvtani, nyelvhasználati magyarázatok, illetve egy magyar–román szójegyzéke a tankönyvben szereplő szavaknak.

A magyar mint idegen nyelv kolozsvári oktatása felkeltette a magyar hallgatók érdeklődését is, így az évek során több nívós szakdolgozat is készült ebben a tárgyban (pl. Szilveszter Anikó: *Az igekötők tanítása kognitív nyelvészeti alapon idegen anyanyelvűek számára – a* hozzá *igekötő*, 1999; Tőke Lilla: *A magyar mint idegen nyelv tanítása kognitív nyelvészeti alapon, különös tekintettel az igekötők kérdésére*, 1999; Gothárd Klára: *Az* össze *és a* szét *igekötők a magyar mint idegen nyelv tanításában*, 2004; Magyari Sára: *Az irányok és helyviszonyok problematikája a magyar mint idegen nyelv tanításában*, 2005). Az említett szakdolgozatokban közös, hogy a kognitív szemantika kolozsvári iskolájában megismert szempontokat próbálják érvényesíteni a magyar mint idegen nyelv tanításában, ezáltal új szemléletből közelítenek a témához (l. még Fazakas 2003b). Az egyetemi tanulmányai elvégzése után csak Magyari Sára foglalkozott (és foglalkozik ma is) a magyar idegen nyelvként való tanításával Temesváron, a Start Tanácsadó és Továbbképző Iroda keretén belül, és doktori disszertációját is ebben a tárgykörben írta (Magyari 2011). Tapasztalatait előbb egy kísérleti tananyagban összesítette még egyetemi tanulmányai befejezése előtt, majd ez később tankönyvvé nőtte ki magát (Magyari 2009).

1.2.8.3. Nyelvi rehabilitáció

Noha a másodnyelvdomináns kétnyelvűek és a nyelvcserén átesettek nyelvi rehabilitációját célzó sajátos oktatási feladat módszertana még kidolgozatlan, a nemzetközi példákra való kitekintés a szakirodalom szintjén elkezdődött (vö. a skandináv modell: Molnár-Bodrogi 2006, 2007b, 2008b), és a revitalizáció témakörében hiánypótló szintézis készült (Gál 2010). Ugyanakkor a nyelvélesztés terén több figyelemre méltó program is elindult, továbbá tantervi szinten kezdő, középhaladó és haladó szintre kidolgozott anyanyelvi felzárkóztató program segíti a tanárokat. (A tanterv egyik legnagyobb hiányossága, hogy automatikusan az I–IV. osztályhoz rendeli a kezdő szintet, az V–VIII.-hoz a középhaladót és a IX–XII.-höz a

haladót, tehát nincs továbbra sem eszköz arra, hogy a nyelvi rehabilitáció első osztálynál később kezdődjön, hogy például egy ötödikest vagy kilencedikest kezdő szinttől vezessünk be a magyar nyelvbe úgy, hogy az az életkori sajátosságainak is megfeleljen.)

A nyelvi rehabilitáció témakörében hatóköre folytán két program érdemel kiemelt figyelmet:

- A 2000-ben indult Moldvai Csángó Oktatási Program, mely elsősorban az iskoláskorú gyermekek iskolán kívüli magyar nyelvű foglalkozásainak a megszervezését tűzte ki célul azzal a szándékkal, hogy ezeket a törekvéseket a nyelvnek az iskolai oktatásba való beemelése is követni fogja, az érvényben levő jogszabályoknak megfelelően. A program kétlépcsős volt, első lépésben az informálást, a tevékenységek, eddigi eredmények bemutatását végezték el, a közösségeken belüli attitűdváltást is szem előtt tartva, ugyanakkor az állami oktatáson kívüli foglalkozásokat is megszervezték, a második fázisban pedig ugyanazokon a településeken kérvényezték a törvény által biztosított, 3-4 órában folyó anyanyelvoktatást. A program sajátossága, hogy a magyar foglalkozásokat (az iskolán kívülieket és az iskolai oktatás részét képezőket egyaránt) az iskolai tanórák után szervezik meg, és ezeknek szerves részét képezi a csángó kultúra jellegzetességeinek, a hagyományos táncoknak, énekeknek a megtanítása, a *nyelv a kultúrában* megközelítés érvényesítése. A tanórák másik célkitűzése a magyar nyelvű imádságok, egyházi szövegek és énekek megtanítása, amire az egyház kizárólagosan domináns egynyelvűsége miatt annak keretei között nincsen lehetőség, valamint a magyar nyelvű írás- és olvasásoktatás. 12 éven át a programot a Moldvai Csángómagyarok Szövetsége (MCSMSZ) működtette, 7 helyszínen közösségi házakat hozott létre (osztálytermekkel, tanárlakásokkal), 17 állami iskolában sikerült beindítani a magyarórákat, és a 2011/2012-es tanévre 26 helyszínen voltak magyar nyelvű, iskolán kívüli foglalkozások. A 2012/2013-as tanévtől a RMPSZ vette át a programot. 2003-ban a Heltai Gáspár Könyvtári Alapítvány, elsősorban a Szabó T. Attila Nyelvi Intézettel partnerségben, *Nyelvi képzés határhelyzetben* címmel szervezett konferenciát, mely összegyűjtötte egyrészről mindazokat a (többnyire magyar)tanárokat, akik szórványban a magyar nyelv tanításával foglalkoznak, másrészről a téma hazai és külföldi szakembereit. A konferenciával elinduló együttműködések eredményeként 2006-ban tananyag is született (Koháry–Fazakas 2006).

A fentiek értelmében a nyelvi rehabilitáció elsősorban a közoktatásban részt vevők csoportjára fókuszál, de még itt is sok a megoldatlan kérdés szakmai vonatkozásban is: az anyanyelvoktatás tantervi problémáin túl a differenciált/differenciálásra alkalmas taneszközök, valamint az ilyen irányú fejlesztések hiánya (pl. sürgetően szükséges lenne a tankönyvi alternativitásnak a szórvány–tömb helyzet mentén való módszertani végigondolására és az ezirányú szakértői tananyagfejlesztéseknek az elkezdésére).

1.2.8.4. Fordítástudomány

*Intézményi tekintet*ben a fordítástudomány oktatása egyre jobb helyzetben van. Noha a BBTE BTK szakfordító- és tolmácsképző szakán a magyar párú idegen nyelv továbbra sem opció, a Sapientia EMTE marosvásárhelyi tagozatán Murvai Olga irányításával szakként indult el a képzés 2008-tól (ekkor jött létre a fordító és tolmács szak magyar–angol, magyar–német és magyar–román nyelvpárokkal). A kolozsvári egyetemen a magyar nyelvészeti tanszék tantárgykínálatában a kilencvenes évek óta szerepel a fordítás elmélete és gyakorlata, és ez idő alatt a témában több szak- és magiszteri dolgozat született. Ezek közül említésre méltó a kompenzálás témaköréből Gábor Gabriella 2003-as szakdolgozata (*A kompenzálás a fordításelméletben és eszközei Nabokov* Lolita *c. regényében*) és Kupás Emese (2008) magiszteri dolgozata (*Veszteségek és kompenzálás. A hangeffektusok, frazémák és szójátékok fordítása*); Katona Hajnal (2008) magiszteri dolgozata nyelvjárás és fordítás kérdését tematizálja (*Területi nyelvváltozatokban írott szövegek átváltása T. K. Mukka* Maa on syntinen laulu *c. művének magyar nyelvre való fordításában*), Geréb Zita (2005) szakdolgozata pedig törvényszövegek fordítási kérdéseit járja körül (*Nyelvi gondok a román törvényszövegek magyar fordításában*). Román–magyar hivatalos fordítások témakörében egy doktori disszertáció is született (Sárosi-Márdirosz 2008). 2008 és 2012 között több egyetemi szakdolgozat és mesteri értekezés vizsgálta a fordítás lexikai és pragmatikai jelenségeit. Említésre méltók Liné Ibolya (*Explicitáció és expresszivitás Liviu Rebreanu* Ion *c. regényének magyar fordításában*) és Pál Zsuzsanna (*Reáliák fordítási kérdései az* Édes Anna *angol változatában*) 2013-as szakdolgozatai, valamint Rácz Tímea 2011-es (*Blogszerű bejegyzések fordítása*), Kovács Mónika 2012-es (*Reáliák és frazémák fordítása Salman Rushdie* Midnight's Children *című regényének magyar fordításában*), Schnébli Lénárd (*Angol episztemikus modális kifejezések magyar fordítása*) és Goron Sándor (*Fordítástechnika és nyelvezet William Shakespeare* Julius Caesar *című tragédiájának három magyar fordításában*) 2013-as mesteri dolgozatai.

2009 és 2012 között egy, Imre Attila vezette kutatócsoport vizsgálta a modális jelentés fordításának gyakorlatát magyar és angol célnyelvi szövegekben. A kutatás eredményeit több tanulmány ismerteti (Benő 2011e, 2012c, 2013c; Benő–Rácz 2011; Imre 2011, 2013a, 2013b; Imre–Benő 2012). Fordítási és fordíthatósági kérdéseket is vizsgálnak a *Kommunikációs kultúra és transzlingvisztika Európában* c. konferencia kötetének tanulmányai (Pletl–Imre szerk. 2012).

1.2.8.5. Lexikográfia

Lexikográfiai munkálatok a rendszerváltás előtt is folytak a kolozsvári Bölcsészettudományi Karon és a Román Tudományos Akadémia Nyelv- és Irodalomtudományi Intézetében, azonban a romániai magyar lexikográfia igazi virágzását az 1989 utáni időszak jelenti.

A magyar egynyelvű, értelmező szótárak szerkesztése és kiadása továbbra is Magyarországon folyik, azonban előrelépést jelent ezen a téren, hogy a kolozsvári

Bölcsészettudományi Kar nyelvészei is részt vettek és vesznek ezekben a szótármunkálatokban (Péntek 2004d). Az első lépést az 1999-ben megjelent, Fábián Pál szerkesztette *Helyesírási tájékoztató és szótár a középiskolások számára* (Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest) jelentette, amelybe Péntek János és Fazakas Emese javaslatai nyomán romániai hely- és intézménynevek is bekerültek. A 2004-ben Laczkó Krisztina és Mártonfi Attila szerkesztésében megjelent helyesírási szótárban (*Helyesírás*. Osiris, Budapest) már sokkal nagyobb számban szerepelnek romániai településnevek, földrajzi nevek, illetve intézménynevek (romániai közreműködők: Benő Attila és Péntek János). A határtalanításnak elnevezett szótári program (amely összefogja a határon túli magyar régiók lexikográfiai és lexikológiai kutatásait) eredményeként a magyarországi egynyelvű szótárakba bekerültek olyan államnyelvi eredetű szavak is, amelyek széles körben használtak, illetve kultúrspecifikus fogalmakat jelölnek. A közreműködés eredményeként a *Magyar értelmező szótár* (2003, Akadémiai Kiadó, Budapest) munkatársai között találjuk a kolozsvári egyetem nyelvészei közül Péntek Jánost és Szilágyi N. Sándort, illetve az *Értelmező szótár+* (2007, Tinta Könyvkiadó, Budapest) erdélyi munkatársai Benő Attila és Péntek János voltak. A külső régiók magyar nyelvváltozatainak idegen szavait és sajátos kifejezéseit egy internetes lexikai adattár is megjeleníti: a *Ht-online lexikai adatbázis* a Termini kutatóhálózat honlapján érhető el (*http://ht.nytud.hu/htonline*). Erdélyből a Szabó T. Attila Nyelvi Intézet munkatársai bővítik az adattárat, és minősítik a korpusz már feltöltött adatait.

Az Erdélyben írott és romániai anyagot tartalmazó egynyelvű szótárak között főként nyelvjárási szótárakat találunk (l. Sántha 2004; Rancz 2007; illetve a monumentális SzT.; l. még a Magyar és Általános Nyelvészeti Tanszéken jelenleg is folyó, moldvai magyar nyelv szótárának a munkálatait).

A sajátos kétnyelvűségi helyzetből adódóan sokkal nagyobb számban kerültek megszerkesztésre két- és többnyelvű szótárak. Ilyen irányú munkálatok kezdetben csak a Nyelv- és Irodalomtudományi Intézetben folytak. Legnagyobb eredménynek e tekintetben az évtizedek óta készülő román–magyar nagyszótár megjelenése számít (Kelemen–Szász szerk. 2010–2011). Kisebb szótári vállalkozások szintén voltak ebben az időszakban: készült kétirányú keresést is megengedő online szótár (Szász L. 2004) és zsebszótár (Reinhart 2011), úti szótár (Reinhart 2003), társalgási szótár (Reinhart 2007) és frazémákat tartalmazó kétnyelvű szótár is (Murvai 2003). Emellett a nagyszótár megjelenéséig hiánypótló munkának minősült a 2005-ben megjelent magyar–román szótár (Reinhart–Lázár–Román 2005), melyben a köznyelvi szavak és kifejezések mellett helyet kaptak a különböző tudományágak, a korszerű szakmák, a számítástechnika stb. szakkifejezései, új jövevényszavai, akárcsak az argó vagy a régies, ritka, de még használatban levő és népnyelvi szavak, illetve az általános műveltség körébe tartozó nevek, kifejezések. Kelemen Attila dán–magyar szótára (Kelemen 2013) újszerű vállalkozás a hazai, többnyire román–magyar párnyelvű lexikográfiai munkák között.

A közhasználatra szánt szótárak mellett nagy igény mutatkozott és mutatkozik egyes szakterületek két- vagy többnyelvű szótárainak kiadására, ezek ugyanis nemcsak a pályakezdőket segítik, hanem a korábban román nyelven tanuló szakemberek számára is megkönnyítik a tájékozódást a román és a magyar terminológiában, szakirodalomban. Noha 1989 előtt is készültek ilyen típusú szótárak, az igény ezek iránt valójában a rendszerváltás után nőtt meg, főként a magyar nyelvű szak- és egyetemi képzés terjedése mentén; az ekkoriban megszaporodott kiadók is kedvező keretet jelentettek az ilyen jellegű publikációk nagyszámú megjelenéséhez. Részterületenként a következő jelentősebb szótárakkal számolhatunk:

- román–magyar műszaki szótár (Pálfalvi 2005) – az 1980-as évek során megjelent magyar–román műszaki szótár párja;
- közigazgatási szótárak (román–magyar: Fazakas szerk. 2002; magyar–román: Benő–Becze–Erdély 2004) – a közigazgatásban használatos szavak, kifejezések mellett az ezekhez szorosan kapcsolódó köznyelvi, jogi és oktatási szavakat is tartalmazzák;
- román–magyar oktatásterminológiai szótár (Benő–Fazakas–Sárosi-Márdirosz szerk. 2009) – az oktatás és pedagógia terminus jellegű műszavai mellett különböző típusú erdélyi oktatási intézmények tulajdonneveit is megadja magyar és román vonatkozásban;
- jogi szótárak (kétnyelvű: Hegedűs–Kiss–Nemes 2006; háromnyelvű: Mezei 2006 – ez utóbbi (magyar–román–angol nyelvű) nemcsak a jog körébe tartozó leggyakoribb kifejezéseket tartalmazza, hanem a szerkesztő beemelte a közgazdaság és az üzleti élet terén használatosakat is);
- gazdasági és vállalkozói szótárak (román–magyar: Fazakas főszerk. 2005; Fazakas–Somai 2008; hatnyelvű: Butiurcă–Imre–Druță eds. 2013);
- román–magyar, magyar–román matematikai szótár (Orbán–Székely 2007) – inkább középiskolások számára íródott;
- fogorvosi és állategészségügyi három-, ill. kétnyelvű szótárak (Bocskai–Matekovits–Székely–Kovács-Kurucz 2003; Bokor 2007 – ez a 90-es évek végén megjelent *Magyar–román állategészségügyi szótár* párja);
- háromnyelvű geológiai szótár (Szakács–Gál–Silye 2007);
- magyar–román, román–magyar épületgépészeti szakszótár (Delesega–Borza 2003a, 2003b).

Első látásra dicséretes ez az 1989 után mutatkozó bőség, mégis óvatosságra int. Hiszen sokan úgy gondolják, elég az anyanyelv és államnyelv, valamint a szaknyelv ismerete ahhoz, hogy szótárat írhasson valaki. Ennél azonban mégis többről van szó: az adott szakterület ismerőjére, gyakorlójára mindenképp szükség van, de szükség van egy szótárszerkesztéshez értő, gyakorlattal rendelkező nyelvészcsapatra is, akik nyelvi és lexikográfiai ismereteik révén segítik az egyes szerzők munkáit. Ugyanakkor szükség lenne arra, hogy az egyes, különböző helyeken

folyó szótári munkálatokat összehangolják, így nemcsak a lexikográfiai szempontokat lehetne egységesen alkalmazni, hanem egymás (készülő) munkáiról is értesülnének az érdekeltek. Sajnos a szerzők egy része mégsem így gondolja: manapság kellő szakértelem és gyakorlat hiányában talán túlságosan is sokan írnak és adatnak ki szótárakat.

Külön ki kell emelnünk azokat a lexikográfiai munkálatokat, amelyek a Szabó T. Attila Nyelvi Intézetben folynak, ahol igényes, összehangolt munkával és csapattal igyekeznek olyan szótárakat szerkeszteni, amelyek nemcsak a lexikográfia követelményeinek tesznek eleget, hanem nyelvileg is igényesnek bizonyulnak. Az eddigiekben már felsorolt közigazgatási és oktatásterminológiai szótárak mellett külön meg kell említenünk a román–magyar és magyar–román kulturális szótárakat (Benő szerk. 2009; Benő–Péntek szerk. 2013). Mindkét kulturális szótár a tágan értelmezett kultúra felfogását követi, és az adott nemzeti kultúra szimbolikus elemeit mutatja be tényszerűen a népi kultúrától az elit kultúráig, irányzatokról, tudományos, irodalmi, művészeti intézményekről és kimagasló kulturális személyiségekről szóló szócikkekben.

Végül magyar vonatkozásai miatt említenünk kell a román lexikográfia egyik nagy vállalkozását is, a *Budai Lexikon* elektronikus kiadását (Aldea–Leucuța–Vremir–Cristea–Podaru 2013).

1.2.8.6. Egyéb

Szintén az alkalmazás területeihez tartoznak a média (és általában a közélet) nyelvi vonatkozásaihoz kapcsolódó kutatások és képzések. Kezdetben, a 90-es években az Anyanyelvápolók Erdélyi Szövetsége évente hirdetett olyan tanfolyamokat, melyek a tanárok mellett a sajtó munkatársainak, valamint a közigazgatásban dolgozóknak az anyanyelvi, beszédtechnikai, szaknyelvi továbbképzését biztosították. Ezek mellett éves konferenciákat, tanácskozásokat szervezett a rádió és tévé nyelve, a hivatali nyelv, az írott sajtó nyelve fókuszokkal. A későbbiekben (nagyjából párhuzamosan a médiaszakemberek egyetemi képzését ellátó szakok megjelenésével) az igény ezekre csökkent anélkül, hogy okafogyottá vált volna.

2011–2013 között Pletl Rita vezetésével indult a Sapientia EMTE marosvásárhelyi karán az Alkalmazott Társadalomtudományi Tanszék és az Alkalmazott Nyelvészeti Tanszék, illetve a BBTE BTK Magyar és Általános Nyelvészeti Tanszéke munkatársainak közreműködésével az a projekt, amely a magyar nyelvű audiovizuális műsorok monitorizációját végezte temesvári, nagyváradi, kolozsvári, szatmárnémeti, marosvásárhelyi, csíkszeredai, sepsiszentgyörgyi, székelyudvarhelyi és bukaresti audiovizuális médiumok nyelvhasználati sajátosságait vizsgálva. A kutatás és a feldolgozás eredményeit számos tanulmány mellett a kutatás vezetőjének gondozásában megjelent kötet összegzi (Pletl szerk. 2013).

Részben ide kapcsolódnak azok a vállakozások is, melyek a hivatali nyelv kodifikációjával kapcsolatosak. Erről bővebben l. az 1.4.1.1. és az 1.4.3.2. alfejezetekben.

1.3. A tudományterület legrangosabb erdélyi/romániai magyar képviselői és munkásságuk

Sokszor elhangzott, hogy az erdélyi magyar tudomány, művelőinek létszámát tekintve, szubkritikus, amennyiben (és ez a nyelvtudományra különösen igaz) egy-egy diszciplínának alig van egynél több képviselője, és sok olyan nyelvészeti terület van, amiben hazai viszonylatban gyakorlatilag semmit sem mutathatunk fel (például a számítógépes nyelvészet és formális nyelvészet egyes területei, neurolingvisztika, finnugrisztika, az alkalmazott nyelvészet bizonyos területei, pragmatika). Ilyen értelemben a tulajdonképpen diszciplináris átfedésben alig levő szakmai teljesítmények összehasonlítása az alma–körte hasonlítás problémájává válik, amelyre megpróbálhatunk indexeket, szorzókat és kvantifikációs eljárásokat kitalálni, az eredmény azonban statisztikává való konvertálhatóságán túl nem sok haszonnal járna. Ráadásul – ahogy korábban is említettük –, az a kettőség, amely szerint egyrészt meg kell felelni a tisztán szakmai igényeknek és mércének, ugyanakkor lehetőség szerint eleget kell tenni a nemzeti közösség elvárásainak (ami nem merül ki a korpusztervezésben), ismét nemzetközi publikációk presztízsét ütközteti lokális feladatok megoldásával. Másrészről a hazai nyelvészek, néhány kivételtől eltekintve, főállású oktatók valamely felsőoktatási intézményben, így az iskolaalapító nyelvész-tanár modell és a kutató-publikáló tudós modell kettőséből a második pálya jobbára eleve ki van zárva. Mindebből fakadóan alább egyszerű felsorolással jelöljük meg a hazai nyelvtudomány legjelesebb élő képviselőit, kutatási területeiket és fontosabb szakmai közéleti szerepeiket.

Péntek János, akadémikus, ny. egyetemi tanár, a Kolozsvári Akadémiai Bizottság és az Anyanyelvápolók Erdélyi Szövetsége elnöke, az Erdélyi Múzeum-Egyesület alelnöke, a Szabó T. Attila Nyelvi Intézet szakmai igazgatója, a Termini Egyesület társelnöke. Kutatási területe: szociolingvisztika, etnolingvisztika és magyar dialektológia, kisebbségi nyelvhasználat/ kontaktológia/ kétnyelvűség-kutatás, népnyelv és népi kultúra viszonya, etnobotanika (l. még az 1.2., 1.4.1.1., 1.4.2.1. és az 1.4.3.1. alfejezetekben, valamint a hivatkozásokban).

Szilágyi N. Sándor, ny. egyetemi tanár. Kutatási területe: kognitív nyelvészet, fonológia, szociolingvisztika (l. még az 1.2., 1.4.1.1., 1.4.2.1. és az 1.4.3.1. alfejezetekben, valamint a hivatkozásokban).

Murádin László, a Román Akadémia Nyelvtudományi Intézetének ny. főkutatója, a *Nyelv- és Irodalomtudományi Közlemények* főszerkesztője. Kutatási területe: dialektológia, névtan, nyelvművelés (l. még az 1.2. és az 1.4.1.4. alfejezetekben, valamint a hivatkozásokban).

Benő Attila, egyetemi docens, a Szabó T. Attila Nyelvi Intézet ügyvezető igazgatója, a Termini Magyar Nyelvi Kutatóhálózat szótári programjának vezetője. Kutatási területe: szociolingvisztika, kontaktológia, fordítástudomány (l. még az 1.2., 1.4.1.1., 1.4.2.1. és az 1.4.3.1. alfejezetekben, valamint a hivatkozásokban).

Fazakas Emese, egyetemi docens. Kutatási területe: nyelvtörténet, lexikográfia, a magyar mint idegen nyelv oktatása (l. még az 1.2., 1.4.1.2. és 1.4.2.1. alfejezetekben, valamint a hivatkozásokban).

Máthé Dénes, egyetemi docens. Kutatási területe: retorika, stilisztika/stílustörténet, nyelvfilozófia, szemiotika (l. még az 1.2. alfejezetben, valamint a hivatkozásokban).

Kádár Edit, egyetemi docens, a KAB Nyelvtudományi szakbizottságának elnöke. Kutatási területe: leíró és elméleti szintaxis és morfológia, grammatikaelmélet, anyanyelvi nevelés a közoktatásban (l. még az 1.2. alfejezetben, valamint a hivatkozásokban).

1.4. Intézmények, szakmai műhelyek

1.4.1. Akadémiai intézmények: SZTANYI, EME, KAB; a Román Tudományos Akadémia Nyelvtudományi Intézete

Az akadémiai intézmények személyi állományukat tekintve nagy átfedésben vannak egymással és/vagy a kolozsvári nyelvészeti tanszékkel, s mert szakmai jelentőségüket munkatársaik kutatói eredményei adják, egyébként pedig kutatási fókuszok és közösségen belüli szerep tekintetében a komplementaritás elve érvényesül, rangsorolásuk intézményként értelmetlen és objektíve megvalósíthatatlan. Ezért a következőkben (nemcsak az akadémiai, hanem) az összes felsorolt intézmény esetében csak a tevékenységi körök, a vállalt feladatok és a jelentősebb eredmények felsorolására szorítkozunk.

1.4.1.1. Szabó T. Attila Nyelvi Intézet (SZTANYI) – *www.sztanyi.ro*

A Magyar Tudományos Akadémia kezdeményezésére, az Arany János Közalapítvány támogatásával 2001-ben magyar nyelvi kutatóállomások jöttek létre minden kisebbségi régióban. (A kutatóállomások létrejöttéről, tevékenységük első négy évéről l. Csernicskó–Papp–Péntek–Szabómihály 2005.) A kutatások irányításában, összefogásában kezdettől az MTA Nyelvtudományi Intézetének volt fontos szerepe, mellyel a kutatóállomások 2007-ben írtak alá együttműködési megállapodást. Ezzel egy időben létrejött a kutatóállomásokat összekapcsoló Termini kutatóhálózat (*http://ht.nytud.hu*, vö. Péntek 2008b; Benő–Péntek szerk. 2011).

A 2002-ben a Szabó T. Attila Nyelvi Intézet nevet felvevő hazai (kolozsvári és sepsiszentgyörgyi székhelyű) kutatóállomás intézményileg az Anyanyelvápolók Erdélyi Szövetségéhez kapcsolódik, szakmailag sok tekintetben a kolozsvári egyetemi tanszékhez, infrastruktúrában korábban az Erdélyi Múzeum-Egyesülethez, később a Kolozsvári Akadémiai Bizottsághoz. Ez a sokszoros kapcsolódás részben ellensúlyozza azt a bizonytalanságot, ami a kizárólagos pályázati hátterű működésből ered, de még így sem válik lehetővé főállású munkatárs alkalmazása, hosszú távú programok megvalósítása.

Az Intézet feladatkörei szerteágazóak: (1) más intézmények és kutatók által is használható nyelvi, bibliográfiai, statisztikai, demográfiai, jogi adatbázisok kialakítása, (2) szociolingvisztikai, élőnyelvi kutatások és nyelvi tervezés, (3) nyelvi szolgáltató tevékenység, valamint (4) tudományos kiadványok megjelentetése. Alább az ezeken a területeken folyó munkának és elért eredményeknek a számbavétele következik.

(1) Más intézmények és kutatók által is használható nyelvi, bibliográfiai, statisztikai, demográfiai, jogi adatbázisok kialakítása:

- Elkészült a **jogi adattár** (az 1850-es évektől az összes romániai törvénnyel), folyamatosan épül a **szociolingvisztikai adattár** (ennek része a Nemzeti Szövegtár erdélyi anyagának gyűjtése és feldolgozása). A **bibliográfiai adattár** első megvalósítása az 1990 óta megjelent romániai magyar élőnyelvi tanulmányok bibliográfiája, mely felöleli a magyar nyelvtudomány valamennyi ágában megjelent publikációkat 2002-ig (vö. Benő–Péntek szerk. 2011). E bibliográfia alapján elkészült egy összegző tanulmány az erdélyi magyar nyelvtudomány 1990 utáni eredményeiről és problémáiról (Péntek 2002).
- Az Intézet 2003-ban a többi külső régióbeli kutatóállomással együtt bekapcsolódott a Magyar Tudományos Akadémia Nyelvtudományi Intézetében készülő **Magyar Nemzeti Szövegtár** (MNSz) munkálataiba. 2003–2005 között a Szabó T. Attila Nyelvi Intézet a romániai magyar nyelvhasználatból származó, 8,9 millió szövegszót tartalmazó adattárat hozott létre olyan módon, hogy ez a Szövegtárba közvetlenül beépíthetővé váljék. A romániai magyar nyelvhasználatból származó szövegek a sajtónyelvi, hivatali, tudományos, szépirodalmi és társalgási szövegtípusokat képviselik. Az Intézet feladata volt a reprezentatív szövegminták gyűjtése a megadott nyelvváltozatokból, valamint az adatok formátum szerinti átalakítása az MNSz adattárolási módjával összhangban.
- Elkezdődött és folyamatos egy **Kárpát-medencei lexikális adatbázis létrehozása** is. Az erdélyi szóanyag egyes jellemzőinek kódolása, a lexikai elektronikus adatbázis internetes változatának gondozása és továbbfejlesztése, valamint az elektronikus adattár folyamatos karbantartása az Intézet feladata. A SZTANYI vállalta, hogy nemcsak az erdélyi anyagot, hanem a hét külső régióból származó valamennyi adatbázist egységes kezelő felületen közzéteszi, és folyamatosan gondozza az interneten. Juhász Tihamér nyelvész-informatikusnak köszönhetően ez meg is történt 2007-ben (*http://ht.nytud.hu*). A lexikai adatbázis forrásként szolgál a magyar nyelvű szótárak lexikai anyagának gazdagításához a határon túli magyar nyelvváltozatok reprezentatív elemeinek megjelenítése által. A határon túli lexikai adatbázis fejlesztési tervéről, illetve a határtalanítási programról a 2006-ban szervezett debreceni *VI. Nemzetközi Hungarológiai Kongresszus*on közös szimpóziumon számolt be a munkaközösség (ennek anyagát Maticsák 2007 tartalmazza). 2008-ban

a kutatóhelyek együttes munkájának eredményeképpen a ht-lista komplex nyelvi adatbázissá alakult át: létrejött a *Termini ht-online* (Termini magyar–magyar szótár és adatbázis) nevet viselő internetes lexikográfiai korpusz, amely valamennyi határon túli régióból tartalmaz szótárazott szókészleti egységeket. Jelenleg több mint 4300 szócikket tartalmaz, és folyamatosan bővül indirekt kölcsönzések (jelentéskölcsönzések, tükörszerkezetek) megjelenítésével is. Az adatbázis alapján számos empirikus és elméleti jellegű tanulmány készült (erdélyi szerzők cikkei: Benő 2007a, 2009c; Péntek 2007c, 2008b; Lanstyák–Benő–Juhász 2010).

(2) Szociolingvisztikai, élőnyelvi kutatások és nyelvi tervezés (iskolai nyelvhasználat, tankönyvek és más oktatási anyagok nyelve, városi fiatalok magyar nyelvhasználata, nyelvcsere szórványkörnyezetben, a sajtónyelv vizsgálata, kontaktológiai vizsgálatok, szaknyelvi vizsgálatok stb.). Az ehhez kapcsolódó nyelvi tervezés elsősorban az erdélyi kisebbségi nyelvváltozat nyelvi állományának bővítését, egységesítését és anyanyelvűsítését célozza, de benne van a státustervezés és a nyelv presztízsének erősítése is. A nyelvi tervezés összehangolt programját, melynek irányítója Lanstyák István, „határtalanítási" programnak nevezték. A program lényegét a *Magyar Tudomány* 2004/7-es számában fejti ki Péntek János (Péntek 2004d; l. még Péntek 2012b).

- A **magyar kisebbségi oktatás** és nyelvhasználat kérdéséről folyó kutatás 2004–2005-ben megvalósított feladata volt az egyes országokban a kisebbségi oktatás jogi, intézményi és nyelvi helyzetének, feltételeinek a vizsgálata. A kutatás eredményeit a kutatóállomások tanulmányokban ismertették. Az erdélyi helyzet ismertetését 2008-ban Péntek János és Fóris-Ferenczi Rita készítette el (Fóris-Ferenczi–Péntek 2011). 2009-ben tanulmánykötet látott napvilágot a romániai magyar oktatásról (Bálint–Péntek szerk. 2009).
- Az elkészült és a szerkesztés (vagy aktualizálás) szakaszában lévő speciális kétnyelvű **szótárak** a nyelvi tervezés körébe tartoznak. A román–magyar, magyar–román szótárak a nyelvhasználati bizonytalanság, a nyelvi hiány, különösen bizonyos szaknyelvi regiszterek hiánya (vö. Benő 2006) által okozott gondot hivatottak bizonyos mértékben orvosolni a terminológiai egységesítés, a nyelvi állomány tudatos alakítása által. A *Román–magyar közigazgatási szótár* munkálatai jóval korábban kezdődtek el az Anyanyelvápolók Erdélyi Szövetsége (AESZ) keretében, a véglegesítés már a SZTANYI keretében történt (Fazakas szerk. 2002). 2004-ben megjelent a szótár magyar–román változata is (Benő–Becze–Erdély 2004). Mindkét szótár tágan értelmezi a közigazgatás nyelvezetét, mivel a gazdasági és a jogi szaknyelvvel összefonódik, és a közszói adatok mellett jelentős számban tulajdonneveket (romániai intézményneveket) is tartalmaz. Befejeződtek továbbá a *Román–magyar oktatásterminológiai* szótár szerkesztési és kiadási munkálatai: 2008-ban kis példányszámú próbakiadványként jelent meg, majd 2009-ben

megjelent a szótár második, javított és bővített kiadása (Benő–Fazakas–Sárosi-Márdirosz szerk. 2009). A szótár oktatási és pedagógiai terminusok mellett intézményneveket és kétnyelvű oktatási szakjegyzékeket is közöl. Megemlítendő, hogy a szótár anyagába beépült valamennyi romániai magyar iskola román és magyar neve. A SZTANYI-ban készült két kulturális szótár: a román–magyar (Benő szerk. 2009) és a magyar–román (Benő–Péntek szerk. 2013) kulturális szótár. Rövidesen elkészül és megjelenhet a Péntek János által szerkesztett *A moldvai magyar nyelv szótára*, amelynek szerkesztése és kiadásra való előkészítése is a SZTANYI-hoz kötődik.

- A SZTANYI főszervezője volt annak a műhelytalálkozónak, tanácskozásnak, amely 2006. augusztus 30. – szeptember 2. között Debrecenben neves szakértők részvételével megtervezte és elindította a földrajzi nevek standardizációjával kapcsolatos munkálatokat. **A Kárpát-medencei magyar helységnevek és tájnevek kodifikációs munkálatai**ban a kutatóállomásokon kívül folyamatosan részt vesz a magyar Földrajzinév-bizottság, az MTA Nyelvtudományi Intézete, a Debreceni Egyetem Magyar Nyelvészeti Tanszéke. A távlati munkálatok kutatási tervének elkészítését a Debreceni Egyetem Magyar Nyelvészeti Tanszéke vállalta. 2006 és 2008 között elkezdődött az erdélyi település- és tájnevek rendszeres gyűjtése.
- Az Intézet munkatársai **a moldvai magyar nyelvváltozat státusa körüli vitá**kban is kifejtették véleményünket, közreműködtek a **nyelvi jogok Kárpát-medencei helyzeté**t bemutató kötet megírásában (Péntek–Benő 2003a, 2003b). A nyelvi státustervezés feladatainak tisztázását, a nyelvi jogi helyzet leírását tűzte ki célul az a konferencia is, amelyet Sepsiszentgyörgyön rendeztek 2004 januárjában. A konferencia anyagából kötet készült (Péntek–Benő szerk. 2005).

(3) Nyelvi szolgáltató tevékenység a sajtó, egyéb intézmények és magánszemélyek számára (nyelvi tanácsadás, közérdekű szövegek, fordítások nyelvi gondozása, valamint szakvélemény kifejtése konkrét felkérésre). 2001 novemberében a magyar nyelvű tankönyvek ügyében Péntek János kezdeményezte és megfogalmazta a SZTANYI-nak a Magyar Írószövetséggel, a Magyar Nyelv és Kultúra Nemzetközi Társaságával és a Nemzetközi Filológiai Társasággal közös nyilatkozatát *A felháborodás, az aggodalom és a reménység szava* címmel. Ugyanez évben a SZTANYI a *Hivatalos Közlöny* szerkesztőinek ajánlja fel a fontosabb törvények magyar fordításának lektorálását, az állandó nyelvi tanácsadást. A sepsiszentgyörgyi munkatársak rendszeresen támogatják a székely önkormányzatokat abban, hogy élhessenek az anyanyelvű nyelvhasználat jogával. 2002-ben elkészült a rendőrfokozatok javasolt magyarítása.

- Az Intézet szolgáltató jellegű tevékenységének egyik területe mintegy száz romániai **hivatalos nyomtatvány** magyar fordításának nyelvi ellenőrzése volt. A magyar nyelvű nyomtatványok szükségességét többen is felvetették

(vö. *www.nyelvijogok.ro*), most azonban a kormány kolozsvári Nemzeti Kisebbségkutató Intézete rendelte meg a fordításokat, és kérte fel a SZTANYI-t a nyelvi, terminológiai ellenőrzésre. Az elkészült nyomtatványok megtalálhatók a Kisebbségkutató Intézet honlapján (*ispmn.gov.ro*), és 50 CD is elkészült. (A két intézet együttműködése a későbbiekben egy, az egész régióra kiterjedő reprezentatív szociológiai és szociolingvisztikai vizsgálatban is folytatódott.)

- A *www.nyelvijogok.ro* honlap kezdeményezésére a Szabó T. Attila Nyelvi Intézet, az Anyanyelvápolók Erdélyi Szövetsége és a Nemzeti Kisebbségkutató Intézet közreműködésével 2009-ben elkészítette a 2008-as év legvégén felálló új **kormány és államigazgatási rendszer intézményneve**inek magyar fordítását. A mintegy kétszáz intézményt felsoroló listában szerepeltetik a minisztériumokat és kormányszerveket; a végrehajtó hatalomtól független országos állami intézményeket; a minisztériumoknak alárendelt fontosabb országos intézményeket, illetve a megyei, regionális államigazgatási szerveket. A kiadvány a SZTANYI honlapján is elérhető (*www.sztanyi.ro*). 2010-ben aktuálissá vált az intézménynévjegyzék frissítése és az új intézménynevek megjelenítése. Ennek az anyagnak a nyelvi lektorálását Benő Attila és Péntek János végezte.
- A határon túli nyelvészeti kutatóállomások közös programja volt 2006-ban a Morphologic Kft. által gyártott magyar nyelvű **helyesírás-ellenőrző programcsomag** határon túli anyagának az összeállítása: a Szabó T. Attila Nyelvi Intézet állította össze az erdélyi magyar névanyagot (a cél az volt, hogy a magyar helyesírás-ellenőrzőben a külső régióbeli településnevek is szerepeljenek). A munkálat nemcsak gyűjtést, hanem kódolást is jelentett minden egyes név esetében a szavak alaktani viselkedése szerint. Az erdélyi anyagból gyakorlatilag az összes (több mint 3000) településnév bekerült a programcsomagba, és ennek köszönhetően a magyar helyesírás-ellenőrző a hazai magyar településneveink helyesírását, toldalékolását is ismeri.

(4) Tudományos kiadványok megjelentetése.

- 2003-ban indult a *Szabó T. Attila Nyelvi Intézet Kiadványai* sorozat, amelynek keretében tanulmánykötetek (Péntek–Benő 2003c; Benő–Fazakas–Szilágyi szerk. 2007; Bálint–Péntek szerk. 2009), konferenciakötetek (Péntek–Benő szerk. 2005; Benő–Szilágyi szerk. 2006), doktori értekezések (Gál 2010; Erdély 2012a; Bálint 2013; Sorbán 2014) jelentek meg.
- A Termini Magyar Nyelvi Kutatóhálózatba tartozó kutatóműhelyek megalakulásának tízéves évfordulójára jelent meg Benő Attila és Péntek János szerkesztésében 2011-ben egy összefoglaló jubileumi kötet az első évtized eredményeiről (Benő–Péntek szerk. 2011).
- 2009-től a Szabó T. Attila Nyelvi Intézet honlapján elérhetők a Román Akadémia magyar nyelvű szaklapjának, a *Nyelv- és Irodalomtudományi Közlemények*nek az 1997–2008-as évfolyamai. 2011-ben sikerült digitalizálni és a

SZTANYI honlapján megjeleníteni az 1990–1996-os évfolyamokat is, majd 2012-ben az 1985–1990 közötti évfolyamokat. Jelenleg az 1977–2013 között megjelent lapszámok olvashatók ezen a honlapon. Hosszú távú cél, hogy a szaklap valamennyi évfolyama az interneten hozzáférhetővé váljék.

1.4.1.2. Erdélyi Múzeum-Egyesület (EME) – *www.eme.ro*

Az 1990-ben újjáalakult EME **I. Bölcsészet-, Nyelv- és Történettudományi Szakosztály**a közel 600 tagot számlál. Nyelvészeti vonatkozásban az EME legjelentősebb szerepe az *Erdélyi magyar szótörténeti tár* szerkesztéséhez és kiadásához kötődik. (Az Erdélyi Múzeum-Egyesület és a kolozsvári nyelvészeti iskola történeti kapcsolatáról l. Péntek 2006b.) 1994-től az EME fizetett kutatói állást biztosított előbb egy, majd két nyelvésznek, akik fő feladatul a Tár szerkesztését kapták. A diktatúra éveiben a Nagy Jenő tiszteletbeli tag (egykori főtitkár) által őrzött cédulaanyagot, amelyet Szabó T. Attila gyűjtött, s amely több mint egymillió cédulát tartalmaz, az EME átvette megőrzésre. 2000 óta a BBTE nyelvészeti tanszékéről a Tár munkamegbeszélései is az EME-hez költöztek, mert sikerült időközben megfelelő szakmai és infrastrukturális hátteret biztosítani a munkához. Később az EME saját kiadói tevékenységet is kezdeményezett: a IX. kötettől kezdve az Akadémiai Kiadó mellett társkiadóként jelenik meg, majd a Tár XIII., XIV. kötetének a kiadását az EME teljességgel magára vállalta. 2014-től várhatóan elkezdődik a XV., kiegészítő kötet és mutató szerkesztése. A szerkesztéssel párhuzamosan, 2009-ben kezdődött az EME irányításával a Tár digitalizálása és az elektronikus változat korrektúrázása. A munka jelenleg a IV. kötetnél tart, a már javított részeket az EDA-ba (Erdélyi Digitális Adattár) töltik fel. A kitűzött cél természetesen a teljes sorozat digitalizálása (ami egy majdani adatbázis létrehozásához elengedhetetlenül szükséges).

2006-ban az EME *centenáriumi évet* szervezett, és egész rendezvénysorozattal tisztelgett Szabó T. Attila emlékének, születésének 100. évfordulóján. 2006 novemberében, a centenárium záró rendezvényeként az *Erdélyi magyar szótörténeti tár hasznosíthatósága a különböző tudományterületeken* címmel konferenciát szervezett, amelyen több erdélyi és magyarországi előadó tartott előadást. 2012. március 3-án a *Szabó T. Attila, az erdélyi névtani iskola megteremtője* című emlékkonferencián is számos előadás hangzott el, valamint Erdélyben először bemutatták a *Szabó T. Attila erdélyi történeti helynévgyűjtése* című sorozatot is. Ehhez kapcsolódóan említhetjük meg, hogy az EME felvette kutatóprogramjai közé a *Mai erdélyi magyar digitális helynévtár* létrehozását, melyet a Debreceni Egyetem Onomasztikai Kutatócsoportjának segítségével alapozott meg, létrehozása, működtetése a nyelvészkutatók feladata.

2011-ben az EME társszervezője volt a *VII. Nemzetközi Hungarológiai Kongresszus*nak, Tamás Csilla Fazakas Emesével közösen szimpóziumot szervezett *Az Erdélyi magyar szótörténeti tár mint interdiszciplináris forrásanyag* címmel (ennek előadásait Fazakas–Juhász–T. Szabó–Terbe 2014 tartalmazza).

Az EME égisze alatt folyó, a nyelvészethez köthető egyéb tevékenységek közül meg kell említenünk az EME **vándorgyűlés**eit, melyek jelentős szerepet vállalnak a színvonalas tudományos ismeretterjesztésben; a *Magyar Tudomány Napja Erdélyben* című nagy rendezvénysorozathoz (2002 óta minden novemberben) kapcsolódó I. Szakosztályi **előadás**okat; valamint az I. Szakosztály szervezésében zajló **felolvasóülés**eket (legutóbb, 2013 októberében Németh Boglárka, az EME az évi Debüt-díjasa tartott előadást).

Az EME kiadványaként, az *Erdélyi Tudományos Füzetek* sorozatban jelent meg számos nyelvészeti témájú doktori dolgozat, nyelvészeti konferenciák, emlékülések előadásainak szövegei (T. Szabó 2003; Szilágyi 2004a; Benő 2004a; Egyed szerk. 2004; Fóris-Ferenczi 2005; Gálffy 2005; Fazakas 2007b; Máthé 2005; Péntek szerk. 2005; Zsemlyei 2011; Sándor 2011), de az immár akkreditált kiadó a sorozaton kívül is jelentetett meg nyelvészeti témájú monográfiákat, konferenciakötetet, tanulmánykötetet (Németh 2012b; Kádár–Szilágyi szerk. 2011, 2013; Benő–Fazakas–Kádár szerk. 2013). Az EME B kategóriás folyóiratának, az *Erdélyi Múzeum*nak a hasábjain is rendszeresen publikálnak nyelvészeti tárgyú írásokat.

1.4.1.3. A Kolozsvári Akadémiai Bizottság (KAB) Nyelvtudományi szakbizottsága, Kolozsvár – *www.kab.ro*

A KAB Nyelvtudományi szakbizottsága 2008 márciusában alakult. Tagsága jelenleg 29 fő, ebből 24 köztestületi tag. A szakbizottság rendezvényei főként könyvbemutatók (évente egy vagy két alkalommal a frissen megjelent hazai nyelvészeti munkák kerülnek bemutatásra), illetve konferenciák (a Magyar és Általános Nyelvészeti Tanszékkel közösen szervezett *A magyar nyelvészeti kutatások újabb eredményei* sorozatcímet viselő, kétévente megrendezésre kerülő konferencia idén IV. kiadásához ért. A rendhagyó témákat felvonultató műhelytalálkozók eredményei eddig két szerkesztett kötetben konkretizálódtak, l. Kádár–Szilágyi szerk. 2011, 2013). A KAB szervezőként vett részt továbbá a 2011-ben megrendezett *VII. Nemzetközi Hungarológiai Kongresszus*, illetve az idei *MANYE* (Magyar Alkalmazott Nyelvészek és Nyelvtanárok Egyesülete) *Kongresszus* munkálataiban. Az *Értékek Akadémiája* sorozatában ebben az időszakban kilenc nyelvészeti előadás hangzott el (Petőfi S. János, Petteri Laihonnen, Kiefer Ferenc, Honti László, Heltai Pál, Csépe Valéria, Péntek János, Pléh Csaba, Benedek Dezső), ami az összelőadások 18%-a. A KAB 2012-ben díjat alapított a jelentős tudományos eredményt elért fiatalok jutalmazására és ösztönzésére (Fiatal Kutatói Díj), idősebb tudósoknak a képzésben, iskolateremtésben, szervezésben felmutatott teljesítményének elismerésére (A Tudomány Erdélyi Mestere Díj), valamint olyan kiadók, szerkesztőségek, személyek munkájának az elismerésére, amelyek és akik különösen kitűnnek a tudomány igényes közvetítésében, a tudománynépszerűsítésben, a tudományos munkák szakszerű és tárgyilagos bírálatában (A Tudományközvetítés és a Tudományos Bírálat Díja). 2012-ben a Nyelvtudományi szakbizottság javaslata

nyomán két nyelvész is nyert díjat: a Fiatal Kutatói Díjat Németh Boglárkának, A Tudomány Erdélyi Mestere Díjat pedig Szilágyi N. Sándornak ítélte a kuratórium.

A szakmai jellegű rendezvények mellett a szakbizottság keretet ad a kapcsolattartásra is a hazai tagságnak egymással, illeve a külföldön élő, erdélyi származású szakemberekkel. Ez utóbbi érdekében a szakbizottság felvette a kapcsolatot a Románia határain kívül élő, hazai származású magyar nyelvészekkel, és összeállította az „Elszármazott tudósok" kataszterének nyelvészeti részét, mely nyilván nyitott és folyamatosan bővülő.

1.4.1.4. A Román Tudományos Akadémia Nyelvtudományi Intézete, Kolozsvár

Általánosságban azt látjuk, hogy a Román Akadémia intézményeiben sem a magyar nyelvészek, sem a hungarológiai témák nincsenek reprezentálva. A kolozsvári Nyelvtudományi Intézet önmagában sem reprezentatív, nincs szakmai súlya.

Az Intézetnek indulásakor, az 50-es években négy nyelvészstátusa volt, s a rendszerváltás nem járt személyi állománybeli gyarapodással. 1989 után egy-egy tudományos munkatárs jelentette a kontinuitást: Kabán Annamária 1993-ig, Molnár-Bodrogi Enikő 1993–1995 között, Fazakas Emese pedig 1995–1998 között dolgozott magyar nyelvészként az Intézetben. Jelenleg egy főállású és egy részmunkaidős tudományos munkatárssal (Vremir Márta 1998-tól, Németh Boglárka 2014 decemberétől) és egy nyugdíjas, félállású tudományos főmunkatárssal működik (Murádin László 1997-től nyugdíjas).

Az Akadémia magyar nyelvű folyóirata a *Nyelv- és Irodalomtudományi Közlemények* (a főszerkesztő Murádin László). Noha a folyóiratot a Román Akadémia Könyvkiadója adja ki, adatbázisok nem jegyzik (így a benne való publikálás szakmai elszámolhatóságát tekintve igen alacsony „árfolyamú"). A folyóiratot a 90-es évek közepétől nem lehetett megrendelni, a (sokszor többéves) késés miatt a posta visszamondta a terjesztést. Korlátozott példányszáma miatt a kereskedelemben sem lehetett (és jelenleg sem lehet) hozzájutni. 1999-től 2007-ig évente egyszer, összevont számban, néha több éves késéssel jelent meg a NyIrK, 2008-tól, az LII. évfolyammal sikerült behozni a késést. Jelenleg évente két számot jelentet meg. A folyóirat 1957–1990 között megjelent számainak repertóriuma megtalálható a Transindex *Adatbank*ban (*http://nyirk.adatbank.transindex.ro/index.php3*). Fontos fejlemény, hogy 2008-tól a Nyelvtudományi Intézet, a KAB Nyelvtudományi szakbizottsága, valamint a Szabó T. Attila Nyelvi Intézet összefogásának eredményeként a NyIrK felkerült a világhálóra (a SZTANYI honlapján jelenleg az 1977–2013 közötti évfolyamok találhatók meg, és hosszú távú cél, hogy a szaklap valamennyi évfolyama az interneten olvashatóvá váljék.)

A '90-es évek óta az Intézetben három jelentős projekt futott:

- Murádin László szerkesztésében *A romániai magyar nyelvjárások atlasza* 1995-től kezdett megjelenni a Magyar Nyelvtudományi Társaság kiadásában. A 11 kötetes monumentális munka kiadása 2010-ben fejeződött be.

- A *Magyar–román akadémiai szótár* a 2000-es évek elején a Román Akadémia és a Kriterion Könyvkiadó által kötött szerződés alapján átkerült a Kriterion Könyvkiadó gondozásába. A szerződés szerint 2008 folyamán meg kellett volna jelennie. Tekintettel arra, hogy a Kiadó nem tett eleget vállalt kötelezettségének, a Szótár 2009 januárjában visszakerült a Román Akadémiához, és a Román Akadémia kiadásában jelent meg két kötetben, az I. kötet (A–J) 2010-ben, a II. (K–ZS) egy évvel később (Kelemen–Szász szerk. 2010–2011). Ugyancsak a magyar lexikográfiai munkacsoport készíti elő a *Román–magyar akadémiai szótár*t. Az előkészítés egyelőre az alapoknál tart, a meglévő kézirat eléggé elavult; mindenekelőtt a bekerülő szócikkek listáját kell átnézni és kibővíteni, majd az értelmező és szemléltető részt átdolgozni, a mai nyelvi és fogalmi követelményeknek megfeleltetni.
- A magyar lexikográfiai munkacsoport jelenleg egy magyar–román kontrasztív szótár szerkesztésébe fogott, mely a hagyományostól eltérően a betűrendben megadott alapige alá sorol be minden képzett és igekötős változatot, azok egyéb származékaival együtt, minden igeformának megadva a pontos román megfelelőjét. Az igetár szerkesztése lezárult, jelenleg a korrektúra folyik, 2014-ben kerül sor a nyomdai előkészítésre.

1.4.2. Egyetemi intézmények

1.4.2.1. A BBTE BTK Magyar és Általános Nyelvészti Tanszéke – *hunlang.lett.ubbcluj.ro*

1990-től elkezdődött a Tanszék megerősödése és folyamatos bővítése. A hallgatói létszámmal arányosan gyarapodott az oktatói létszám; magiszteri program és doktori iskola indult, s ezek révén egyre többen maradhattak a szakmai környezetben. (Később a bolognai típusú BA/MA bevezetése ezt a folyamatot hátrányosan érintette, a szaktudományos képzés ellehetetlenítése folyik.)

Szakmai letisztulást jelentett, hogy a nyelvészeti és néprajz tanszékek különválásának folyományaként mindkét tanszék saját státusokkal rendelkezhetett, így Pozsony Ferenc és Keszeg Vilmos is megkaphatták a doktori irányítási jogot. A Nyelvészeti Tanszéken Szilágyi N. Sándor nyert doktori irányítási jogot, ezzel 2007-ig, Szabó Zoltán haláláig a tanszéken (Péntek Jánossal együtt) három doktori irányító működött. Az 1990-től beindult doktori képzés nyomán az első védések 1995-ben kezdődtek, és a doktori képzés iskolaként való beindítása is megelőzte a doktorképzés hivatalos átalakítását. A 2004-től *Hungarológiai doktori iskola* néven működő képzés végzettjei közül is már többen megvédték a disszertációjukat.

A Tanszéknek jelenleg 8 főállású oktatója van. A Tanszéken folyó, az oktatáson túli szakmai munka egy részének a Szabó T. Attila Intézet biztosít keretet (bővebben l. az 1.4.1.1. alfejezetet), más részük – a tanszék oktatói révén – az egyes tudományterületeken folyó kutatások listáját bővítik (l. még az 1.2. alfejezetben). A KAB

Nyelvtudományi Szakbizottságában folyó munka, valamint az intézményesen az EME-hez kapcsolódó szótárszerkesztési (SzT.) munkálatok is a Tanszék oktatóinak részvételével folynak (l. az 1.4.1.2. és az 1.4.1.3. alfejezeteket).

A magyarországi kutatók körében is jelentős szakmai figyelmet vonz az a kétévente megrendezésre kerülő műhelykonferencia-sorozat, melyet a Tanszék (a KAB Nyelvtudományi Szakbizottságával partnerségben) 2008-tól rendez, alkalmanként változó, de mindig célzottan provokatív tematikával. A szakmai fősodorból kieső témák az elméleti-módszertani újragondolások szükségszerűségére világítanak rá, ill. erre teremtenek alkalmat és fórumot. A konferenciasorozatnak eddig két kötete is megjelent (Kádár–Szilágyi szerk. 2011, 2013).

1.4.2.2. A Bukaresti Tudományegyetem Hungarológiai Tanszéke

1957-ben alakult meg Bukarestben a magyar szak Márton Gyula vezetésével és Kolozsvárról ingázó tanárokkal (Szigeti József, Antal Árpád). 1960-as megszüntetése után 1969-ben alakult újra Szabó Zoltán vezetésével, és 1990-ig mellékszakként működött. 1975-től a Keleti Nyelvek Tanszékbe beolvasztva, részlegként végezte munkáját 1990-es újraindulásáig. 2001-től A-ról B szakra fokozták le újra, majd 2002-től megint A szak lett. A bolognai rendszer bevezetését követően A Románia Területén Beszélt Nyelvek Osztályának részeként létezett, majd 2008 őszétől megszűnt önálló tanszék lenni. Ma a Hungarológiai, Roma és Héber Tanszék része. Háttérintézményeként (egykori és jelenlegi tanszéki tagok alapításában) a beolvasztást megelőzően megalakult a sepsiszentgyörgyi székhelyű Romániai Hungarológiai Társaság (RHT).

A Hungarológiai Tanszéken folyó nyelvészeti kutatások elsősorban Zsigmond Győző és Murvai Olga nevéhez kötődnek; ők ketten a vizsgált időszakban közel 20 doktori hallgató kutatásait irányították. Zsigmond Győző 1992 óta oktatója, 2003-tól megszűnéséig vezetője a Hungarológiai Tanszéknek; a nyelvészeti diszciplínák közül névtant és nyelvművelést ad elő. Nyelvészként alapító tagja (1991) és elnöke (1991–1993, 1995–1997), illetve elnökségi tagja (1991–2001) az Anyanyelvápolók Erdélyi Szövetségének. Murvai Olga kutatási területe a szövegtan, jelentéstan, stilisztika, szövegszemiotika és az összevető grammatikának azok a kérdései, melyek a magyarnak mint idegen nyelvnek az oktatásával függnek össze. Évekig volt munkatársa a Debreceni Egyetem keretében működő szövegnyelvészeti kutatócsoportnak, amelyet Petőfi S. János vezetett, s melynek célja egy szövegmondatelemző módszer kidolgozása volt. Ezekhez a kutatásokhoz több publikációja is kapcsolódik (Murvai 2002; Murvai–Balázs 2002). Egyik képviselője a Szabó Zoltán köré szerveződő iskolának, melynek utolsó tematikus kötete a szecessziót járja körül (Szabó szerk. 2002). A magyar mint idegen nyelv tanulásához szótárt és tananyagot szerkesztett (Murvai 1997, 2000, 2003). Az ő nevéhez kapcsolódik a Sapientia EMTE fordító és tolmács szakának létrehozása (2008) és működtetése is, melynek haláláig vezetője és oktatója is volt.

1.4.2.3. Sapientia EMTE, Kutatási Programok Intézete, Kolozsvár

A Sapientia Alapítvány által 2000 decemberében Kolozsváron létrehozott Kutatási Programok Intézete az erdélyi magyar tudományos kutatást hivatott ösztönözni, és kezdetben külső (azaz nem csupán a magánegyetemi hálózat oktatóinak és doktoranduszainak szóló) pályázatokat is meghirdetett. 2001 és 2013 között az Intézet nyílt pályázati rendszerben 14 nyelvészeti (főként szociolongvisztikai) témájú kutatást támogatott (ez a támogatott pályázatok 3,27%-a).

1.4.2.4. Sapientia EMTE, Scientia Kiadó, Kolozsvár – *www.scientiakiado.ro*

A Scientia Kiadó a 2001 és 2013 közötti időszakban 190 tudományos könyvet, jegyzetet, konferenciakötetet adott ki, ebből 12 nyelvészeti/szociolingvisztikai tárgyú (magyar, román, angol, német és francia nyelvű). Ugyancsak a Scientia Kiadó jelenteti meg 2009-től az *Acta Universitatis Sapientiae Philologica* című egyetemi folyóiratot, amely angol nyelven, évi két számmal jelenik meg (ebből minden évben a második szám nyelvészeti tanulmányokat tartalmaz, hazai és külföldi szerzőktől: *http://acta.sapientia.ro/acta-philo/philologica-main.htm*).

1.4.2.5. Sapientia EMTE, Gazdasági és Humántudományok Kar, Csíkszereda – *ghtk.csik.sapientia.ro*

A csíkszeredai karon nyelvészti vonatkozásban egyes oktatókhoz kapcsolódóan egyéni kutatások folynak. A román–angol szak docensének, Tódor Erika Máriának kutatási területei közé a nyelvpedagógia, a két- és többnyelvűség, a román nyelv oktatása kisebbségi iskolákban, illetve az interkulturális nevelés tartoznak. Ezekben a témákban számos publikációja jelent meg magyar, román és angol nyelven (l. a hivatkozáslistát). Több jelentős kutatásban is részt vett, melyek közül külön kiemelendőek azok, amelyek a román nyelv és irodalom tantervének szakmai megalapozásával kapcsolatosak. Lajos Katalin, a román–angol szak adjunktusa a néprajziak mellett szociolingvisztikai témákkal is foglalkozik (frazeológia, élőnyelvi vizsgálatok, l. Lajos 2008, 2009). Ajtony Zsuzsa adjunktus munkái angol nyelvű irodalmi szövegek pragmatikai kérdéseinek és a kulturális identitások nyelvbe kódoltságának a vizsgálatával foglalkoznak; tanulmányai között találunk szociolingvisztikai jellegűeket is.

Az egyéni kutatások mellett meg kell említenünk azokat a kétnyelvűségi konferenciákat, melyeket a Nemzeti Kisebbségkutató Intézettel közösen szerveztek, és melyeknek anyaga kötetek formájában is megjelent (Horváth–Tódor szerk. 2008, 2009, 2011). A Scientia Kiadó folyóiratának (*Acta Universitatis Sapientiae Philologica*) nyelvészeti számait szintén itt szerkesztik (a felelős szerkesztő Ajtony Zsuzsa).

1.4.2.6. Sapientia EMTE, Műszaki és Humántudományok Kar, Marosvásárhely – *www.ms.sapientia.ro*

Marosvásárhelyen a Humántudományok Kar 2001-től létezik, bár nyelvészeti jellegű szakkal nem rendelkezett 2008-ig. 2008-ban jött létre a fordító és tolmács szak magyar–angol, magyar–német és magyar–román nyelvpárokkal. Ez a szak az

Alkalmazott Társadalomtudományok Tanszék keretén belül működött 2013 őszéig, amikor is létrejött az Alkalmazott Nyelvészeti Tanszék. A karon folyó főbb kutatások: sajtómonitorizáció Pletl Rita vezetésével (Pletl szerk. 2013); a modalitás vizsgálata magyar, angol és román nyelven Imre Attila vezetésével (Imre–Benő 2012); anyanyelv-pedagógia (Pletl 2010, 2011); illetve egyéni kutatásokként fordítástudomány (Sárosi-Márdirosz 2008, 2012), fordítástechnika (Imre 2011; Imre–Benő 2012), kognitív nyelvészet (Imre 2010, 2012), nyelvi revitalizáció (Gál 2010, 2011a).

A tanszék 2011-ben konferenciasorozatot indított, melynek témái az anyanyelv-pedagógia és az idegennyelv-oktatás, a fordításelmélet és a fordítás gyakorlata, a soknyelvűség hagyománya az európai kultúrában, a nyelvhasználat és a nyelvi kapcsolatok, valamint az alkalmazott nyelvészet. A kétévente megrendezésre kerülő konferencia első kiadásának előadásai kötetben is megjelentek (Pletl–Imre szerk. 2012).

1.4.2.7. Partiumi Keresztény Egyetem, Nagyvárad (Magyar Nyelv- és Irodalomtudományi Tanszék) – *magyartanszek.partium.ro*

A 2010-ben alakult szak és tanszék a nyelvészet térképére főként egyéni kutatások által kerül. Bartha Krisztina tanársegéd a nagyváradi gyermekek beszédfeldolgozási folyamatainak vizsgálatával foglalkozik szociolingvisztikai szempontból (Bartha 2011, 2013), ez doktori kutatási témája is; Magyari Sára adjunktus nyelv és kultúra kapcsolatát vizsgálja (Magyari 2011), valamint a magyar mint idegen nyelv oktatásának kérdéseivel foglalkozik (Magyari 2009). Az egyéni kutatásokon túlmenően meg kell említenünk a tanszék 2013-ban szervezett nyelvészeti konferenciáját (*A nyelv közösségi perspektívája*), valamint a tanszék által működtetett Janus Pannonius Szakkollégiumot, melyben a hallgatók nyelvészeti témákkal is ismerkedhetnek egyéni kutatások és (többnyire magyarországi) meghívott előadók révén.

1.4.2.8. Kolozsvári Magyar Egyetemi Intézet (KMEI) – *www.kmei.ro*

A kolozsvári magyar nyelvű állami felsőoktatás (a Babeș–Bolyai Tudományegyetem) háttérintézményeként 2004-ben alakult meg a Kolozsvári Magyar Egyetemi Intézet (KMEI), mely szakmai elitképzést biztosító szakkollégiumi hálózatot, mesteri programokat, jegyzetkiadást, valamint vendégtanárprogramok, kutatási programok, konferenciák, tudományos ülésszakok, műhelyek stb. szervezését támogatja a tudományos és oktatási tevékenység magas színvonalának megteremtése érdekében. Korábban a BBTE BTK Magyar és Általános Nyelvészeti Tanszékén folyó mesteri képzést, valamint megalakulásától a Márton Gyula Nyelvészeti Szakkollégium működését is a KMEI támogatja, hozzájárulva ezzel a szakmai utánpótlás képzéséhez.

1.4.3. Más, a szakterülethez kapcsolódó intézmények

1.4.3.1. Anyanyelvápolók Erdélyi Szövetsége (AESZ) – *www.aesz.ro*

Az AESZ elmúlt húsz évi működését összefoglaló kötet (Erdély–Ördög-Gyárfás Á.–Ördög-Gyárfás L.–Péntek szerk. 2012) tanúsága szerint az 1992-ben alakult Anyanyelvápolók Erdélyi Szövetsége elsődleges feladatának a kezdetektől

az anyanyelvi mozgalom szervezését és szakmai irányítását tekintette. Ez a legszélesebb értelemben vett anyanyelvi mozgalmat jelenti: ezreket megmozgató anyanyelvi versenyeket, évente megszervezett anyanyelvi táborokat, erdélyi tanulók magyarországi anyanyelvi táborokba való eljuttatását; szakmai konferenciákat a hazai magyar nyelvhasználat aktuális kérdéseiről, a nyelvi tervezés feladatairól; szakmai programok, tanfolyamok szervezését a sajtóban, rádióban, televízióban működő hivatásos beszélőknek. Az AESZ tagságát elsősorban magyar szakos tanárok, tanítók alkotják. Ez egybecseng azzal, hogy fontos feladatának tekinti az anyanyelvi mozgalom egybeépülését az anyanyelvi oktatással. A húsz év adatokban kifejezhető tényezőin túl (rendezvények, résztvevők, publikációk stb.) az AESZ jelentősége pontosan ebben, az anyanyelvi oktatással való kapcsolatban áll, ugyanis szakmai, anyagi és adminisztratív hozzájárulása a közoktatásban részt vevők anyanyelvi és kulturális neveléséhez helyenként élhető alternatíváját adja, máshol termékeny kiegészítését nyújtja a sokszor saját tisztségviselői által akadályoztatott magyar nyelvű közoktatás tanterven kívüli szegmensének.

Az AESZ a SZTANYI adminisztrálását is ellátja, valamint könyvkiadóként is működik. A Szabó T. Attila Nyelvi Intézet Kiadványai mellett saját sorozata is van, az 1994-ben indított AESZ-füzetek, melyben a Szövetség szakmai tanácskozásainak anyaga, valamint hazai és magyarországi nyelvészek, nyelvművelők munkái jelennek meg, és korábban egy kéthavonta megjelenő információs újságot is kiadott. Ezen felül kodifikációs céllal készült szótárak, valamint egyéb alkalmi kiadványok (doktori értekezések, évfordulós kötetek) jelentek meg a gondozásában. A SZTANYI-val való sokrétű kapcsolatáról fentebb már szóltunk.

1.4.3.2. Nemzeti Kisebbségkutató Intézet (NKI), Kolozsvár – *ispmn.gov.ro*

A kolozsvári székhelyű, a román kormány hatáskörébe tartozó Nemzeti Kisebbségkutató Intézet 2007 novemberében alakult. Az Intézet a romániai kisebbségek társadalmi, gazdasági, kulturális és nyelvi jellegzetességeit kívánja kutatni, illetve az etnikumközi kapcsolatokra figyel. Célkitűzései a következők: összegyűjtik és rendszerezik a romániai kisebbségek intézményeit és rendezvényeit, illetve létrehoznak egy dokumentációs adatbázist a kisebbségekről szóló írásokból. Továbbá olyan kutatásokat terveznek és végeznek, amelyek feltárják a kisebbségek körében tapasztalható változásokat demográfiai és migrációs téren. A Nemzeti Kisebbségkutató Intézet felvállalta a nyelvi jogok terjesztését is azzal, hogy a hivatalos állami intézmények közül elsőként helyezte el a legfontosabb – önkormányzatokban használatos – nyomtatványok magyar fordítását a honlapján.

A Sapientia EMTE-vel közösen három kétnyelvűségi konferenciát rendeztek a kétnyelvű oktatás kérdéseiről (2008: Neveléspolitika és pedagógiai gyakorlat a többnyelvűség kontextusában, 2009: Nyelv, identitás, többnyelvű lét és oktatáspolitikák, 2010: Kisebbségek nyelvi helyzete Romániában és a Kárpát-medencében), melyek anyaga meg is jelent Horváth István és Tódor Erika szerkesztésében (Horváth–Tódor szerk. 2008, 2009, 2011). A moldvai magyarok etnikai folyamataival,

nyelvével, nyelvi attitűdjével, nyelvcseréjével foglalkozó kötetek (Peti–Tánczos 2012; Tánczos 2012b) mellett kisebbségi nyelvi jogokkal (Bogdán–Mohácsek 2012) és azok applikációjával (Horváth szerk. 2010), valamint az egyéni és intézményi kétnyelvűség kérdéseivel foglalkozó kötetek (Horváth 2008; Tódor 2008; Sorbán 2012) is napvilágot láttak az NKI kiadásában.

1.4.3.3. Egyetemi Műhely Kiadó – Bolyai Társaság, Kolozsvár – *bolyait.ro*

A Bolyai Társaság 2006 februárjában hivatalosan bejegyzett Egyetemi Műhely Kiadója eddig öt nyelvészeti egyetemi jegyzetet adott ki (Benő 2008; Fazakas 2007c, 2008; Kádár 2007b; Máthé 2009c), egy doktori disszertációt (Biró 2012a), valamint nyelvészeti konferenciák anyagát (Imre szerk. 2013; Szoták–Vargha szerk. 2013) és nyelvészeti témájú cikkeket is tartalmazó festschriftet (Fazakas–Fóris-Ferenczi szerk. 2012). A nyelvészeti érdekeltségűek közül a Bolyai Társaság a 2003-ban a *Magyar Encyclopaedia* 350 éves évfordulójára rendezett Apáczai-konferencia, a 2004-es *13. Élőnyelvi Konferencia*, a 2005. novemberi *Bolyai Egyetem Emlékkonferencia*, a 2012-es nyelvészeti műhelykonferencia (*A magyar nyelvészeti kutatások újabb eredményei III. Analógia és modern nyelvleírás*), valamint a *Paradigma(váltás) és kommunikáció* című interdiszciplináris szakmai konferenciának is (társ)szervezője vagy támogatója volt. A pályázati keretek függvényében állandó programja a magyarországi vendégtanárok költségeinek részleges térítése is, mellyel szintén a romániai magyar felsőoktatás szakmai érdekeit szolgálja.

1.4.3.4. Heltai Gáspár Könyvtári Alapítvány, Kolozsvár

A nyelvoktatással már korábban is foglalkozó Heltai Gáspár Könyvtári Alapítvány részben szórványmentést és nyelvi revitalizációs programot is felvállalt akkor, amikor 2003-ban a Szabó T. Attila Nyelvi Intézettel és a budapesti Hungarian Language Schoollal közösen *Nyelvi képzés határhelyzetben* címmel konferenciát szervezett Kolozsváron (2003. január 24–26.). A konferencia előadásai és hozzászólásai a szórványhelyzetben élő, nyelvcserén átment magyar eredetű személyek és csoportok nyelvi rehabilitációjának lehetőségeit mérlegelték. Ennek folytatásaként 2004 novembere és 2006 februárja között egy Socrates-program keretében együttműködés alakult ki a budapesti, Koháry Ilona által vezetett Hungarian Language School – Magyar Iskola, a kolozsvári Bölcsészettudományi Kar, a Szabó T. Attila Nyelvi Intézet, a Heltai Gáspár Alapítvány, a bécsi egyetem Finnugor Intézete és a stuttgarti Magyar Kulturális Intézet között. A program keretében megszületett a magyart idegen nyelvként oktató tananyag romániai adaptációja azok számára, akik a magyart idegen nyelvként szeretnék tanulni, valamint akik nyelvcserén mentek át, és újra szeretnék tanulni a magyart nem hivatalos, civil szervezetek által indított tanfolyamokon vagy a működő szórványközpontokban (Koháry–Fazakas 2006).

1.4.3.5. Szórvány Alapítvány, Temesvár

A temesvári, 1993-ban létrejött alapítvány elnökének, Bodó Barnának a szerkesztésében 2000-től évi-kétévi rendszerességgel jelenik meg a *Romániai Magyar*

Évkönyv, mely politikai évkönyv jellege ellenére/mellett szociológiai és kulturális rovatában rendszeresen érint nyelvi revitalizációs, nyelvi identitási kérdéseket, több kötet pedig oktatási témájú blokkokat is tartalmaz. Továbbá a 2006 és 2010 között folyóiratként működtetett *Régi(j)óvilág* című regionális honismereti szemle 2009-es összevont tematikus számát a magyar nyelv évének szentelték. Kiadói tevékenységén kívül az alapítvány rendszeresen szervez szimpóziumokat, konferenciákat, tanácskozásokat, melyek közül többnek is volt nyelvi, nyelvészeti vonatkozása.

1.5. A tudományterület kutatási eredményeinek hatása az erdélyi/romániai magyar társadalom helyzetének alakulására

A tudományterület kutatási eredményei közül elsősorban a nyelvtervezéssel kapcsolatosaknak lenne mérhető a társadalom helyzetének alakulására tett hatása. A korpusztervezési munkák főként a szaknyelvekre irányultak (az erre vonatkozó adatokat l. az 1.2.8.5., illetve az 1.4.1.1. alfejezetekben), a legnagyobb társadalmi igény azonban kétségtelenül a közigazgatási kifejezésekkel, intézménynevekkel stb. kapcsolatos munkálatok irányában mutatkozott. Mégis ezeknek a hatása is alatta marad az elvárásoknak, ugyanis nemcsak az önkormányzatok egy része, de a sajtó sem használja (konzekvensen) ezeket a munkákat. Ebben része lehetett a terjesztés és „reklám" esetlegességének, illetve annak is, hogy csak utólag lett honlapjuk azoknak az intézményeknek (AESZ, SZTANYI), amelyek a kutatásban vagy a kiadásban részt vettek.

A korpusztervezés mellett a nyelvtervezés másik vetülete a státustervezés. Noha ez elsősorban nem nyelvészeti kérdés, az ezzel szorosan összefüggő nyelvi jogi kérdéseknek van nyelvészeti vonatkozása. Az elmúlt időszakban nyelvi jogi kérdésekkel kapcsolatos konferenciák, kiadványok, munkák egyre szaporodtak (pl. Péntek–Benő 2003a, 2003b; Péntek–Benő szerk. 2005; Benő–Szilágyi szerk. 2006; Katona 2012, 2013a, 2013b). Magyarországi szociológusok kezdeményezésére elindult egy honlap is (*www.nyelvijogok.ro*[1]), amely a helyi közigazgatásban a polgárok nyelvi jogaiért fellépő kezdeményezéseket támogatta, és célja volt az anyanyelvi jogok használatának terjesztése, mely célok érdekében szakembereket, intézményeket szólított meg/mozgósított. Ennek egyik eredménye volt, hogy a honlap kezdeményezésére a SZTANYI, az AESZ és a Nemzeti Kisebbségkutató Intézet közreműködésével

[1] A honlap olyan feladatokat valósított meg, mint ismertetni, mely településeken, milyen intézményekre terjed ki az a jog, hogy a magyar nyelvet a hivatalos levelezésben, ügyintézésben használhatják az állampolgárok, segítséget nyújtott letölthető magyar nyelvű nyomtatványok megtalálásában, illetve elérhetővé tett másutt – pl. önkormányzatok, intézmények honlapjain – még meg nem található nyomtatványokat, mintaleveleket, a hivatalos ügyintézést megkönnyítendő folyamatosan bővülő román–magyar szakmai szószedetet tett közzé, de közölt kétnyelvű feliratmintákat, elérhetővé tett magyarra fordított törvényszövegeket, sőt a magyarul beszélő közjegyzők listáját is megtaláljuk a honlapon. Az oldal 2012 óta nem él, archiválva hozzáférhető itt: *http://language-rights.eu/nyelvijogokro/*. Megszűnésének oka nem a felvállalt feladat okafogyottá válása. A nyitólapon erről rövid tájékoztatást olvashatunk.

elkészült a 2008-as év legvégén felálló új kormány és államigazgatási rendszer intézményneveinek magyar fordítása (a mintegy 200 intézménynevet tartalmazó lista a *http://www.sztanyi.ro/download/magyar_intezmenynevek.pdf* címről tölthető le). A hivatalos állami intézmények közül elsőként a Nemzeti Kisebbségkutató Intézet helyezte el a legfontosabb – önkormányzatokban használatos – nyomtatványok magyar fordítását a honlapján.

A 2001. évi 215-ös ún. „helyi közigazgatási" törvény egyik hozadéka volt az is, hogy bizonyos településeken magyar helynévtáblák állítása is lehetségessé vált. Hivatalos felkérésre a magyar helységnevek fordítását szintén kolozsvári nyelvészek végezték/bírálták. Erre is, és több más nyelvi (tervezési) kérdésre is igaz, hogy a szakma sokszor csak véleménynyilvánításra kénytelen szorítkozni, ám az, hogy ezt a politika(i képviselet) mennyire vette/veszi figyelembe, már nem a szakmán múlik.

Egy másik (részben) nyelvészeti vonatkozású, társadalmi hatású probléma a nyelvhasználat színvonalának kérdése. Ebben az elmúlt időszakban a szakma is folyamatosan megszólalt: a nyilvános nyelvhasználat színvonalának normalitása érdekében a média munkatársainak képzéseket szervezett; felhívta a figyelmet a kiadványok, tankönyvek, tankönyv- és vizsgatétel-fordítások nyelvi igénytelenségére stb. Sajnálatos módon mindez nem változtat azon a képen, hogy általánosságban ma is sok a felületesség, a nyelvi tekintetben (is) gondozatlan, szaklektorálás nélkül megjelenő kiadvány. Mindenképpen cél az anyanyelvűség a tudományművelésben, de ez feltételezi a magyar szaknyelv és szaknyelvi stílus magas szintű ismeretét. Úgy tűnik azonban, hogy a mennyiségi és a terjedelmi bővülés arányában csökkent a kiadványok nyelvi (és néha szakmai) igényessége. Ez ellen a provincializmus ellen nem lehet csak nyelvészeti eszközökkel küzdeni.

Szintén a nyelvhasználat kérdésköréhez kapcsolódik az anyanyelvi mozgalmak területe. Itt is folyamatos volt a szakmai megalapozás, ennek nagy (volt) a közéleti nyilvánossága, és az oktatásra gyakorolt (kezdeti) hatása is jelentősnek mondható.

Hogy a tudományterület eredményeinek milyen változásokat kellene a közeljövőben eredményezniük az erdélyi/romániai magyarság helyzetében, arra a fent felsoroltak közül egyrészt a nyelvi tervezéssel, nyelvi jogokkal (a magyar nyelvhasználat körével) kapcsolatos kérdések felől érdemes közelíteni, másrészt a közéletiség (pl. médianyelv) és közoktatás anyanyelvűségére való odafigyelés (a színvonal „normalitása"), ennek, illetve a nyelvi értékek megőrzésének bátorítása, az ezekhez kellő eszközök biztosítása felől.

1.6. A tudományterület erdélyi/romániai magyar képviselőinek és intézményeinek nemzetközi kapcsolatai

A hazai nyelvészeti kutatások zöme nem elszigetelten működik:

- néhány alulreprezentált területen (elméleti és rendszernyelvészet, textológia stb.) egyéni kutatások folynak, amelyek a hazai szakmai nyilvánosság hiányában külföldön legitimizálódnak;

- egyes intézményekben zajló programjaink hozzájárulnak a Kárpát-medencei konvergenciához (vö. Termini Kutatóhálózat, mely a kolozsvári/sepsiszentgyörgyi SZTANYI-n kívül a dunaszerdahelyi Gramma Nyelvi Irodát, a beregszászi Hodinka Antal Intézetet, a szabadkai Verbi Nyelvi Kutatóműhelyt, illetve a Szlovéniát, Ausztriát, Horvátországot képviselő Imre Samu Nyelvi Intézetet kapcsolja egybe; Magyarországon Termini Egyesület néven került bejegyzésre; a Kutatóhálózat több témában együttműködik az MTA Nyelvtudományi Intézetével hivatalos megállapodás keretében);
- személyes és intézményi kapcsolatok, különböző szintű együttműködési programok léteznek, a vizsgálati tárgy – a magyar nyelv – révén ezek a kapcsolatok elsősorban Magyarország felé irányulnak.

A nemzetközi kapcsolatok erősödéséhez járul hozzá az is, hogy az elmúlt évtizedben egyre több hazai nyelvész kezdett idegen nyelven (főként angolul) publikálni, és járt el Magyarországon kívüli nemzetközi konferenciákra. Az ötévente megrendezésre kerülő *Hungarológiai Kongresszus* is olyan fórum, mely a hungarológiai tárgyaknak és témáknak nem csak magyar anyanyelvű kutatóit vonzza, s a kongresszus lokációi révén (Bécs, Róma-Nápoly, Jyväskylä, 2011-ben éppen Kolozsvár) is a nemzetközi szakmai kapcsolatok építését tartja szem előtt. Itthon is egyre több olyan konferencia kerül megrendezésre, ami növekvő számú külföldi (és – a konferencia témájának függvényében – nem csak magyarországi) szakembert vonz. Nagy hagyományú konferenciasorozatok is egyre többször választanak hazai helyszínt (a *VII. Nemzetközi Hungarológiai Kongresszus* mellett megemlíthetjük a *13. Élőnyelvi Konferenciá*t, vagy a *MANYE XXIV. Kongresszusá*t).

A Kolozsvári Akadémiai Bizottság kezdeményezésére a Nyelvtudományi szakbizottság is számbavette a Románia határain kívül élő, hazai származású magyar nyelvészeket, és összeállította az „Elszármazott tudósok" folyamatosan bővülő kataszterének nyelvészeti részét. Ennek hozadéka volt nemcsak a személyes, hanem ezen keresztül az intézményi kapcsolatok erősítése is.

2. Célok, jövőkép

2.1. A tudományterület helyzetének várható alakulása a közeljövőben

A kérdésnek talán a jogi-anyagi, illetve a személyi vetülete a legrelevánsabb. A szakmai vetületről nem sokat lehet jósolni, azt leszámítva, hogy a szakma művelésének feltételei részben vélhetően javulni fognak. Az internetes technológia fejlődése, a digitalizálás korszaka megoldást jelenthet az egyik olyan problémára, amellyel adott ponton minden hazai kutató szembesült: a szakirodalom hiánya, ebből fakadóan az elméleti jellegű kutatások háttérbe szorulása (például a forrásfeltáráshoz,

empirikus vizsgálatokhoz, terepkutatásokhoz képest), illetve ezeknek a külföldi, elsősorban magyarországi ösztöndíjaktól és mobilitásoktól való függősége.

A személyi vonatkozásokat illetően úgy tűnik, az elkövetkező 10–15 évre biztonságot ad a megtörtént generációváltás, noha nem minden esetben járt együtt a generációváltás „paradigmaváltással" is, és sokszor nem a legjobbak, hanem az itthon maradók azok, akik a szakmában dolgoznak.

Jogi-anyagi tekintetben a legbizonytalanabb a jövő, ugyanis intézményi garanciák alapvetően hiányoznak, és a törvényi háttér sem garantál semmit. Az egyes intézmények normatív támogatás híján bizonytalan időre szóló egyéni ösztöndíjpályázatokkal működnek, ami lehetetlenné teszi olyan önálló státusok meghirdetését, amelyek biztos alapot és perspektívát teremtenének a legfiatalabb munkatársaknak, és folyamatosságot biztosítanának az intézménynek.

2.2. Célkitűzések

Az erdélyi/romániai magyarság jelenlegi helyzetéből – adottságaiból és szükségleteiből – kiindulva a következő rövid távú (a következő 10–15 évre vonatkozó) célkitűzéseket fogalmazhatnánk meg a tudományterületet képviselő erdélyi/romániai magyar szakmai közösség számára:

1. Hagyományosan a hazai nyelvészeti kutatások abból a (hibás) premisszából indultak (indulnak?) ki, hogy a nyelvészet nemzeti (vagyis regionális) jellegű tudomány. Ebből fakadóan a hazai nyelvészeti kutatások sok területen nemcsak alulreprezentáltak (elméleti nyelvészet, rendszernyelvészet, általános nyelvészet stb.), hanem tulajdonképpen hiányoznak (a számítógépes nyelvészet és formális nyelvészet egyes területei, neurolingvisztika, finnugrisztika, az alkalmazott nyelvészet bizonyos területei, pragmatika stb.). Nem lehet ugyan cél, hogy egy amúgy is kritikus létszám alatti nyelvészközösség lefedje a nyelvészet összes területét, és lehetőség szerint eleget kell tenni a nemzeti közösség elvárásainak is; mindez azonban hatékonyan és versenyképesen csak úgy képzelhető el, ha a nyelvészet mint (a regionálissal szemben) általános tudomány perspektíváját is folyamatosan szem előtt tartjuk. Ez azt is jelenti, hogy a specifikusan „hazai" témák mellett egyre nagyobb hangsúlyt kellene fektetni az elméleti tájékozódásra, a Magyarországon túli nemzetközi kapcsolatokra, az új generáció (elsősorban a külföldön doktorálók) integrációjára.

2. Noha a tudományterületnek és hazai művelőinek személyes és intézményes nemzetközi (elsősorban magyarországi) kapcsolatai kellőképpen sokrétűek, a román nyelvészeti kutatásokkal való érintkezési terület továbbra is szinte jelentéktelennek mondható. Az együttműködés korlátai mindként részről elsősorban ideológiai jellegűek, másodsorban azonban érdektelenségből fakadnak. A román nyelvészek között is nagyjából kihalt/már nem aktív az a generáció, aki még beszélt/értett magyarul. A támogatási rendszer (a 90-es évekbeli Soros-pályázatokat leszámítva) szintén nem fektetett különös hangsúlyt az ilyenfajta együttműködések szorgalmazására. A lassan

egyre fontosabbá váló európai pályázati rendszer viszont vélhetően pozitív hatással lesz majd ezekre az együttműködésekre, amik a nyelvtudomány vonatkozásában főként a dialektológia, a kontaktológia, a lexikográfia (vagy akár az elméleti nyelvészeti kutatások) területén bizonyulhatnak gyümölcsözőnek. Tematikus hatósugarát tekintve szűk tartományban, de a Nemzeti Kisebbégkutató Intézet tevékenységében is sok ilyen irányú kezdeményezést láthatunk.

3. A dialektológiában és nyelvtörténetben elkészültek a nagy szintézisek, s ezzel lezárul egy korszak. A nyelvtörténetben az SzT. több generációnyi nyelvésznek is munkát adott, ezzel párhuzamosan viszont mára szinte teljesen elhanyagolttá vált a forrásfeltárás. A kolozsvári könyvtárak régi gyűjteményeinek anyaga is szinte áttekinthetetlen, a vidéki könyvtárakról, az állami levéltárakról nem is beszélve. Az elmúlt időszakban pozitív fordulatként értékelhető, hogy kormányszinten olyan intézkedések történtek, amelyek a kutatást célzottan ellehetetlenítő bürokráciát részlegesen megszüntetve az állami levéltárak anyagát legalább részben kutathatóvá tették. Ez a folyamat nem visszafordíthatatlan, hiszen politikai konjunktúrától függő, ezért igen fontos lenne most a gyűjtemények feltárása, lehetőség szerint digitalizálása, a források mentése. A múzeumok kezelésében is maradtak fenn levéltári, kéziratos és régikönyv-állományok. Noha az állami levéltárak igyekeztek ezeket bekebelezni, több helyütt a múzeumok megmentették kéziratait és könyveik némely fondjait; ezeket az illető intézményekben dolgozzák fel, nagyon lassan és rendszertelenül. Az iskolákban, főként a régi nagy kollégiumok utódintézményeiben (Székelyudvarhely, Zilah, Enyed, Marosvásárhely, Szatmár, Sepsiszentgyörgy, Kézdivásárhely) létezik az ún. dokumentációs könyvtár intézménye, amely elegyesen tartalmaz kéziratos állományt, könyveket, néha akár levéltári anyagot is. Ezeknek a legmostohább a sorsa: nincs pénz az épületek felújításásra, sem infrastrukturális fejlesztésre, így az állomány őrzése, restaurálása problémás, nem felel meg a normáknak, és törvény sem szabályozza, mint a levéltárak kutatását, vagyis a helyi igazgatóval és a könyvtárossal kell „szót érteni”. Egykori egyházi kezelésben álló püspöki vagy szerzetesrendi könyvtárak utódintézményei (pl. Déván, Székelyudvarhelyen, Csíksomlyón, Szatmáron) szintén tartalmaznak régikönyves, kéziratos állományokat is. Ezek kutatása is nehézkes, az egyházi és állami jogkör gyakran ütközik, a kutatás a helyi szokásjogot tükrözi, nem egy bevett, országos szintű gyakorlatot követ.

A forrásfeltárás mellett a nyelvtörténeti kutatások szemléletváltása is várat magára hazai viszonylatban: egy-két kísérlettől eltekintve nincsenek művelői például a történeti szociolingvisztikának vagy szociopragmatikának; a kognitív irányzatok azonban – részlegesen – nyelvtörténeti vizsgálatokra való applikációjukban is jelen vannak.

4. A jelenleginél sokkal nagyobb hangsúlyt kellene fektetni az oktatás kérdéseire, és nagyobb szerepet kellene vállalni a közoktatás szakmai felügyeletében. A közoktatásban elkezdődött egy reformfolyamat, melynek első lépésként – egyetemi szakemberek bevonásával is – a tantervek megújítása volt a célja. Az új tantervekben

mind a nyelvi, mind az irodalmi nevelés a szövegértési és szövegalkotási képességfejlesztésbe mint fő célba van integrálva. Ez tartalmi újítást (vö. tudományos korszerűség) és módszertani váltást (vö. induktivitás, probléma- és tevékenységcentrikusság, differenciáltság, ismeretközlés helyett képességfejlesztés stb.) egyaránt szükségessé tesz. Az új tanterv azonban csak akkor eredményez valódi reformot, ha szakmailag megfelelő és színvonalas oktatási anyagok (tankönyvek, tanmenetek, segédkönyvek, munkafüzetek) is születnek, illetve rendszeres tanártovábbképzések biztosítják a szemléleti váltás érvényesülését. Ezzel is összefüggésben a kutatásnak az oktatásba való integrációjára kell törekedni, ami egyes diszciplínák esetében megvalósul, másokat azonban éppen a bolognai folyamat által átalakított BA és MA rendszer helyez mellékvágányra. Ez a rendszer a diákoknak a kutatásba való integrálását is nehezebbé teszi.

5. Amellett, hogy milyen magyar nyelvet, az is fontos szempont, hogy (kisebbségi körülmények között) milyen magyar nyelven oktatnak az iskolában. A kisebbségi nyelvhasználat és nyelvi helyzet ismeretében fontos folyamatosan részt venni a nyelvi tervezésben (tankönyvek, szakszótárak, kétnyelvű szótárak stb.), és a nyelvi revitalizációt célzó módszerek és anyagok kidolgozásában. Ezen a területen is vannak elméletek és szintézisek, de nincsenek adaptált módszerek és applikációk. A magyarnak (román alapnyelvről) idegen nyelvként való oktatása terén szintén többre van társadalmi igény, mint amire a szakma jelen pillanatban fel van készülve.

6. A nyelvi igényesség mellett fontos a szakmai igényesség fő szemponttá tétele. Ahogy erre Péntek 2002 is rámutat, meg kell szabadulnia a szakmának (és általában az erdélyi tudományosságnak) attól a mentalitástól, amely a kritikát személyeskedésnek tekinti (vagy csak hierarchikusan lefele működteti), és gyakorlatilag sokszor pusztán formális „rítusok” performálásához köti a szakmai eredmények legitimizálását. Ez jellemzi helyenként akár a fokozatszerző eljárásokat is (legyen szó doktori disszertációról, magiszteri vagy tanári fokozati dolgozatról). Szinte teljességében hiányzik a folyóiratokhoz és konferenciakötetekbe beküldött cikkek névtelen lektorálása. Ez ellentétes a minőségbiztosítással, de olyan mentalitást konzervál, amely kedvez a tekintélyelvnek, a szakmai „paternalizmusnak”, valamint a kialakult szakmai viszonyok légkörének, a csak formálisan teljesített feladatok habitussá válásának, viszont óhatatlanul a provincializmus fenntartásának eszköze. Összefügg ez azzal is, hogy a hazai szakmai élet olyannyira kritikus létszám alatti, hogy nincs tudományos nyilvánosság, egy-egy szakcikk hozzáértő bírálatára sokszor nincs is más szakember, mint a szerző maga. Ezért – ahogy magyarországi szakfolyóiratok szerkesztőbizottságában is szerepelnek határon túli szakemberek – általánossá kellene válnia hazai viszonylatban is, hogy magyarországi szakembert kérnek fel szaklektorálásra. Noha a honoráláshoz nem állnak rendelkezésre anyagi eszközök, lektorálás hiányában a pusztán pályázati támogatások elszámolására írt szövegek színvonalát nehéz lesz túllépni (és ez fokozottan igaz a most formálódó, pályakezdő szakemberekre).

7. Célzott támogatásokkal kellene biztosítani, hogy a pályakezdők ne hagyják el a pályát és/vagy az országot. Ahol 5–10 évi egyetemi/kutatóintézeti munka az országos átlagfizetés alatti összeggel van honorálva, ott a szakmára, illetve a (szakmai) közéletben való részvételre fordítható idő a létfenntartásért vállalt egyéb munkákra fordított idővel vetekszik. Emiatt (is) az a közéletben is aktív szerepet vállaló új szakember-generáció, akiknek 10–15 éven belül (vagy még hamarabb) át kellene venniük a stafétát, szinte teljességgel hiányzik. Emellett az egyetemi leterheltség elsősorban éppen azt a fiatal generációt érinti (tanársegéd, adjunktus), akik kutatói pályájukat is most kellene hogy megalapozzák.

3. A kivitelezés

3.1. A kivitelezők

A 2.2. alatt felsorolt hét pont zöme olyan problémát fogalmaz meg, amelynek megvalósításhoz stabil intézményes és infrastrukturális háttér szükséges (vö. hiányzó vagy anyagilag kormány(váltás)októl függő intézetek, intézmények, kiszámíthatatlan pályázati támogatások). Ezek létrehozásában/fenntartásában szerepe lehet a politikai érdekképviseletnek, az anyagi forrásokat biztosító intézményeknek/kormány(ok)nak, a már meglevő szakmai intézményeknek és szakmai testületeknek, az uniós, célzott együttműködési pályázatoknak stb.

3.2. Lehetséges akadályok

Az akadályok anyagi/politikai, jogi és szakmai természetűek egyaránt lehetnek. Probléma lehet az intézmények (és finanszírozásuk) politikai függősége (és ez mindkét országban változhat kedvezően vagy kedvezőtlenül); a normatív támogatások hiánya; az esetleges, kiszámíthatatlan jellegű tudományos támogatás, ami a tervezhetőséget erősen korlátozza; az esetleges, anyanyelvhasználatot korlátozó intézkedések; intézmények politikai szempontú átalakítása/megszüntetése; a szabályozások kedvezőtlen változása; a szakmai munka (anyagi vagy ideológiai okú) ellehetetlenítése; a tudományos kutatás személyi feltételeinek a megszűnése (a nagy iskolaformáló egyéniségek, a mai 65–75 éves korosztály, akiket pl. az aktuális egyetemi politika anyagi megfontolásokra hivatkozva mellékvágányra helyezett, ezzel éppen iskolaépítő tevékenységüket szüntetve meg, vagyis megszűnik a tudományos kutatás személyi feltételeinek az egyetemi oktatás révén való biztosítása); stb.

3.3. A KAB Nyelvtudományi szakbizottságának szerepe a célok kivitelezésében

A KAB Nyelvtudományi szakbizottságának alapvetően a következőkben kell szerepet vállalnia:

- a magyar nyelvészet romániai intézményeinek és művelőinek, illetve mindazoknak az akadémiai és felsőoktatási intézményeknek és nyelvészeknek a (különböző szintű együttműködési programok keretében való) összefogásában, akik (bárhol a világon) fontos erdélyi témákkal foglalkoznak;
- a régió tudományos közösségének munkáját kell segítenie (számára a nyilvános fórumokat, a kutatást elősegítő eszmecserék alkalmait megteremteni – külön figyelve az interdiszciplináris jellegű, illetve a regionális témák megvitatását célzó, valamint a nemzetközi méretű összejövetelekre);
- a hazai társadalom felé kellene képviselnie a tudományos közösséget, a tudományosan is megalapozott álláspontokat és véleményeket, népszerűsítve azokat;
- szerepet kell vállalnia a tájékoztatásban, a közvetítésben, a szakmai felügyeletben, szót kell emelnie azért, hogy a szakmai illetékesség tiszteletben tartása a hatalmi vagy egyéb szempontok ellenében is megvalósulhasson.

Hivatkozások

ALDEA Maria – LEUCUȚA Daniel-Corneliu – VREMIR Márta – CRISTEA Vasilica Eugenia – PODARU Adrian Aurel
2013 *Lexiconul de la Buda (1825)*, ed. electronică. [*Budai Lexikon*, elektronikus kiadás] Kolozsvár. (*http://www.bcucluj.ro/lexiconuldelabuda/site/login.php*)

AMBRUS Ágnes – PÉTER Lilla – STARK Gabriella (szerk.)
2013 *Gyakorlatközelben III. Te mit választanál? Választható tantárgyak az elemi osztályokban.* Ábel Kiadó, Kolozsvár.

ANTAL Sándor
2008 *Anyanyelvi nevelés az alsó tagozaton*. Kolozsvári Egyetemi Kiadó, Kolozsvár.

ASZTALOS Lajos
2004 *Kolozsvár. Helynév- és településtörténeti adattár I–II.* Polis, Kolozsvár.

BAKK-MIKLÓSI Kinga
2006 *Pszicholingvisztikai alapozás – Segédlet a pszicholingvisztika tanulmányozásához.* Ábel Kiadó, Kolozsvár.
2007 *A beszédértés és a beszédprodukció fejlődése magyar–román kétnyelvű gyermekeknél*. Doktori dolgozat, BBTE, Kolozsvár. Irányító Péntek János.
2009 *Kétnyelvűvé válásunk útjain*. Ábel Kiadó, Kolozsvár.
2010 *Óvodás és kisiskolás gyermekek kommunikációs képességének fejlesztési lehetőségei kétnyelvű környezetben*. Ábel Kiadó, Kolozsvár.

BALÁZS Lajos – SZILÁGYI N. Sándor
1999 *Învățarea limbii române este un drept sau obligație, este o cauză sau pretext? A román nyelv tanulása jog vagy kötelesség, ügy vagy ürügy?* Apáczai Csere János Pedagógusok Háza kiadója, Csíkszereda.

BÁLINT Emese
2013 *Kétnyelvűség és nyelvi változás a szórványban*. Szabó T. Attila Nyelvi Intézet Kiadványai 8. Anyanyelvápolók Erdélyi Szövetsége, Sepsiszentgyörgy.

BÁLINT Emese – PÉNTEK János (szerk.)
2009 *Oktatás: nyelvek határán. Közelkép és helyzetkép a romániai magyar oktatásról*. Szabó T. Attila Nyelvi Intézet Kiadványai 5. Anyanyelvápolók Erdélyi Szövetsége, Sepsiszentgyörgy.

BARTHA Csilla – NÁDOR Orsolya – PÉNTEK János (szerk.)
2011 *Nyelv és oktatás kisebbségben. Kárpát-medencei körkép*. Segédkönyvek a nyelvészet tanulmányozásához 135. Tinta Könyvkiadó, Budapest.

BARTHA Krisztina
2011 Nagyváradi középiskolások olvasási szokásai. *Anyanyelv-pedagógia* 2011/3. (*http://www.anyp.hu/cikkek.php?id=330*)
2013 A beszédfeldolgozás jellemzői magyar domináns kétnyelvű gyermekeknél. *Beszédkutatás* 2013: 233–246.

BENŐ Attila
2000 Kognitív pszichológiai szempontok a nyelvi érintkezés vizsgálatában. *Erdélyi Pszichológiai Szemle* 1/4: 31–41.
2004a *A kölcsönszó jelentésvilága*. Erdélyi Tudományos Füzetek 246. Erdélyi Múzeum-Egyesület, Kolozsvár.
2004b A hatalom metaforája. In: Jankovics József – Nyerges Judit (szerk.): *Hatalom és kultúra*. Az V. Nemzetközi Hungarológiai Kongresszus előadásai. Nemzetközi Magyarságtudományi Társaság, Budapest. 771–785.
2004c Kölcsönszóhasználat, kódváltás a moldvai kétnyelvű beszélők megnyilatkozásában. In: Kiss Jenő (szerk.): *Nyelv és nyelvhasználat a moldvai csángók körében*. (A Magyar Nyelvtudományi Társaság Kiadványai 221.) Magyar Nyelvtudományi Társaság, Budapest. 23–36.
2006 A szaknyelvek helyzete Erdélyben. In: Kurtán Zsuzsa – Silye Magdolna – Strucz Zoltán. (szerk.): *Utak és perspektívák a hazai szaknyelvoktatásban és -kutatásban*. Debreceni Egyetem, Debrecen. 23–27.
2007a Köznyelvi magyar szavak jelentésbővülése az erdélyi magyar nyelvváltozatban. In: Maticsák Sándor (szerk.): *Nyelv, nemzet, identitás. I*. Nemzetközi Magyarságtudományi Társaság, Debrecen – Budapest. 7–13.
2007b Nyelvi jogok és anyanyelvhasználat Romániában. In: Bodó Barna (szerk.): *Nyelvi jogok, nyelvpolitika*. Szórvány Alapítvány, Temesvár. 35–44.
2008 *Kontaktológia. A nyelvi kapcsolatok alapfogalmai*. Egyetemi Műhely Kiadó, Kolozsvár.
2009a A dolgok másik neve. Újabb erdélyi lexikográfiai munkálatok. *Korunk* 20/2: 49–54.
2009b A román nyelv tanítása a romániai közoktatásban a nemzeti kisebbségek számára. In: Kolláth Anna (szerk.): *A muravidéki kétnyelvű oktatás fél évszázada*. Univerzitetna knjižnica Maribor, Bielsko-Biała–Budapest–Kansas–Maribor–Praha. 217–225.
2009c Köznyelvi lexikai egységek szemantikai sajátosságai a kisebbségi magyar nyelvváltozatokban. In: Borbély Anna – Vančoné Kremmer Ildikó – Hattyár Helga (szerk.): *Nyelvideológiák, attitűdök és sztereotípiák*. Tinta Könyvkiadó, Budapest–Dunaszerdahely–Nyitra. 25–36.
2010 Az átvevő nyelv morfológiai rendszerének hatása a népetimológia és a szóelvonás érvényesülésében. In: É. Kiss Katalin – Hegedűs Attila (szerk.): *Nyelvelmélet és kontaktológia I*. Pázmány Péter Katolikus Egyetem BTK Elméleti Nyelvészeti Tanszék – Magyar Nyelvészeti Tanszék, Piliscsaba. 197–206.

2011a Többségi nyelv és kisebbségi nyelv. Attitűd és normatudat az erdélyi magyarok körében. In: Hires-László Kornélia – Karmacsi Zoltán – Márku Anita (szerk.): *Nyelvi mítoszok, ideológiák, nyelvpolitika és nyelvi emberi jogok Közép-Európában elméletben és gyakorlatban*. Tinta Könyvkiadó – Hodinka Antal Intézet, Budapest–Beregszász. 257–266.

2011b Hol beszélnek a legszebben magyarul? In: Balogh F. András – Berszán István – Gábor Csilla (szerk.): *Újrateremtett világok. Írások Cs. Gímesi Éva emlékére.* Argumentum Könyvkiadó, Budapest. 61–70.

2011c Normatudat és nyelvi presztízs. In: Horváth István – Tódor Erika Mária (szerk.): *Nyelvhasználat, tannyelv és két(több)nyelvű lét.* Nemzeti Kisebbségkutató Intézet – Kriterion, Kolozsvár. 147–162.

2011d Román eredetű családnevek a nyelvterület keleti régiójában. Eredetréteg, tipológia. In: Vörös Ferenc (szerk.): *A nyelvföldrajztól a névföldrajzig. Családnév – helynév – kisebbségek*. Savaria University Press, Szombathely. 109–117.

2011e Modalitás, nyelvi kategorizálás, fordítás. In: Bárdosi Vilmos (szerk.): *Tegnapi filológiánk mai szemmel*. Tinta Könyvkiadó, Budapest. 33–52.

2012a Román eredetű családnevek kérdései. *Nyelv- és Irodalomtudományi Közlemények* 56/1: 47–54.

2012b Gyakoribb román eredetű családneveink földrajza. In: Vörös Ferenc (szerk.): *Nyelvjárás – néprajz – művelődéstörténet*. Savaria University Press, Szombathely. 123–132.

2012c Modális érték és fordítás. In: Bárdosi Vilmos (szerk.): *A szótól a szövegig*. Tinta Könyvkiadó, Budapest. 41–50.

2013a Egy lehetséges relatív kontaktusjelenség az erdélyi magyar nyelvváltozatban: az általános alany kifejezése egyes szám második személyű igealakkal. In: Agyagási Klára – Hegedűs Attila – É. Kiss Katalin (szerk.): *Nyelvelmélet és kontaktológia 2*. PPKE BTK Elméleti Nyelvészeti Tanszék – Magyar Nyelvészeti Tanszék, Piliscsaba. 13–26.

2013b Hangzásséma és analógia. In: Kádár Edit – Szilágyi N. Sándor (szerk.): *Analógia és modern nyelvleírás*. Erdélyi Múzeum-Egyesület, Kolozsvár. 42–51.

2013c Modalitás és interkulturális pragmatikai jelenségek a fordításban. In: Bárdosi Vilmos (szerk.): *Reáliák a lexikológiától a frazeológiáig. Értelmezések és fordítási kérdések*. Tinta Könyvkiadó, Budapest. 211–219.

BENŐ Attila (szerk.)

2009 *Román–magyar kulturális szótár*. Anyanyelvápolók Erdélyi Szövetsége, Sepsiszentgyörgy.

BENŐ Attila – BECZE Orsolya – ERDÉLY Judit

2004 *Magyar–román közigazgatási szótár*. Anyanyelvápolók Erdélyi Szövetsége, Sepsiszentgyörgy.

BENŐ Attila – FAZAKAS Emese – SÁROSI-MÁRDIROSZ Krisztina (szerk.)

2009 *Román–magyar oktatásterminológiai szótár*. Anyanyelvápolók Erdélyi Szövetsége, Sepsiszentgyörgy.

BENŐ Attila – FAZAKAS Emese – SZILÁGYI N. Sándor (szerk.)

2007 *Nyelvek és nyelvváltozatok. Köszöntő kötet Péntek János tiszteletére. I–II*. Anyanyelvápolók Erdélyi Szövetsége, Kolozsvár.

BENŐ Attila – MURÁDIN László

2002 Csángó Dialect – Csángó Origins. In: Diószegi László (ed.): *Hungarian Csángós in Moldavia*. Teleki László Foundation – Pro Minority Foundation, Budapest. 163–176.

BENŐ Attila – RÁCZ Lilla
2011 Translation and Modal Meaning. In: Butiurcă Maria – Druță Inga – Imre Attila (eds.): *Terminology and Translation Studies*. Scientia Publishing House, Cluj-Napoca. 227–235.

BENŐ Attila – PÉNTEK János (szerk.)
2011 *A Termini Magyar Nyelvi Kutatóhálózat tíz éve*. Gramma Nyelvi Iroda – Szabó T. Attila Nyelvi Intézet, Dunaszerdahely–Kolozsvár.
2013 *Dicționar cultural maghiar–român* [Magyar–román kulturális szótár]. Anyanyelvápolók Erdélyi Szövetsége – Erdélyi Műhely, Sepsiszentgyörgy–Kolozsvár.

BENŐ Attila – SZILÁGYI N. Sándor
2005 Hungarian in Romania. In: Anna Fenyvesi (ed.): *Hungarian Language Outside Hungary*. John Benjamins, Amsterdam. 133–162.

BENŐ Attila – SZILÁGYI N. Sándor (szerk.)
2006 *Nyelvi közösségek – nyelvi jogok*. A Szabó T. Attila Nyelvi Intézet Kiadványai 3. Anyanyelvápolók Erdélyi Szövetsége, Kolozsvár.

BIRÓ Enikő
2007 A hasonlítást kifejező melléknévi összetételek, különös tekintettel a színnevekre. *Nyelv- és Irodalomtudományi Közlemények* 51/1–2: 93–103.
2012a *Kétnyelvűek nyelvtanulási stratégiái*. Egyetemi Műhely Kiadó – Bolyai Társaság, Kolozsvár.
2012b Differences in Second Language Acquisition of the Hungarian Minority in Romania: the Role of Exposure. *Lingua. Language and Culture* 2012/1: 61–71.
2013 A motiváció és az attitűd szerepe a második nyelv elsajátításában és használatában. Egy Erdélyt átfogó felmérés tanulságai. In: Szoták Szilvia – Vargha Fruzsina (szerk.): *Változó nyelv, nyelvváltozatok, területiség*. Egyetemi Műhely Kiadó – Bolyai Társaság, Kolozsvár. 27–45.

BOCSKAI István – MATEKOVITS György – SZÉKELY Melinda – KOVÁCS-KURUCZ J. Szabolcs
2003 *Magyar–román–angol fogorvosi szótár*. Sapientia Könyvek 16. Sapientia Alapítvány Kutatási Programok Intézete – Scientia Kiadó, Kolozsvár.

BOGDÁN Andrea – MOHÁCSEK Magdolna
2012 *Nyelvi jogok útmutató*. Nemzeti Kisebbségkutató Intézet, Kolozsvár.

BOKOR Elvira
2007 *Román–magyar állategészségügyi szótár*. h. n.

BURA László
2005 *Nevek tanúsága, szakmák emléke*. Státus, Csíkszereda.
2007 *Öt évszázad utcanevei. Szatmárnémeti (Satu Mare) (1500–2000)*. Hírlap Könyvek. Státus, Csíkszereda.
2008a *Szatmári szólások és közmondások*. Hírlap Könyvek. Státus, Csíkszereda.
2008b *Szatmár megye helynevei (földrajzi nevei)*. *I–II*. Státus, Csíkszereda.
2011 *Szatmár megye történeti-etimológiai helységnévtára*. II. bővített kiadás. Státus, Csíkszereda.
2013 *A többszólamúság ösvényein*. Nyelvészeti tanulmányok. Státus, Csíkszereda.

BUTIURCĂ Doina – IMRE Attila – DRUIȚĂ Inga (eds.)
2013 *Dicționar de termeni economici* [Hatnyelvű gazadasági szótár]. Vol I. Editura Universitară, București.

CSERNICSKÓ István – PAPP György – PÉNTEK János – SZABÓMIHÁLY Gizella
2005 A szomszédos országok magyar nyelvi kutatóállomásairól. *Magyar Nyelv* 101/1: 105–113.

CSOMORTÁNI Magdolna
2004 Karcfalva helynevei. I. *Magyar Nyelvjárások* 42: 180–203.
2005a Karcfalva helynevei. II. *Magyar Nyelvjárások* 43: 173–209.
2005b Öt alcsíki település helynevei. *Nyelv- és Irodalomtudományi Közlemények* 49/1–2: 133–146.
2006 A Hargita megyei Csíkszentmihály község helynevei. *Nyelv- és Irodalomtudományi Közlemények* 50/1–2: 124–138.
2007 A Hargita megyei Csíksomlyó, Csíktaploca és Csobotfalva helynevei. *Nyelv- és Irodalomtudományi Közlemények* 51/1–2: 128–137.
2008a A Hargita megyei Csíkborzsova, Csíkcsomortán, Csíkszentmiklós helynevei. *Nyelv- és Irodalomtudományi Közlemények* 52/1: 81–89.
2008b Az *Erdélyi magyar szótörténeti tár* és a leíró helynévtan lehetséges interdiszciplináris kapcsolatai. *Nyelv- és Irodalomtudományi Közlemények* 52/2: 177–183.
2008c Észrevételek a csíki helynevek lexikális-morfológiai szerkezetének változásairól. In: Hoffmann István – Tóth Valéria (szerk.): *Helynévtörténeti Tanulmányok 3*. Debrecen. 165–177.
2009a A Hargita megyei Csíkcsekefalva helynevei. *Nyelv- és Irodalomtudományi Közlemények* 53/2: 157–159.
2009b Csíki mikrotoponímiai rendszerek népetimológiás változásai. In: Hoffmann István – Tóth Valéria (szerk.): *Helynévtörténeti Tanulmányok 4*. Debrecen. 47–71.

DELESEGA Gyula – BORZA Ioan
2003a *Magyar–román épületgépészeti szakszótár.* [*Dicționar maghiar–român cu termeni din domeniul instalațiilor pentru construcții*]. Orizonturi Universitare, Temesvár.
2003b *Román–magyar épületgépészeti szakszótár.* [*Dicționar român–maghiar cu termeni din domeniul instalațiilor pentru construcții*]. Orizonturi Universitare, Temesvár.

DEMÉNY Piroska
2009 *Anyanyelvi nevelés az óvodában és az elemi osztályokban*. Glória, Kolozsvár.
2013 *A szecesszió főbb stiláris sajátosságai Bánffy Miklós írásművészetében*. Ábel Kiadó, Kolozsvár.

DEMÉNY Piroska (szerk.)
2012 *Gyakorlatközelben I. A projektmódszer óvodai alkalmazása*. Ábel Kiadó, Kolozsvár.

EGYED Emese (szerk.)
2004 *Aranka György gyűjteménye I. Az emberarcú intézmény. Tanulmányok Aranka György köréről*. Erdélyi Tudományos Füzetek 249. Erdélyi Múzeum-Egyesület, Kolozsvár.

ERDÉLY Judit
2012a *Fatikus beszéd. Megszólítások, köszönések, kapcsolattartó szokások a székelyföldi nyelvhasználatban*. A Szabó T. Attila Nyelvi Intézet Kiadványai 7. Anyanyelvápolók Erdélyi Szövetsége, Sepsiszentgyörgy.
2012b Az a húsz esztendő. Az Anyanyelvápolók Erdélyi Szövetségének rövid története. In: Erdély Judit – Ördög-Gyárfás Ágnes – Ördög-Gyárfás Lajos – Péntek János (szerk.): *Nyelvét megtartó közösség – közösségét megtartó nyelv. Az AESZ két évtizede a nyelvi közösség szolgálatában*. Anyanyelvápolók Erdélyi Szövetsége, Sepsiszentgyörgy. 24–43.

ERDÉLY Judit – ÖRDÖG-GYÁRFÁS Ágnes – ÖRDÖG-GYÁRFÁS Lajos – PÉNTEK János (szerk.)
2012 *Nyelvét megtartó közösség – közösségét megtartó nyelv. Az AESZ két évtizede a nyelvi közösség szolgálatában*. Anyanyelvápolók Erdélyi Szövetsége, Sepsiszentgyörgy.

FAZAKAS Emese
2003a Új utak a nyelvtörténeti anyagok feldolgozásában. In: Büky László – Forgács Tamás (szerk.): *A nyelvtörténeti kutatások újabb eredményei III. Magyar és finnugor jelentéstörténet*. Szegedi Tudományegyetem, Magyar Nyelvészeti Tanszék, Szeged. 14–21.
2003b Igekötős igék tanítása idegen anyanyelvűek számára. In: Nádor Orsolya – Szűcs Tibor (szerk.): *Hungarológiai Évkönyv 2003*. Pécsi Tudományegyetem, Pécs. 18–24.
2004 Apáczai Csere János nyelve a korabeli grammatikák tükrében. In: Péntek János (szerk.): *Magyarul megszólaló tudomány*. Lucidus Kiadó, Budapest. 81–89.
2005 Brassai Sámuel és a nyelvújítás. In: Péntek János (szerk.): *A nyelvész Brassai élő öröksége*. Erdélyi Tudományos Füzetek 256. Erdélyi Múzeum-Egyesület, Kolozsvár. 59–62.
2007a Az *Erdélyi magyar szótörténeti tár* mint rendhagyó történeti lexikográfiai munka. In: Magay Tamás (szerk.): *Múlt és jövő vonzásában*. Lexikográfiai Füzetek 3. Akadémiai Kiadó, Budapest. 23–36.
2007b *A* fel, le *és* alá *igekötők használati köre a kései ómagyar kortól napjainkig*. Erdélyi Tudományos Füzetek 260. Erdélyi Múzeum-Egyesület, Kolozsvár.
2007c *Bevezetés a magyar nyelvtörténetbe. Nyelvi változások, a magyar helyesírás és szókincs története*. Egyetemi Műhely Kiadó, Kolozsvár.
2007d A *fenn–lenn* viszony a mai magyarban. In: Zelliger Erzsébet (szerk.): *Nyelv, területiség, társadalom*. A 14. Élőnyelvi Konferencia előadásai. Magyar Nyelvtudományi Társaság, Budapest. 198–212.
2008 *A magyar nyelv kis történeti nyelvtana*. Egyetemi Műhely Kiadó, Kolozsvár.
2010 La structure sémantique de la relation át. *Études Finno-Ougriennes* 42: 235–269.
2011 Les recherches linguistiques en Transylvanie au tournant du siècle. *Études Finno-Ougriennes* 43: 181–206.

FAZAKAS Emese (szerk.)
2002 *Román–magyar közigazgatási szótár*. Anyanyelvápolók Erdélyi Szövetsége, Sepsiszentgyörgy.

FAZAKAS Emese (főszerk.)
2005 *Román–magyar gazdasági szakszótár* [*Dicţionar economic român–maghiar*]. Romániai Magyar Közgazdász Társaság [Asociaţia Economiştilor Maghiari din Transilvania], Kolozsvár.

FAZAKAS Emese – FÓRIS-FERENCZI Rita (szerk.)
2012 *„Ezernyi fűszál zeng tücsökzenét”*. Egyetemi Műhely Kiadó – Bolyai Társaság, Kolozsvár.

FAZAKAS Emese – JUHÁSZ Dezső – T. SZABÓ Csilla – TERBE Erika (szerk.)
2014 *Tér, idő, társadalom és kultúra metszéspontjai a magyar nyelvben*. A 7. Nemzetközi Hungarológiai Kongresszus két szimpóziumának előadásai. Kolozsvár, 2011. augusztus 22–27. ELTE Magyar Nyelvtörténeti, Szociolingvisztikai, Dialektológiai Tanszék – Nemzetközi Magyarságtudományi Társaság, Budapest–Kolozsvár.

FAZAKAS Emese – SOMAI József
2008 *Magyar–román gazdasági szakszótár*. Romániai Magyar Közgazdász Társaság, Kolozsvár.

FÓRIS-FERENCZI Rita
2005 *A visszahatás kifejezése a magyar nyelvben történeti megközelítésben*. Erdélyi Tudományos Füzetek 251. Erdélyi Múzeum-Egyesület, Kolozsvár.
2007 *Anyanyelv-pedagógia – Kísérlet az elmélet(ek) és a gyakorlat egybehangolására*. Ábel Kiadó, Kolozsvár.

FÓRIS-FERENCZI Rita – PÉNTEK János
2011 A romániai magyar közoktatás, különös tekintettel az oktatási nyelv(ek)re. In: Bartha Csilla – Nádor Orsolya – Péntek János (szerk.): *Nyelv és oktatás kisebbségben. Kárpát-medencei körkép*. Tinta Könyvkiadó, Budapest. 75–133.

GÁL Noémi
2010 *A nyelvi revitalizáció*. A Szabó T. Attila Nyelvi Intézet Kiadványai 6. Anyanyelvápolók Erdélyi Szövetsége, Kolozsvár.
2011a The Effects of the EU's Language Policy on Revitalizing Endangered Languages. In: Butiurcă Doina – Druță Inga – Imre Attila (eds.): *Terminology and Translation Studies. Plurilingual Terminology in the Context of European Intercultural Dialogue*. Scientia Publishing House, Cluj-Napoca. 261–270.
2011b Magyarul Romániában – helyzetek és lehetőségek. In: *Nyelvstratégia és nyelvművelés*. Szarvas Gábor Nyelvművelő Napok, Ada, Szerbia. 90–107. (*http://fw.codica.rs/szarvas/kiadvanyok/2010.pdf,* utolsó ellenőrzés dátuma: 2015. április 25.)
2013 Az *l* kiesése mint nyelvi változó a Vöő István-féle hangoskönyvben. In: Kontra Miklós – Németh Miklós – Sinkovics Balázs (szerk.): *Elmélet és empíria a szocioling-visztikában*. Gondolat, Budapest. 402–416.

GÁL Noémi – FURU Adél
2008 *Nyelvi jogok – a hivatalos státus és lehetséges hatásai a nyelvválasztásra*. In: RODOSZ konferenciakötet 2008. [Felelős szerk. Székely Tünde]. 102–111.

GÁL Noémi – HOCHBAUER Mária
2012 Vöő István dialektológiai kutatásainak digitális feldolgozási lehetőségeiről. In: Bárth M. János – Vargha Fruzsina Sára (szerk.): *Hangok–helyek*. ELTE Magyar Nyelvtudományi és Finnugor Intézet, Budapest. 77–85.

GÁL Noémi – SZABÓ-DEMETER Éva
2007 Nyelvi jogok és nyelvi revitalizációs lehetőségek Erdélyben. In: Heltai Pál (szerk.): *Nyelvi modernizáció. Szaknyelv, fordítás, terminológia*. [A] XVI. Magyar Alkalmazott Nyelvészeti Kongresszus [előadásainak szerkesztett gyűjteménye]. MANYE – Szent István Egyetem, Pécs–Gödöllő. 67–71.

GÁLFFY Mózes
2005 *Magyarói nyelvjárási tanulmányok*. Erdélyi Tudományos Füzetek 257. Erdélyi Múzeum-Egyesület, Kolozsvár.

B. GERGELY Piroska
2003 *A felekezetek hatása az erdélyi keresztnév-használatra a reformáció és ellenreformáció korában*. A Magyar Nyelvtudományi Társaság Kiadványai 219. Magyar Nyelvtudományi Társaság, Budapest.
2005 *Kalotaszeg magyar kereszt- és becenevei*. ELTE BTK Magyar Nyelvtudományi és Finnugor Intézet Névkutató Munkaközössége, Budapest–Miskolc.
2008 Az *Erdélyi magyar szótörténeti tár* felhasználása az újabb magyar nyelvészeti kutatásokban. *Nyelv- és Irodalomtudományi Közlemények* 52/2: 147–156.

GUTMANN (FEKETE) Csenge
2012 *Térviszonyt kifejező grammatikai elemek szemantikája a magyarban és a finnben. Kontrasztív analízis*. Doktori dolgozat, BBTE Kolozsvár. (Kézirat) Irányító Szilágyi N. Sándor.

HEGEDŰS Sándor – KISS András – NEMES István
2006 *Román–magyar jogi szótár*. (2., bővített, átdolgozott kiadás). Kriterion, Bukarest.

HOCHBAUER Mária
2012 *Helynévhasználat és térbeli orientáció a barcasági Hétfaluban*. Doktori dolgozat, BBTE Kolozsvár. (Kézirat) Irányító Szilágyi N. Sándor.
2013 A szamosháti nyelvatlasz informatizálásának munkálatai. In: Szoták Szilvia – Vargha Fruzsina Sára (szerk.): *Változó nyelv, nyelvváltozatok, területiség*. A VII. Nemzetközi Hungarológiai Kongresszus szekcióelőadásai (Kolozsvár, 2011. augusztus 22–27.) Egyetemi Műhely Kiadó – Bolyai Társaság, Kolozsvár. 164–171.

Horváth István
2008 *Elemzések a romániai magyarok kétnyelvűségéről*. (Working Papers 8.) Institutul pentru Studierea Problemelor Minorităților Naționale, Cluj-Napoca.
2011 A romániai magyarok nyilvános nyelvhasználatának mintázatai. In: Horváth István – Tódor Erika Mária (szerk.): *Nyelvhasználat, tannyelv és két(több)nyelvű lét.* Nemzeti Kisebbségkutató Intézet – Kriterion, Kolozsvár. 115–136.

HORVÁTH István (szerk.)
2010 *Közigazgatási nyelvhasználat Hargita megyében az önkormányzati és a központi kormányzat megyeszintű intézményeiben. Utilizarea limbii maghiare în administrația publică locală și în instituțiile deconcentrate din județul Harghita*. (Working Papers 27.) Institutul pentru Studierea Problemelor Minorităților Naționale, Cluj-Napoca.

HORVÁTH István – TÓDOR Erika Mária (szerk.)
2008 *O evaluare a politicilor de producere a bilingvismului*. Studii elaborate pe baza prezentărilor din cadrul conferinței de la Miercurea-Ciuc, 12–13 iunie 2008. Editura Limes – Institutul pentru Studierea Problemelor Minorităților Naționale, Cluj-Napoca.
2009 *Nemzetállamok, globalizáció és kétnyelvűség. Nyelvpedagógiai és szociolingtvisztikai tanulmányok*. Nemzeti Kisebbségkutató Intézet – Kriterion, Kolozsvár.
2011 *Nyelvhasználat, tannyelv és két(több)nyelvű lét*. Nemzeti Kisebbségkutató Intézet – Kriterion, Kolozsvár.

ILYÉS Sándor – POZSONY Ferenc – TÁNCZOS Vilmos (szerk.)
2006 *A moldvai csángók bibliográfiája*. (Összeállította: Ilyés Sándor). Kriza János Néprajzi Társaság, Kolozsvár.

IMRE Attila
2010 *A Cognitive Approach to Metaphorical Expressions*. Scientia Publishing House, Kolozsvár.
2011 Possibilities for *should* in Translation Environments. *Studia Universitatis „Petru Maior" Philologica* 10: 215–221.
2012 Space in Cognitive Linguistics. *Acta Universitatis Sapientiae Philologica* 4/2: 247–260.
2013a Módbeli segédigék adatbázisa. In: Bárdosi Vilmos (szerk.): *Reáliák a lexikológiától a frazeológiáig. Értelmezések és fordítási kérdések*. Tinta Könyvkiadó, Budapest. 239–246.
2013b Módbeli segédigék fordítása. *Nyelv- és Irodalomtudományi Közlemények* 57/1: 65–72.

IMRE Attila (szerk.)
2013 *Párbeszédek kultúrája Gdansktól Oszakáig*. Egyetemi Műhely Kiadó – Bolyai Társaság, Kolozsvár.

IMRE Attila – BENŐ Attila
2012 Translating modal verbs with the help of translation environment. In: Pletl Rita – Imre Attila (szerk.): *Kommunikációs kultúra és transzlingvisztika Európában*. Scientia Kiadó, Kolozsvár. 373–381.

JANITSEK Jenő
2004 *Miklósvárszék jelenkori és történeti hely- és családnevei*. (Magyar Névtani Dolgozatok 188.) ELTE, Budapest.
2005 *Sztána története és névanyaga*. Művelődés, Kolozsvár – Szentimrei Alapítvány, Sztána.
2008 *A háromszéki Székföld jelenkori és történeti hely- és családnevei*. (Magyar Névtani Dolgozatok 201.) Magyar Nyelvtudományi Társaság, Budapest.

JANITSEK Jenő – FARKAS Aladár
2008 *Borszék története és névanyaga*. Státus, Csíkszereda.
2009 *Gyergyótölgyes története és névanyaga*. k. n. Gyergyószentmiklós.
2010 *Tekerőpatak története és névanyaga*. k. n. Tekerőpatak.
2011 *Kilyénfalva története és névanyaga*. k. n. Kilyénfalva.
2012 *Gyergyóújfalu története és névanyaga*. k. n. Gyergyóújfalu.

JANITSEK Jenő – SZŐCS Lajos
2002 *Parajd jelenkori és történeti hely- és családnevei*. (Magyar Névtani Dolgozatok 176.) ELTE, Budapest.

KABÁN Annamária
2009 *A szövegvizsgálat útjain*. Bíbor Kiadó, Miskolc.

KÁDÁR Edit
2002a Nyelvvesztés – nyelvmegtartás. Iskoláskorúak nyelvhasználata a szórványban. In: Hoffmann István – Juhász Dezső – Péntek János (szerk.): *Hungarológia és dimenzionális nyelvszemlélet. Előadások az V. Nemzetközi Hungarológiai Kongresszuson* (Jyväskylä, 2001. augusztus 6–10.). Nemzetközi Magyarságtudományi Társaság, Debrecen–Jyväskylä. 317–328.
2002b (Bá)birkózás. In: Szikszainé Nagy Irma (szerk.): *Szövegmondat-összetevők lehetséges lineáris elrendezéseinek elemzéséhez. Magyar nyelvű szövegek elemzése. Diszkusszió*. Officina Textologica 6. A Debreceni Egyetem Kossuth Egyetemi Kiadója, Debrecen. 25–49.
2002c A relatív állítások és az ún. témaismétlő névmások. In: Andor József – Benkes Zsuzsa – Bókay Antal (szerk.): *Szöveg az egész világ*. Petőfi S. János 70. születésnapjára. Tinta Könyvkiadó, Budapest. 302–312.
2004 Hány *van* van? In: Büky László (szerk.): *A mai magyar nyelv leírásának újabb módszerei VI*. Szegedi Tudományegyetem, Általános Nyelvészeti Tanszék – Magyar Nyelvészeti Tanszék, Szeged. 53–63.
2006a/2011 *A kopula és a nominális mondat a magyarban*. Doktori dolgozat, BBTE Kolozsvár. (Kézirat) Irányító Szabó Zoltán. (Nyomtatásban: Akadémiai Kiadó, Budapest, 2011).
2006b Ethnolinguistic Vitality in Diaspora. Oltszakadát (Săcădate). In: Balázs Balogh – Zoltán Ilyés (eds.): *Perspectives of Diaspora Existence. Hungarian Diasporas in the Carpathian Basin – Historical and Current Contexts of a Specific Diaspora Interpretation and Its Aspects of Ethnic Minority Protection*. Akadémiai Kiadó, Budapest. 227–257.

2007a Az ige–igekötő szórend csángó beszélt nyelvi szövegekben. In: Maticsák Sándor – Jankovics József – Kolláth Anna – Nyerges Judit – Péntek János – Hoffmann István – Juhász Dezső (szerk.): *Nyelv, nemzet, identitás*. A VI. Nemzetközi Hungarológiai Kongresszus (Debrecen, 2006. augusztus 22–26.) nyelvészeti előadásai. Nemzetközi Magyarságtudományi Társaság, Budapest–Debrecen. 61–80.

2007b *Alaktan és szófajtan*. Egyetemi Műhely Kiadó – Bolyai Társaság, Kolozsvár.

2009 Adverbial versus adjectival constructions with BE and the category Adv. In: É. Kiss Katalin (ed.): *Adverbs and Adverbial Adjuncts at the Interfaces*. Mouton de Gruyter, Berlin – New York. 171–195.

2010 *... És (de) nemcsak.* In: É. Kiss Katalin – Hegedűs Attila (szerk.): *Nyelvelmélet és kontaktológia 1*. PPKE BTK Elméleti Nyelvészeti Tanszék – Magyar Nyelvészeti Tanszék, Piliscsaba. 207–221.

2011 Environmental copula constructions in Hungarian. *Acta Linguistica Hungarica* 58/4: 417–447.

2012a Íráshasználat és írott nyelv. Bodoki Mikó Miklós naplója (esettanulmány). *Nyelv- és Irodalomtudományi Közlemények* 56/1: 23–46.

2012b A módszertani alapvetés és a tartalmak inkonzisztenciája az V–VIII. osztályos tantervben. In: Fóris-Ferenczi Rita – Demény Piroska (szerk.): *Interaktív eszközök és módszerek a tanulási folyamatban*. Egyetemi Műhely Kiadó – Bolyai Társaság, Kolozsvár. 129–133.

KÁDÁR Edit – NÉMETH Boglárka

2009 Predikatív határozói igeneves szerkezetek csángó beszélt nyelvi szövegekben. In: É. Kiss Katalin – Hegedűs Attila (szerk.): *Nyelvelmélet és dialektológia I*. PPTE BTK Elméleti Nyelvészeti Tanszék – Magyar Nyelvészeti Tanszék, Piliscsaba. 189–210.

2010 The role of the predicative participle construction in the Csángó tense-aspect system. *Philobiblon* XV: 194–225.

KÁDÁR Edith – PEREDY Márta

2014 Discourse meets grammar. *Acta Linguistica Hungarica* 61/2: 153–176.

KÁDÁR Edit – SZILÁGYI N. Sándor (szerk.)

2011 *Szinkronikus nyelvleírás és diakrónia*. Erdélyi Múzeum-Egyesület, Kolozsvár.

2013 *Analógia és modern nyelvleírás*. Erdélyi Múzeum-Egyesület, Kolozsvár.

KATONA Hajnal Tünde

2012 La ratification de la charte européenne des langues régionales ou minoritaires – un réel progres dans la protection des langues minoritaires? *Études Finno-Ougriennes* 44: 59–96.

2013a Nyelvi jogi ismeret a romániai falusi magyarság körében. In: Benő Attila – Fazakas Emese – Kádár Edit (szerk.): *„…hogy legyen a víznek lefolyása…”. Köszöntő kötet Szilágyi N. Sándor tiszteletére*. Erdélyi Múzeum-Egyesület, Kolozsvár. 235–246.

2013b „... jogászok szokták vagy ügyvédek eztet tudni pontosan...”. Nyelvi jogi ismeret a romániai falusi magyarság körében. In: Egyed Emese – Pakó László – Weis Attila (szerk.): *CERTAMEN 1. Előadások a Magyar Tudomány Napján az Erdélyi Múzeum-Egyesület I. Szakosztályában*. Erdélyi Múzeum-Egyesület, Kolozsvár. 21–34.

KELEMEN Attila

2013 *Dansk-ungarsk ordbog. Dán-magyar szótár*. Napoca Star, Kolozsvár.

KELEMEN Béla – SZÁSZ Lőrinc (szerk.)

2010–2011 *Magyar–román szótár. Dicţionar maghiar–român. I–II*. Román Akadémia Kiadója, Bukarest.

KIEFER Ferenc – NÉMETH Boglárka
2012 Amikor az igekötő nem telicizál. *Nyelvtudományi Közlemények* 108: 267–73.

K(OVÁCSNÉ) JÓZSEF Magda
2005 *Napok és nevek. Keresztszülők könyve*. Művelődés, Kolozsvár.

KOHÁRY Ilona – FAZAKAS Emese
2006 *Magyar iskola Romániában*. Ed. Hungarian Language School, Budapest.

KONTRA Miklós – PÉNTEK János – SZILÁGYI N. Sándor
2010 A Kárpát-medencei szociolingvisztikai vizsgálat 1996. évi romániai kérdőíve és kereszttáblái (I.). *Nyelv- és Irodalomtudományi Közlemények* 54/2: 161–180.
2011 A Kárpát-medencei szociolingvisztikai vizsgálat 1996. évi romániai kérdőíve és kereszttáblái (II.). *Nyelv- és Irodalomtudományi Közlemények* 55/1: 67–84.

KONTRA Miklós – SZILÁGYI N. Sándor
2002 A kisebbségeknek van anyanyelvük, de a többségnek nincs? In: Kontra Miklós – Hattyár Helga (szerk.): *Magyarok és nyelvtörvények*. Teleki László Alapítvány, Budapest. 3–10.

KÓSA Ferenc
2008 Megjegyzések a vargyasi rovásfelirat újabb megfejtéséhez. *Nyelv- és Irodalomtudományi Közlemények* 52/1: 65–72.

LAJOS Katalin
2008 Egyéni és közösségi értékrend a paraszti önéletírások frazeológiájának tükrében. In: Bányai Éva (szerk.): *Narratívák párbeszéde*. Hungarológiai Kutatások 1. RHT Kiadó, Bukarest–Sepiszentgyörgy. 249–273.
2009 *Típusok és variánsok a romániai magyar frazeológiában*. Doktori dolgozat, BBTE Kolozsvár. (Kézirat) Irányító Péntek János.

LANSTYÁK István – BENŐ Attila – JUHÁSZ Tihamér
2010 A Termini magyar–magyar szótár és adatbázis. *Regio* 21/3: 37–58.

LŐRINCZI Réka
2001 Az *Erdélyi magyar szótörténeti tár* sajtófogadtatása és tudományos felhasználása. *Erdélyi Múzeum* 63/1–2: 103–120.

MAGYARI Sára
2009 „*Magyarul nem magyaroknak*” – *curs de limbă maghiară*. Editura AEGIS, Timişoara.
2011 *Nyelv, gondolkodásmód és mentalitás kapcsolatának sajátosságai. A nyelvi világkép a magyarban és a románban*. Doktori dolgozat, BBTE Kolozsvár. (Kézirat) Irányító Péntek János.

MÁLNÁSI Ferenc
2012 *Hittel, szóval, tettel. Anyanyelvoktatásunk Erdélyben a kezdetektől napjainkig. I.* Erdélyi Gondolat Kiadó, Székelyudvarhely.

MANDEL Kinga – PAPP Z. Attila (szerk.)
2007 *Cammogás. Minőségkoncepciók a romániai magyar középfokú oktatásban*. Soros Oktatási Központ, Csíkszereda.

MÁTHÉ Dénes
2002 Kérdések a metafora körül. *Korunk* 13/9: 98–103.
2005 *A költői kép szemiotikai és irányzati vizsgálata a két világháború közti magyar költészetben (expresszionizmus, szürrealizmus, tárgyias-intellektuális stílus)*. Erdélyi Múzeum-Egyesület, Kolozsvár.

2006a *Retorika a bölcsészeti oktatásban*. Ábel Kiadó, Kolozsvár.
2006b Zlinszky Aladár stilisztikai munkásságáról. *Nyelv- és Irodalomtudományi Közlemények* 50/1–2: 79–90.
2007a Magyar stilisztika a XX. század első felében. In: Máthé Dénes: *Nyelvi létmódok*. KOMP-PRESS – Korunk Baráti Társaság, Kolozsvár. 163–215.
2007b Gellérd Imre prédikációinak retorikai-stilisztikai vizsgálata. In: Jakabffy Tamás (szerk.): *A lélekből építő (Gellérd Imre emlékére)*. Az ODFIE és az ULOSZ kiadása, Kolozsvár. 28–38.
2008 Szabó Zoltán stílustörténeti szintéziséről. *Korunk* 19/9: 102–105.
2009a A magyar stilisztika a kolozsvári nyelvészek tevékenységében (I.). *Nyelv- és Irodalomtudományi Közlemények* 53/1: 52–63.
2009b About the Style of Editorials under Dictatorship. In: István Berszán (ed.): *Orientation in the Occurrence*. KOMP-PRESS, Cluj-Napoca. 156–165.
2009c *Szemantikai alapviszonyok*. Egyetemi segédkönyv a jelentés tanulmányozásához. Egyetemi Műhely Kiadó – Bolyai Társaság, Kolozsvár.
2010a Nyelv és irodalom. In: Dávid Gyula (szerk.): *Gondolat-kísérletek Szabédi László életművében*. Erdélyi Magyar Közművelődési Egyesület – Közép-Erdélyi Magyar Művelődési Intézet, Kolozsvár. 85–107.
2010b A retorika lehetőségei a XXI. század elején. In: Lenczné Vrbovszki Judit (szerk.): *A Magyar Nyelv Éve alkalmából megrendezett Lotz János nyári diákegyetem publikációi*. Bonyhádi Evangélikus Füzetek 3. Bonyhád. 127–134.
2011a A *Keresztény Magvető* az állami cenzúra idején. *Keresztény Magvető* 2011/2: 130–140.
2011b Szempontok a szürrealista szöveg olvasásához. In: Szikszainé Nagy Irma (szerk.): *A stíluskohézió eszközei a modern és posztmodern szövegekben*. A Debreceni Egyetem Magyar Nyelvtudományi Intézetének kiadványai 89. Debreceni Egyetemi Kiadó, Debrecen. 158–166.
2011c Nietzsche és a retorika. In: Raátz Judit – Tóthfalussy Zsófia (szerk.): *A filozófia és a szónoki beszéd*. „A retorika a társadalomban – a társadalom a retorikában" konferencia előadásai és a tizenkettedik országos Kossuth-szónokverseny beszédei. Trezor Kiadó, Budapest. 28–37.
2011d Gondolatok az antonímiáról. *Nyelv- és Irodalomtudományi Közlemények* 55/1: 39–47.
2012a „Öt érzék ezer muzsikája." In: Fazakas Emese – Fóris-Ferenczi Rita (szerk.): *„Ezernyi fűszál zeng tücsökzenét..." Köszöntő kötet P. Dombi Erzsébet tiszteletére*. Egyetemi Műhely Kiadó – Bolyai Társaság, Kolozsvár. 161–173.
2012b A humán kommunikáció szemiotikai vizsgálata. Kolozsvári beszélgetés Petőfi S. János nyelvfilozófussal és szemiotikussal. *Korunk* 23/4: 96–99.
2013 Az antonímia leírásának eredményeiről és kérdéseiről. In: Imre Attila (szerk.): *Párbeszédek kultúrája Gdansktól Oszakáig*. A VII. Nemzetközi Hungarológiai Kongresszus szekcióelőadásai (Kolozsvár, 2011. augusztus 22–27.). Egyetemi Műhely Kiadó – Bolyai Társaság, Kolozsvár. 12–21.

MATICSÁK Sándor (szerk.)
2007 *Nyelv, nemzet, identitás. I.* Nemzetközi Magyarságtudományi Társaság, Debrecen–Budapest.

MEZEI József
2006 *Magyar–román–angol jogi, közgazdasági és üzleti szótár*. C. H. Beck Kiadó, Bukarest.

MOLNÁR-BODROGI Enikő

2005 A kisebbségek anyanyelve. In: Péntek János – Benő Attila (szerk.): *Nyelvi jogi környezet és nyelvhasználat*. A Szabó T. Attila Nyelvi Intézet Kiadványai 2. Anyanyelvápolók Erdélyi Szövetsége, Kolozsvár. 160–173.

2006 Alvó nyelvek ébredése Skandináviában. *Specimina Fennica* Tomus XII. Colloquia Contrastiva Tomus XIV. Kaukovertailuja V. Savariae. 42–59.

2007a A kisebbségpolitika általános jellemzői a skandináv térségben. In: Benő Attila – Fazakas Emese – Szilágyi N. Sándor (szerk.): *Nyelvek és nyelvváltozatok. Köszöntő kötet Péntek János tiszteletére. I–II*. Anyanyelvápolók Erdélyi Szövetsége, Kolozsvár. 175–184.

2007b Revitalizing minority language and ethnic identity: the case of the Kvens in Norway. *Études Finno-Ougriennes* 39: 123–145.

2008a Nyelvi emancipáció, nyelvpolitika és nyelvi jogok a skandináv régióban. *Urálisztikai Tanulmányok* 19. Ünnepi írások Bereczki Gábor tiszteletére. In: Bereczki András – Csepregi Márta – Klima László (szerk.). ELTE Finnugor Tanszék – Numi Tórem Finnugor Alapítvány, Budapest. 59–70.

2008b Strategies of language revitalization in Scandinavia. *Journal of Linguistic and Intercultural Education*. Editura Aeternitas, Alba Iulia. 123–131.

MURÁDIN László

2003 *Utak és nevek. Településnevek erdélyi utakon*. A Magyar Nyelv és Kultúra Nemzetközi Társasága, Budapest.

2005 *Erdélyi magyar családnevek*. Europrint, Nagyvárad.

2007 *Utak és nevek. Településnevek partiumi utakon*. Europrint, Nagyvárad.

2010 *Erdélyi magyar nyelvföldrajz*. Europrint, Nagyvárad.

MURVAI Olga

1997 *Gramatică comparată maghiaro-română* [Magyar–román összehasonlító nyelvtan]. Editura Cavallioti, Bukarest.

2000 *Curs practic de limbă veche şi paleografie maghiară* [Magyar nyelvtörténeti és paleográfiai gyakorlókönyv]. A Bukaresti Egyetem kiadója, Bukarest.

2002 Téma-réma tagolás és a fordítás kérdése szövegtani nézőpontból. In: Petőfi S. János – Szikszainé Nagy Irma (szerk.): *A kontrasztív szövegnyelvészet aspektusai. Linearizáció: téma-réma szerkezet*. Officina Textologica 7. Kossuth Egyetemi Kiadó, Debrecen. 129–140.

2003 *Román–magyar, magyar–román kifejezések kisszótára*. Goldfish Dictionaries sorozat. Sprinter Publisher Könyvkiadó, Budapest.

2006 *Viseltes szavak*. Pallas-Akadémiai Kiadó, Csíkszereda.

MURVAI Olga – BALÁZS Géza

2002 *A szövegek szövésmintái*. Stúdium, Kolozsvár.

NÉMETH Boglárka

2007 *A predikatív határozói igeneves szerkezetek. Egy aspektuális megközelítés*. Magiszteri dolgozat. Babeş–Bolyai Tudományegyetem, Kolozsvár. (Kézirat) Irányító Kádár Edit.

2012a *Az aspektus a magyar nyelvben – különös tekintettel a statikusságra*. Tinta Könyvkiadó, Budapest.

2012b *Aspect and stativity in Hungarian. From general principles to language specific phenomena*. Erdélyi Múzeum-Egyesület, Kolozsvár.

2013 A habituális és egzisztenciális nézőponti aspektusok és szituációs aspektust befolyásoló szerepük. *Nyelv- és Irodalomtudományi Közlemények* 57/2: 151–158.

ORBÁN Béla – SZÉKELY Győző
2007 *Román–magyar, magyar–román matematikai szótár*. Ábel Kiadó, Kolozsvár.

PÁLFALVI Attila
2005 *Román–magyar műszaki tudományos szótár*. Gloria Kiadó, Kolozsvár.

PÉNTEK János
2001 A hiány tünetei a külső régiók magyar nyelvi változataiban. *Nyelv- és Irodalomtudományi Közlemények* 45/1–2: 117–123. (A szám 2004-ben jelent meg!)
2002 Örökség és kihívás. Az erdélyi magyar nyelvtudomány a század- és ezredfordulón. In: Tánczos Vilmos – Tőkés Gyöngyvér (szerk.): *Tizenkét év. Összefoglaló tanulmányok az erdélyi magyar tudományos kutatások 1990–2001 közötti eredményeiről. I.* Scientia Kiadó, Kolozsvár. 15–50.
2003 *Népi nevek, népi hagyományok*. Mentor, Marosvásárhely.
2004a A moldvai magyar nyelv szótára – elvek és problémák. In: Kiss Jenő (szerk.): *Nyelv és nyelvhasználat a moldvai csángók körében*. (A Magyar Nyelvtudományi Társaság Kiadványai 222.) Magyar Nyelvtudományi Társaság, Budapest. 180–196.
2004b *Anyanyelv és oktatás*. Pallas-Akadémia Könyvkiadó, Csíkszereda.
2004c Aktuális folyamatok a romániai (magyar) felsőoktatásban. In: Cseke Péter – Kozma Kis Erzsébet (szerk.): *Minőségi igények és módszertani követelmények a felsőoktatásban*. Presa Universitară Clujeană, Kolozsvár. 11–18.
2004d A magyar nyelv szótárai, nyelvtanai, kézikönyvei és a határon túli magyar nyelvváltozatok. *Magyar Tudomány* 2004/7: 724–726.
2005a Magyar nyelv- és nyelvjárásszigetek Romániában. *Magyar Nyelv* 101/4: 406–413.
2005b Akarunk-e élni is a joggal? Szimbolikus és pragmatikus attitűd a nyelvi jogok érvényesítésében. In: Péntek János – Benő Attila (szerk.): *Nyelvi jogi környezet és nyelvhasználat*. A Szabó T. Attila Nyelvi Intézet Kiadványai 2. Anyanyelvápolók Erdélyi Szövetsége, Kolozsvár. 140–144.
2005c Lyukasháló. Pedagógusképzés az egyetem árnyékában. *Korunk* 16/6: 67–72.
2006a A belső tagolódás kérdése a moldvai magyarban a szóföldrajz alapján. *Nyelv- és Irodalomtudományi Közlemények* 50/1–2: 29–52.
2006b Az Erdélyi Múzeum-Egyesület és a kolozsvári nyelvészeti iskola. In: Illyés Szilárd – Tamásné Szabó Csilla (szerk.): *Az erdélyi magyar tudomány történetéből*. Erdélyi Múzeum-Egyesület, Kolozsvár. 19–27.
2007a Tankönyvek, oktatási anyagok, taneszközök a hazai magyar közoktatásban. In: Bodó Barna (szerk.): *Romániai Magyar Évkönyv 2006*. Fundația Diaspora – Editura Marineasa, Temesvár. 232–240.
2007b A csinál ige a moldvai magyar nyelvjárásban. In: Guttmann Miklós – Molnár Zoltán (szerk.): *V. Dialektológiai Szimpozion*. Szombathely, 2007. aug. 22–24. Szombathely. 207–210.
2007c Transzszilvanizmusok, romanizmusok és a határtalanítás programja. In: Maticsák Sándor (szerk.): *Nyelv, nemzet, identitás. I.* Nemzetközi Magyarságtudományi Társaság, Debrecen–Budapest. 115–124.
2007d Dinamikus nyelvi folyamatok és az identitás. *Pro Minoritate* 2007/1: 53–62.
2008a A magyar nyelv erdélyi helyzete és perspektívái. In: Fedinec Csilla (szerk.): *Értékek, dimenziók a magyarságkutatásban*. MTA MTK EB, Budapest. 136–152.
2008b Termini: magyar nyelvészeti kutatóállomások hálózata a Kárpát-medencében. *Kisebbségkutatás* 17/4: 699–722.

2009a A romániai magyar közoktatás a kétnyelvűség szemszögéből. In: Kolláth Anna (szerk.): *A muravidéki kétnyelvű oktatás fél évszázada*. Maribori Egyetem Bölcsészettudományi Kara ZORA Nemzetközi Kiadója, Bielsko-Biala–Budapest–Kansas–Maribor–Praha. 204–216.

2009b Nyelvoktatássá válik a román nyelv tanítása, vagy megmarad eredménytelen „anyanyelv-pedagógiának”? In: Bálint Emese – Péntek János (szerk.): *Oktatás: nyelvek határán. Közelkép és helyzetkép a romániai magyar oktatásról*. A Szabó T. Attila Nyelvi Intézet Kiadványai 5. Anyanyelvápolók Erdélyi Szövetsége, Sepsiszentgyörgy. 173–176.

2009c A magyar közoktatás nyelvi és szakmai feltételei. In: Bálint Emese – Péntek János (szerk.): *Oktatás: nyelvek határán. Közelkép és helyzetkép a romániai magyar oktatásról*. A Szabó T. Attila Nyelvi Intézet Kiadványai 5. Anyanyelvápolók Erdélyi Szövetsége, Sepsiszentgyörgy. 69–109.

2010a A hasonlítást kifejező változó a moldvai magyarban. In: Csernicskó István, Fedinec Csilla, Tarnóczy Mariann, Vančoné Kremmer Ildikó (szerk.): *Utazás a nyelv körül. Írások Kontra Miklós tiszteletére*. Tinta Könyvkiadó, Budapest. 242–245.

2010b Magyar nyelvtudományi kutatások a Kárpát-medencei külső régiókban. In: Fedinec Csilla (szerk.): *Magyar–magyar interdiszciplináris kutatások, intézményi együttműködések lehetősége*. MTA MTK EB, Budapest. 145–186.

2011 Többségi? Kisebbségi? In: Horváth István – Tódor Erika (szerk.): *Nyelvhasználat, tannyelv és két(több)nyelvű lét*. Nemzeti Kisebbségkutató Intézet – Kriterion, Kolozsvár. 11–26.

2012a The self-concepts of the Moldavian Hungarians from the 50’s of the last century. In: Lehel Peti – Vilmos Tánczos (eds.): *Language Use, Attitudes, Strategies. Linguistic Identity and Ethnicity in the Moldavian Csángó Villages*. The Romanian Institute for Research on National Minorities, Cluj-Napoca. 121–138.

2012b Nyelvi tervezés és nyelvstratégia a Kárpát-medencében. In: Eplényi Kata – Kántor Zoltán (szerk.): *Térvesztés és határtalanítás. A magyar nyelvpolitika 21. századi kihívásai*. Nemzetpolitikai Kutatóintézet – Lucidus Kiadó, Budapest. 15–31.

2013a Language Rights in Romania. In: Csaba K. Zoltani (ed.): *Transylvania Today: Diversity at Risk*. Osiris, Budapest. 229–252.

2013b „Mi lesz itten velünk, ezekvel a magyarokval?” (A moldvai magyarok nyelvi önképe az előző század ötvenes éveiből) *Székelyföld* XVII/9: 155–170.

PÉNTEK János (szerk.)

2004 *Magyarul megszólaló tudomány. Apáczai Enciklopédiájának ösztönzése és példája a magyar tudományos nyelv és stílus megteremtésében*. Lucidus Kiadó, Budapest.

2005 *A nyelvész Brassai élő öröksége*. Erdélyi Tudományos Füzetek 256. Erdélyi Múzeum-Egyesület, Kolozsvár.

PÉNTEK János – BENŐ Attila

2003a Nyelvi jogok Romániában. In: Nádor Orsolya – Szarka László (szerk.): *Nyelvi jogok, kisebbségek, nyelvpolitika Kelet-Közép-Európában*. Akadémiai Kiadó, Budapest. 123–147.

2003b Die juristische Regelung des Sprachgebrauchs in Rumanien und die sprachlichen Rechte der Muttersprachensprecher. In: Ferenc Glatz (Hrsg.): *Sprache und die Kleinen Nationen Ostmitteleuropas*. Begegnungen. Schiftenreihe des Europa Institutes Budapest. Band 21. 71–86.

2003c *Nyelvi kapcsolatok, nyelvi dominanciák az erdélyi régióban*. A Szabó T. Attila Nyelvi Intézet Kiadványai 1. Anyanyelvápolók Erdélyi Szövetsége, Kolozsvár.

PÉNTEK János – BENŐ Attila (szerk.)
2005 *Nyelvi jogi környezet és nyelvhasználat*. A Szabó T. Attila Nyelvi Intézet Kiadványai 2. Anyanyelvápolók Erdélyi Szövetsége, Kolozsvár.

PÉTER Sándor
2008 *Térszínformanevek és vízrajzi köznevek felső-háromszéki helynevekben*. Proserved Cathedra Kiadó, Sepsiszentgyörgy.

PETHŐ Ágnes
2003a *Múzsák kertje. Az intermedialitás és az önreflexió poétikája a filmben*. Pro-Print, Csíkszereda.
2011 *Cinema and Intermediality. The Passion for the In-Between*. Cambridge Scholars Publishing, Cambridge.

PETHŐ Ágnes (szerk.)
2002 *Képátvitelek. Tanulmányok az intermedialitás tárgyköréből*. Scientia Kiadó, Kolozsvár.
2003b *Köztes képek. A filmelbeszélés színterei*. Scientia Kiadó, Kolozsvár.
2007 *Film. Kép. Nyelv*. Scientia Kiadó, Kolozsvár.
2008 *Words and Images on the Screen: Language, Literature, Moving Pictures*. Cambridge Scholars Publishing, Cambridge.
2012 *Film in the Post-Media Age*. Cambridge Scholars Publishing, Cambridge.

PETI Lehel – TÁNCZOS Vilmos (szerk.)
2012 *Language Use, Attitudes, Strategies. Linguistic Identity and Ethnicity in the Moldavian Csángó Villages*. Institutul pentru Studierea Problemelor Minorităților Naționale, Cluj-Napoca.

PLETL Rita
2010 Az anyanyelvoktatás helyzete Erdélyben. In: Kozmács István – Vančoné Kremmer Ildikó (szerk.): *Tudomány az oktatásért – oktatás a tudományért. Science for Education – Education for Science – Közös jövőnk a nyelv. II. Nyelvtudomány és pedagógia*. Konstantin Filozófus Egyetem – Közép-európai Tanulmányok Kara, Nyitra. 105–117.
2011 *Az iskolai írásos közléskultúra erdélyi helyzetképe*. Ábel Kiadó, Kolozsvár.

PLETL Rita (szerk.)
2013 *Nyelvhasználat a romániai magyar médiában*. Scientia Kiadó – Ábel Kiadó, Kolozsvár.

PLETL Rita – IMRE Attila (szerk.)
2012 *Kommunikációs kultúra és transzlingvisztika Európában*. Scientia Kiadó, Kolozsvár.

PUPP Réka
2010 *Bevezetés a szövegtanba*. RHT Kiadó, Bukarest–Sepsiszentgyörgy.

RANCZ Teréz
2007 *Kézdialmási tájszótár*. ELTE Magyar Nyelvtörténeti, Dialektológiai és Szociolingvisztikai Tanszék, Budapest.
2011 *Identitás és nyelvhasználat Felső-Háromszéken*. Doktori dolgozat, ELTE, Budapest. (Kézirat) Irányító Kiss Jenő.

REINHART Erzsébet
2003 *Magyar–román, román–magyar úti szótár*. Akadémiai Kiadó, Budapest.
2007 *Ghid de conversație român–maghiar*. Editura Polirom, Iași.
2011 *Dicționar de buzunar maghiar–român, român–maghiar. Magyar–román, román–magyar zsebszótár*. Editura Polirom, Iași.

REINHART Erzsébet – LÁZÁR Edit – ROMÁN Győző
2005 *Magyar–román szótár*. Editura CAROCOM, Bukarest.

RMNyA. = MURÁDIN László (gyűjt.), JUHÁSZ Dezső (szerk.)
1995–2010: *A romániai magyar nyelvjárások atlasza*. Magyar Nyelvtudományi Társaság [1–2.], Magyar Nyelvtudományi Társaság – Pharma Press Kiadó [3–11.], Budapest.

SÁNDOR Katalin
2002 Hová olvasni Géczi János képszövegeit? In: Pethő Ágnes (szerk.): *Képátvitelek. Tanulmányok az intermedialitás tárgyköréből*. Scientia Kiadó, Kolozsvár. 203–259.
2003 Egy kísérleti antológia margójára. Kortárs-képversek ’78-ból. *Nyelv- és Irodalomtudományi Közlemények* 47/1–2: 45–64.
2006a Közelítések a médiumköziség kérdéseihez. I. *Iskolakultúra* 2006/1: 17–36.
2006b Közelítések a médiumköziség kérdéseihez II. *Iskolakultúra* 2006/2: 65–74.
2007 „Lefutó jelsorok” (Parti Nagy Lajos: *Tárcsalomb. Képleírás krumpliért. Egy Szécsi Magda képre*). In: Benő Attila – Fazakas Emese – Szilágyi N. Sándor (szerk.): *Nyelvek és nyelvváltozatok. Köszöntő kötet Péntek János tiszteletére. I–II.* Anyanyelvápolók Erdélyi Szövetsége, Kolozsvár. 252–262.
2009 Médiumköziség a digitális közegben. In: Nádor Orsolya (szerk.): *A magyar mint európai és világnyelv*. *II.* (CD-ROM) MANYE – Balassi Intézet, Budapest.
2010a Photo/graphic Traces in Dubravka Ugrešić’s *The Museum of Unconditional Surrender*. In: Lars Ellestrom (ed.): *Media Borders, Multimodality and Intermediality*. Palgrave Macmillan, Basingstoke–Hampshire. 187–199.
2010b Tér-képezés, térírás. Vizuális költészeti stratégiák Papp Tibor *Libérc* című képszövegében. In: Jankovics József – Nyerges Judit (szerk.): *Irodalom, nemzet, identitás. A VI. Nemzetközi Hungarológiai Kongresszuson (Debrecen, 2006. aug. 23–26.) elhangzott előadások*. Nemzetközi Magyarságtudományi Társaság, Budapest. 213–219.
2011 *Nyugtalanító írás/képek. A vizuális költészet intermedialitásáról*. Erdélyi Múzeum-Egyesület, Kolozsvár.
2012 Moving (the) Text: From Print to Digital. In: Kiene Brillenburg Wurth (ed.): *Between Page and Screen. Remaking Literature Through Cinema and Cyberspace*. Fordham University Press, New York. 144–156.
2013 Könyvbe ékelt képek, hangok. A *Tirami sù. Két monológ – Tanger* című kötet médiumköziségéről. In: Berszán István (szerk.): *A változás kultúrája – régiók és mozgásterek.* Egyetemi Műhely Kiadó – Bolyai Társaság, Kolozsvár. 89–98.

SÁNTHA Attila
2004 *Székely szótár*. Havas Kiadó, Kézdivásárhely.
2010 A valamivel való ellátottságot kifejező, magyar -gy, -d vagy -sd képzős helynevek Moldvában. Corod (Kóród), Corogea (Kórógy), Cuejdiu (Kövesd), Helegiu (Halogy). *Székelyföld* XIV/11. (*http://www.hargitakiado.ro/cikk.php?a=MTE5Ng*, utolsó ellenőrzés dátuma: 2015. április 26.)
2012 Három magyar eredetű besszarábiai helynév: Orhei. *Székelyföld* XVI/2. (*http://www.hargitakiado.ro/cikk.php?a=MTU2MA*, utolsó ellenőrzés dátuma: 2015. április 26.)

SÁROSI-MÁRDIROSZ Krisztina
2008 *Hivatalos fordítások problematikája (a román–magyar nyelvpár viszonylatában)*. Doktori dolgozat, BBTE, Kolozsvár. (Kézirat) Irányító Péntek János.
2012 A hivatalos fordítás mint szakfordítás. In: Pletl Rita – Imre Attila (szerk.): *Kommunikációs kultúra és transzlingvisztika Európában*. Scientia Kiadó, Kolozsvár. 88–102.

SORBÁN Angella

2011 A diglossziáról – szociológiai közelítésmódban. In: Horváth István – Tódor Erika Mária (szerk.): *Nyelvhasználat, tannyelv és két(több)nyelvű lét*. Nemzeti Kisebbségkutató Intézet – Kriterion, Kolozsvár. 137–146.

2012 *Kisebbség – társadalomszerkezet – kétnyelvűség*. (Working Papers 42.) Institutul pentru Studierea Problemelor Minorităților Naționale, Cluj-Napoca.

2014 *Kisebbség és kétnyelvűség. A kétnyelvűség szociológiai aspektusai az oktatásban és a munkaerőpiacon*. Szabó T. Attila Nyelvi Intézet Kiadványai 9. Anyanyelvápolók Erdélyi Szövetsége, Sepsiszentgyörgy.

SIMONFFY Katalin

2010 *Képnyelv-szónyelv. Szemiotikai modell tévéműfajok elemzésére*. Kriterion – MÚRE Kézikönyvek, 1. Kriterion, Kolozsvár.

SÓFALVI Krisztina

2009 *Román és német nyelvi elemek a két világháború közti időszak erdélyi magyar napilapjaiban*. Doktori dolgozat, ELTE, Budapest. (Kézirat) Irányító Kiss Jenő. (*http://doktori.btk.elte.hu/lingv/sofalvikrisztina/diss.pdf*, utolsó ellenőrzés dátuma: 2015. április 24.)

SUBA Réka

2009 *Tömeg/Kommunikáció – A mediatikus szövegek néhány szemiotikai aspektusa*. PONT Kiadó – PONTfix Kiadó, Budapest–Sepsiszentgyörgy.

T. SZABÓ Csilla

2001 Az *Erdélyi magyar szótörténeti tár* deverbális igeképzőinek használati köre a különböző nyelvi szinteken. *Nyelv- és Irodalomtudományi Közlemények* 45/1–2: 63–74.

2003 *A deverbális igeképzés a XVI–XVIII. században (az* Erdélyi magyar szótörténeti tár *adatanyaga alapján)*. Erdélyi Tudományos Füzetek 240. Erdélyi Múzeum-Egyesület, Kolozsvár.

2004 Az erdélyi fejedelemség korának jogi nyelve (az *Erdélyi magyar szótörténeti tár* adatanyaga alapján). *Erdélyi Múzeum* 66/3–4: 98–106.

SZABÓ M. Attila – SZABÓ M. Erzsébet

2003 *Erdélyi helységnévszótár*. II. kiadás. Kriterion Könyvkiadó, Kolozsvár.

SZABÓ T. Attila

2001a *Szabó T. Attila Erdélyi történeti helynévgyűjtése 1–9*; 1. *Alsófehér megye*. Közzéteszi Hajdú Mihály és Janitsek Jenő. Magyar Nyelvtudományi Társaság, Budapest.

2001b *Szabó T. Attila Erdélyi történeti helynévgyűjtése 1–9*; 2. *Háromszék*. Szabó T. Attila kéziratos gyűjtéséből közzéteszi Hajdú Mihály és Slíz Mariann. Magyar Nyelvtudományi Társaság, Budapest.

2002 *Szabó T. Attila Erdélyi történeti helynévgyűjtése 1–9*; 3. *Szilágy megye*. Szabó T. Attila kéziratos gyűjtéséből közzéteszi Hajdú Mihály és Sebestyén Zsolt. Magyar Nyelvtudományi Társaság, Budapest.

2003 *Szabó T. Attila Erdélyi történeti helynévgyűjtése 1–9*; 4. *Kisküküllő és Nagyküküllő megye*. Szabó T. Attila kéziratos gyűjtéséből közzéteszi Hajdú Mihály és Sebestyén Zsolt. Magyar Nyelvtudományi Társaság, Budapest.

2004 *Szabó T. Attila Erdélyi történeti helynévgyűjtése 1–9*; 5. *Torda-Aranyos megye*. Szabó T. Attila kéziratos gyűjtéséből közzéteszi Hajdú Mihály, Buboly Magdolna és Sebestyén Zsolt. Magyar Nyelvtudományi Társaság, Budapest.

2005a Szabó T. Attila Erdélyi történeti helynévgyűjtése 1–9; 6. *Udvarhelyszék*. Szabó T. Attila kéziratos gyűjtéséből közzéteszi Hajdú Mihály és Bárth János. Magyar Nyelvtudományi Társaság, Budapest.

2005b Szabó T. Attila Erdélyi történeti helynévgyűjtése 1–9; 7/A, 7/B. *Maros-Torda megye*. Szabó T. Attila kéziratos gyűjtéséből közzéteszi Hajdú Mihály és Sófalvi Krisztina. Magyar Nyelvtudományi Társaság, Budapest.
2006 *Szabó T. Attila Erdélyi történeti helynévgyűjtése 1–9*; 8. *Csík-, Gyergyó- és Kászonszék*. Szabó T. Attila kéziratos gyűjtéséből közzéteszi Hajdú Mihály, Makay Emese és Slíz Mariann. Magyar Nyelvtudományi Társaság, Budapest.
2007 Szabó T. Attila Erdélyi történeti helynévgyűjtése 1–9; 9A, 9/B. *Szolnok-Doboka megye*. Szabó T. Attila kéziratos gyűjtéséből közzéteszi Hajdú Mihály és Makay Emese. Magyar Nyelvtudományi Társaság, Budapest.

SZABÓ-THALMEINER Noémi (szerk.)
2012 *Gyakorlatközelben II. Az iskolaelőkészítés fortélyai*. Ábel Kiadó, Kolozsvár.

SZABÓ Zoltán
2002 Linearitás és összehasonlító stilisztika. In: Petőfi S. János – Szikszainé Nagy Irma (szerk.): *A kontrasztív szövegnyelvészet aspektusai. Linearizáció: téma-réma szerkezet*. Officina Textologica 7. Kossuth Egyetemi Kiadó, Debrecen. 123–128.
2003 Tematikus progresszióváltozatok stílustörténeti megközelítésben. In: Petőfi S. János – Szikszainé Nagy Irma (szerk.): *A kontrasztív szövegnyelvészet aspektusai. Linearizáció: tematikus progresszió*. Officina Textologica 9. Kossuth Egyetemi Kiadó, Debrecen. 81–90.
2005 Egy lehető szövegstilisztikáról. *Magyar Nyelvőr* 129/4: 437–451.
2006a Gondolatok az összehasonlító stílustörténetről I. *Magyar Nyelv* 102/1: 9–18
2006b Gondolatok az összehasonlító stílustörténetről II. *Magyar Nyelv* 102/2: 143–154.

SZABÓ Zoltán (szerk.)
2002 *Arany alapra arannyal. Tanulmányok a szecesszió köréből*. Tinta Könyvkiadó, Budapest.

SZAKÁCS Sándor – GÁL Ágnes – SILYE Lóránd
2007 *Magyar–román–angol geológiai szótár*. Presa Universitară Clujeană, Kolozsvár.

SZÁNTÓ Bíborka
2011a *A szinesztézia kognitív szemantikai megközelítése*. Doktori dolgozat, BBTE Kolozsvár. (Kézirat) Irányító Szilágyi N. Sándor.
2011b Alternatív javaslat a szinesztézia jelentéstani megközelítéséhez. *Magyar Nyelvjárások* 48: 157–167.
2013 A szinesztézia mint szimbolikus kapcsolat. In: Benő Attila – Fazakas Emese – Kádár Edit (szerk.): *„…hogy legyen a víznek lefolyása…” Köszöntő kötet Szilágyi N. Sándor tiszteletére.* Erdélyi Múzeum-Egyesület, Kolozsvár. 475–489.

SZÁSZ Lőrinc
2004 *Román–magyar szótár*. (*www.szotar.ro*)

SZÁSZ Ştefan
2008 *Interferenţă şi transfer în bilingvismul român-maghiar din Uriu*. Vol. 1–3. Clusium, Cluj-Napoca.

SZILÁGYI N. Sándor
1996 *Hogyan teremtsünk világot?* Erdélyi Tankönyvtanács, Kolozsvár.
2002a Nyelvében él a nemzet. *Regio* 13/4: 159–177.
2002b Észrevételek a romániai magyar népesség fogyásáról, különös tekintettel az aszszimilációra. *Magyar Kisebbség* 2002/4: 64–96.
2004a *Elmélet és módszer a nyelvészetben*. Erdélyi Tudományos Füzetek 245. Erdélyi Múzeum-Egyesület, Kolozsvár.

2004b Az asszimiláció és hatása a népesedési folyamatokra. In: Kiss Tamás (szerk.): *Népesedési folyamatok az ezredfordulón Erdélyben*. Kriterion – RMDSZ Ügyvezető Elnökség, Kolozsvár. 157–234.
2005 Asszimilációs folyamatok a romániai magyarság körében. In: Péntek János – Benő Attila (szerk.): *Nyelvi jogi környezet és nyelvhasználat*. A Szabó T. Attila Nyelvi Intézet Kiadványai 2. Anyanyelvápolók Erdélyi Szövetsége, Kolozsvár. 24–94.
2006 A jelentésvilág szerkezete. In: Hitseker Mária – Szilágyi Zsuzsa (szerk.): *Mindentudás Egyeteme. V*. Kossuth Kiadó, Budapest. 213–237. (A 2004 novemberében Kolozsváron tartott előadás könyvben közölt változata.)
(*http://mindentudas.hu/elodasok-cikkek/item/90-ajelentesvilag-szerkezete.html*, utolsó ellenőrzés dátuma: 2015. április 24.)
2007a Szociálpszichológiai tényezők a szókölcsönzésben. In: Benő Attila – Fazakas Emese – Szilágyi N. Sándor (szerk.): *Nyelvek és nyelvváltozatok. Köszöntő kötet Péntek János tiszteletére. I–II.* Anyanyelvápolók Erdélyi Szövetsége, Kolozsvár. 2. kötet, 349–361.
2007b A magyar nyelv a Magyarországgal szomszédos országokban. In: Fedinec Csilla (szerk.): *Értékek, dimenziók a magyarságkutatásban*. Magyar Tudományosság Külföldön Elnöki Bizottság, Budapest. 105–117.
é. n. *Jelek és szimbólumok. A szimpatikus ember- és viselkedéstudomány alapjai*. Multimédiás tankönyv. BBTE BTK, Kolozsvár.
(*http://mnytud.arts.unideb.hu/szilagyi/szimp_embertud/index.html*, utolsó ellenőrzés dátuma: 2015. április 24.)

SZOTÁK Szilvia – VARGHA Fruzsina Sára (szerk.)
2013 *Változó nyelv, nyelvváltozatok, területiség*. Egyetemi Műhely Kiadó – Bolyai Társaság, Kolozsvár.

SzT. = Erdélyi magyar szótörténeti tár
2002 Vámszer Márta (főszerkesztő): *Erdélyi magyar szótörténeti tár XI. R–Száj*. Akadémiai Kiadó – Erdélyi Múzeum-Egyesület, Budapest–Kolozsvár.
2005 Kósa Ferenc (főszerkesztő): *Erdélyi magyar szótörténeti tár XII. Szák–Táv*. Akadémiai Kiadó – Erdélyi Múzeum-Egyesület, Budapest–Kolozsvár.
2009 Fazakas Emese (főszerkesztő): *Erdélyi magyar szótörténeti tár XIII. Te–Var*. Erdélyi Múzeum-Egyesület, Kolozsvár.
2014 Fazakas Emese (főszerkesztő): *Erdélyi magyar szótörténeti tár XIV. Vas–Zs*. Erdélyi Múzeum-Egyesület, Kolozsvár.

TÁNCZOS Vilmos
2004 A moldvai csángók nyelvészeti kutatása. 1945–2004. In: Kiss Jenő (szerk.): *Nyelv és nyelvhasználat a moldvai csángók körében*. (A Magyar Nyelvtudományi Társaság Kiadványai 221.) Magyar Nyelvtudományi Társaság, Budapest. 208–285.
2011 *Madárnyelven. A moldvai csángók nyelvéről*. Erdélyi Múzeum-Egyesület, Kolozsvár.
2012a „Hát mondja meg kend, hogy én mi vagyok!” A csángó nyelvi identitás tényezői: helyzetjelentés a 2011-es népszámlálás kapcsán. *Pro Minoritate* 2012/3: 80–112.
2012b *Language Shift at the Moldavian Csángós*. The Romanian Institute for Research on National Minorities, Cluj-Napoca.

TÓDOR Erika Mária
2004 Dimensiunile teoretice şi practice ale curriculumului în contextul alterităţii lingvistice. *Educaţia* 21/3: 76–96.
2005a A kódváltás és az aszimmetrikus kétnyelvűség nyelvpedagógiai összefüggései. *Magyar Pedagógia* 105: 41–59.

2005b *Școala și alteritatea lingvistică. Contribuție la pedagogia limbii române ca limbă ne-maternă*. Casa Cărții de Știință, Cluj-Napoca.
2007 Hogyan lehetne jobban? Tantervfejlesztés és mellérendelő kétnyelvűség, avagy az oktatásszervezési döntéshozatalokat befolyásoló tényezőkről. *Magiszter* V/3–4: 73–84.
2008 *Analytical aspects of institutional bilingualism*. (Working Papers 10.) Institutul pentru Studierea Problemelor Minorităților Naționale, Cluj-Napoca.
2009a *Predarea-învățarea limbii române ca ne-maternă (O alternativă a lingvisticii aplicate)*. Scientia Kiadó, Kolozsvár.
2009b Planning of didactic ways and mental lexicon for bilingual speakers. *Analele Universității Stefan cel Mare Suceava*. Seria Științe ale Educației, Tomul VI. Editura Universității Suceava, Suceava. 778–788.
2011 Kétnyelvű lét és iskola (Helyzetkép a román nyelv elsajátításának aktuális kérdéseiről a magyar tannyelvű iskolákban) In: Strédl Terézia – Nagy Melinda (szerk.): *„Vedľa seba alebo spolu?! Egymás mellett vagy együtt?!”* Selye János TE, Komárno. 385–392.

TÓDOR Erika Mária – IRMIAȘ George
2005 Considerații teoretice și metodologice asupra bilingvismului asimetric. Proiect de cercetare pentru zonele locuite de minorități. *Convieţuirea–Együttélés* (Szeged) 9/1–2: 20–31.

ZSEMLYEI Borbála
2003 Szempontok a kicsinyítő képzők történeti vizsgálatához. *Nyelv- és Irodalomtudományi Közlemények* 47/1–2: 117–123.
2007 Kicsinyítő képzők földrajzi elterjedése az erdélyi régiségben. In: Hoffmann István – Juhász Dezső (szerk.): *Nyelvi identitás és a nyelv dimenziói*. A VI. Nemzetközi Hungarológiai Kongresszus nyelvészeti előadásai (Debrecen, 2006. augusztus 22–26.). Nemzetközi Magyarságtudományi Társaság, Debrecen–Budapest. 249–257.
2011 *Kicsinyítő képzők az erdélyi régiségben*. Erdélyi Múzeum-Egyesület, Kolozsvár.

ZSIGMOND Győző
2005 *Csillagok, csillagképek magyar népi nevei. Csillagokhoz fűződő néphagyomány*. (Magyar Névtani Dolgozatok 198.) ELTE Magyar Nyelvtudományi Intézet, Budapest.